

A/263

PEDAGOGIKA
ARHIIVMUSEUM
FOND K 44653

209 lk (206 lk + 1^a, 1^b, 1^c).

Lobatus naitaselle

05.06.92.

Halt

K 44653

Tallinna Pedagoogikaülikool

Pedagoogika teaduskond

Algõpetuse kateeder

Ülle Johannson

TALLINNA 4. KESKKOOLI AJALUGU

1919 - 1945.a.

Diplomitöö

Juhendaja: Anneketrin Kaivapalu

Tallinn 1992

MEIE KOOL.

Läbi aastate ja aja
läbi mitme iidse maja
seob meid meie vana kool.
Ühte suurde pürgimisse
tõukab, tõmbab, haarab sisse
sugupõlvi vana kool.

Meel täis kehtvat selguskirge,
mõte virge, sõna sirge,
terve tõde, mitte pool!
Igaüks meist ise, ise
oma rahva olemise
pärm ja juuretis ja sool.

Andku julget mõtteviisi
ellu kaasa endist viisi
meile meie vana kool.
Heletava pilgu kumal
tark öökull, me lind, me jumal
juhtigu meid igal pool.

Ellen Hiob-Niit (47. lennu
vilistlane)

lõpetaja)

16

Pole see maja nii suuresti erinev
öösiti vaikne ja päeviti sumisev,
teadmiste jagaja rohkem või vähem
siiski on üks, mis neelest ei lähe:

See on meie kool ja
ainult meie nägu
nõnda kui lükkad, nii läheb.

Kogud kui pimeloom teadmisi pähe
ial ei tea, mis vaja sul läheb.
oled kui korraga maailma naba,
ometi ühest ei saa sina vabaks:

See on meie kool ja
ainult meie nägu
nõnda kui lükkad, nii läheb.

Kord juba alustand, varsti vaed lõppu.
Kust oled tulnud ja kas lähed tippu?
Ikka veel raiud kui ükskord ühte
mõtet, mis ergutab mälestust ühte:

See on meie kool ja
ainult meie nägu
nõnda kui lükkad, nii läheb.

Kadri Korsen (63. lennu
lõpetaja)

10

SISUKORD

1. Eessõna
2. Sissejuhatus
3. Hariduselu põhijooni 1919 - 1939
 - 3.1. Sissejuhatus
 - 3.2. Algkool Eestis
 - 3.3. Täienduskool
 - 3.4. Kutsekoolid Eestis
4. Tallinna Linna II Tütarlaste Gümnaasium
 - 4.1. Gümnaasiumi asutamine ja tegevus
 - 4.2. Kultuuriring ja "Videvik".
 - 4.3. Spordiring
 - 4.4. Kooli suvekodu
 - 4.5. Vilistlaskogu
5. Hariduselu põhijooni 1939 - 1945
 - 5.1. Hariduselu üldine iseloomustus 1939/40
 - 5.1.1. Algkoolid
 - 5.1.2. Gümnaasiumid - keskkoolid
 - 5.1.3. Kutsekoolid
 - 5.2. Hariduselu üldine iseloomustus 1940/41
 - 5.2.1. Algkoolid
 - 5.2.2. Keskkoolid
 - 5.2.3. Kutsekoolid
 - 5.3. Hariduselu üldine iseloomustus 1941/44
 - 5.3.1. Algkoolid
 - 5.3.2. Gümnaasiumid
 - 5.3.3. Kutsekoolid
 - 5.3.4. Täienduskool

6. Praegune Tallinna 4. Keskkool 1939 - 1945

6.1. Tallinna IV Gümnaasium 1939-1940

6.2. Tallinna IV Keskkool 1940-1941

6.3. Tallinna IV Gümnaasium 1941-1945

7. Mälestusi kooliajast 1939-1945

7.1. Sissejuhatus

7.2. Kooli vastuvõtt ja esimesi muljeid koolist

7.3. Õppimine koolis

7.3.1. Eesti Vabariigi aeg

7.3.2. Nõukogude aeg

7.3.3. Saksa aeg

7.4. Populaarsemad õpetajad

7.5. Kord koolis, koolivorm

7.6. Vahe- ja küpsuseksamid

7.7. Klassiväline tegevus

7.8. Ühisettevõtmised klassis ja koolis

7.9. Kooli lõpusõrmuse ja märgiga seotud traditsioonid

7.10. Kooli lõpetamine

7.11. Eluseatused, mida kujundasid kool ning ränk elu

8. Kokkuvõte

9. Summari

10. Kasutatud kirjandus

11. Lisad

1. EESSÖNA

Käesolev materjal annab ülevaate praeguse Tallinna 4. Keskkooli asutamisest 1919. aastal, selle kujunemisest ja tööst Eesti Vabariigi perioodil ning kooli käekäigust kahel järgneval perioodil: 1940-41 Nõukogude perioodil ning 1941-44 Saksa okupatsiooni ajal.

Ajavahemik 1940-44 on juba ajalooliselt väga segane ja tänaseks veel vähe uuritud. Sama kehtib ka koolielu kohta. Muutuvad koolide nimed ja asukohad, õppeplaanid ja õpetatavad ained jne. Ja nii ka uuritava kooli s.o. Tallinna 4 Keskkooli kohta on faktilist materjali väga napilt. Arhiivimaterjalid on napid ning õppeaastaid lünklikult peegeldavad. Seetõttu püüan anda põhjalikuma ülevaate üldise hariduselu kohta, käsitledes eraldi nii algkooli (kesk), gümnaasiume ja kutsekoole. Õppetöö kõrval üritasin puudutada ka kooli seltsielu, mis toimus väljaspool õppetöö aega.

Mälestuskillud nendelt õpilastelt, kes õppisid Tallinna IV Keskkoolis sellel raske ja keerulisel perioodil, annavad ilmeka pildi selle aja koolitüdruku õppimisest koolis ja tegevistest väljaspool kooli. Tema rõõmudest, muredest ning soovidest ja nende täitumisest (mittetäitumisest). Need meenutused kajastavad kolme erinevat aega. Eesti Vabariigi aeg kuni 1939. aastani, Nõukogude aeg 1940-1941 ja Saksa aeg 1941-1944 ning kahe viimase perioodiga kaasnevat traagikat - 1940 aasta juuni küüditamist ja üleüldist orientatsiooni venestamisele, 22 juunil 1941.a. alanud sõda. Kõik see jättis oma pitseri ka õppetööle.

Saadud mälestused tuginevad küsimustikule, mille saatsin 40-le kooli vilistlasele, kes lõpetasid 1939-1945.a. Sellele vastas 21 vilistlast.

Lisades on ära toodud õppepleanid, koolide nimestikud ning huvitav materjal, mis iseloomustab nii tolleaegset poliitikat, hariduselu kui ka Tallinna 4. Keskkooli.

Selle teema valisin seetõttu, et olen ise 4. Keskkooli vilistlane ja kooli ajalugu pakub huvi. Töö valmib kooli vilistlasnõukogu palvel.

Saadud materjal on pärit Tallinna Linna Keskarhiivist, mille töötajatele kuulub autori tänu vastutuleliku suhtumise ning abi eest, Tallinna II Tütarlaste Gümnaasiumi 20. juubeliks väljaantud albumist ja küsimustikule saadetud vastustest.

arendamisega kunstis ja muusikas tundide lisamisega põhioppeleand-
mise. Muusikaklassi õpilased on järelkasvuna ansamblile "Piiber".
Dok on ka see, et koolis töötab psühholoog, kel-
le õpetada on: psühholoogia I klassis, perekonnaõpetus II klas-
sis ja eetika III klassis. Toimub ka laste testimine psühholoogi
poolt. Saadud informatsioon on abiks lastevanematele ja õpetate-
le laste paremaks mõistmiseks ning võimete kindlaks tegemiseks.
Lisaks psühholoogile töötab ka logopeed, kellele abi on tarvis
täiendõppe organiseerimiseks 1 - 5 klassi.

Koolis jätkuvad vabariiklikud ringid: kammerkoor (keskkoo-
lis), mudalaskoor, 2. klassi eestlaselaulu ansambel, 9. klassi
ansambel, rüütelring, rahvatantsurühm ja spordiringid algklas-
sides.

2. SISSEJUHATUS

Tänane Tallinna 4. Keskkool on üks täiesti normaalne ja keskmiselt tugev eesti kool. Mis puutub kooli peamisse funktsiooni - hariduse andmisse, siis siin on vaja saavutada eelkõige õpilastepoolset teadlikku suhtumist õppetöösse ja oma ühiskondliku missiooni tunnetamist. Tallinna 4. Keskkooli teati siiani kui vene keele süvaõppe kooli Tallinnas. Täna õpetatakse vene ja inglise keelt enam tundide arvuga ja lisaks soovijatele soome keelt. Teiseks lisaerialaks, mida saab keskkoolis valida, on plakatkiri ja kunstiline kujundamine. Ilukirja tundidele on lisandunud kunstiajaloo, kultuuriloo ja eetika tunnid. See on tänase 4. Keskkooli tugevaim külg.

Algklassides on pööratud laste emotsionaalse külje arendamisele kunsti ja muusika tundide lisamisega põhiõppeplaanile. Muusikaklassi õpilased on järelkasvuks ansamblile "Piibar".

Uus on ka see, et koolis töötab põhikohaga psühholoog, kellele õpetada on: psühholoogia X klassis, perekonnaõpetus XI klassis ja eetika XII klassis. Toimub ka laste testimine psühholoogi poolt. Saadud informatsioon on abiks lastevanematele ja õpetatele laste paremaks mõistmiseks ning võimete kindlaks tegemiseks. Lisaks psühholoogile töötab ka logopeed, kelle abi on tarvis täiendõppe organiseerimiseks 1 - 5 klassi.

Koolis jätkavad tööd järgmised ringid: kammerkoor (keskkoolis), mudilaskoor, 2. klassi estraadilaulu ansambel, 9. klassi ansambel, näitering, rahvatantsuringid ja spordiringid algklassides.

Seisuga 1. jaanuar 1992.a. õpib Tallinna 4. Keskkoolis 851 õpilast 32 klassikomplektis. Põhikohaga töötab koolis 63 õpetajat.

Iga riigi kujunevad hariduse ja kooli põhijooned vastavalt sellele põhinõudele ja eesmärkidele, mida riigis ja otstarbekohaselt peavad riigisela juhtijad ja riigivõimu kandjad. 1918. aasta oktoobrist tegevusse astunud Eesti Vabariigi esimene koosseisva valitsuse peamiseks nimeks hariduse vallas oli vabastada kool rahvale võõra võimu poolt peale sunnitud ülesannetest ja tegevusest.

Hariduselu Eestiis muutus põhilikult, kui Ajutine Valitsus andis 2. detsembril 1918. aastal välja määrused koolide kohta. Õppekeeleks tunnistati õpilaste emakeelt, kõik Eesti õpilased pidid lahutama muukeelsetest (saksa- ja vene) koolidest ja astuma Eesti kooli. Eesti keel võeti kohustusliku õppeainena õppeplaani kõikides mitte eestikeelsetes koolides, võõraste keelte vabatahtlikku õpetamist lubati algkooli neljandast õppeaastast alates. Üheõpetus kuulutati vabatahtlikuks õppeaineks. 11.11/

Alates 1919/1920. õppeaastast pikendati Asutava Kogu määrusega kantavat kohust koolikohustust. Koolis pidid käima kõik lapsed vanuses 9-14 aastat, kohaliku koolivalitsuse looga oli lubatud ka laste õpetamine erakoolides või kodus.

3. HARIDUSELU PÕHIJOONI 1919 - 1937.

3.1. ÜLDISELOOMUSTUS.

Igas riigis kujunevad hariduse ja kooli põhijooned vastavalt nendele põhimõtetele ja eesmärkidele, mida õigeks ja otstarbekohaseks peavad riigielu juhtijad ja riigivõimu kandjad. 1918. aasta oktoobrist tegevusse astunud Eesti Vabariigi esimese iseseisva valitsuse peamiseks mureks hariduse vallas oli vabastada kool rahvale võõra võimu poolt peale sunnitud ülesannetest ja tegevuskavast.

Hariduselu Eestis muutus põhjalikult, kui Ajutine Valitsus andis 2. detsembril 1918. aastal välja määrused koolide kohta. Õppekeeleks tunnistati õpilaste emakeel, kõik eesti õpilased pidid lahkuma muukeelsetest (saksa- ja vene) koolidest ja astuma eesti kooli. Eesti keel võeti kohustusliku õppeainena õppeplaani kõikides mitte eestikeelsetes koolides, võõraste keelte vabatahtlikku õpetamist lubati algkooli neljandast õppeaastast alates. Usuõpetus kuulutati vabatahtlikuks õppeaineks. /11. lk. 11/

Alates 1919/1920. õppeaastast pikendati Asutava Kogu määrusega kehtivat üldist koolikohustust. Koolis pidid käima kõik lapsed vanuses 9-14 aastat, kohaliku koolivalitsuse loaga oli lubatud ka laste õpetamine erakoolides või kodus.

Hariduselu juhtis Haridusministeerium eesotsas ministriga, koolide probleemidega tegelesid Haridusministeeriumi Kooliosakond ja kohalikud koolivalitsused.

Koolid jagunesid: algkoolid, keskkoolid, iseseisva koolitüübina eksisteeris täienduskool.

Haridusministeeriumi koolideks. Et kooli eestis oli akeetne, jagunesid koolid rahvaste järgi eesti-, saksa-, vene-, rootsi- ja muudeks koolideks. Algkoolis käimisest vabastati lapse kohaliku koolivalitsuse loal ainult siis, kui ta õppis kodu, erakoolis või sai õpetust muul teel.

Algkooli kureus kestvus oli 6 aastat. Esialgu jäi saksa keelest suurel määral algkooli, millele juhtul kui ei astunud keskkooli täienduskool.

Avalike algkoolide haldajateks olid vallad, alevid ja linnad, kuid polnud kehtetud ka eralgkoolide asutamise avaliku algkooli. Eralgkoolide asukoht, hooned, sisustus jne. pidid vastama sellekohastele eeskirjadele. Iga algkooli juhtul pidid olema teatud vajalik osa mees õpilaste võimalike ja naised õpilaste ning õpetajate jaoks.

/ 1.1.23 /

Algkooli tegevust juhtis ja korraldas koolijuhataja, õpetajatekond, pedagoogikakomitee ja kooli hoolekogu.

(vt. lisa 1)

3.2. ALGKOOOL.

Algkool moodustas Eestis ühtluskooli esimese järgu ja oli tasuta kõigile vabariigi kodanikele. / 1, lk. 22 /

1918. aastal muudeti kõik endised avalikud algkoolid (valla, kihelkonna, ministeeriumi, linna ja kroonu algkoolid) ühelaadilisteks koolideks. Et kool Eestis oli emakeelne, jagunesid koolid rahvuste järgi eesti-, saksa-, vene-, rootsi- ja muukeelseteks koolideks. Algkoolis käimisest vabastati laps kohaliku koolivalitsuse loal ainult siis, kui ta õppis kodus, erakoolis või sai õpetust muul teel.

Algkooli kursuse kestvus oli 6 aastat. Esialgu jäi maksma 4 aastane sunduslik algkool, millele juhul kui ei astutud keskkooli lisandus täienduskool. *uni poolt läbi*

Avalike algkoolide ülalpidajateks olid vallad, alevid ja linnad, kuid polnud keelatud ka eraalgkoolide asutamine avaliku algkooli tüübi järgi. Erakoolide asukohad, hooned, sisseseaded pidid vastama sellekohastele erimäärustele. Iga algkooli juures pidi olema teatud vajalik osa maad õpilaste võimlemis- ja mänguplatside ning õuema jaoks.

/ 1, lk. 28 /

Algkooli tegevust juhtis ja korraldas koolijuhataja, õpetajaskond, pedagoogikanõukogu ja kooli hoolekogu.

(vt. Lisa¹)

3.3.KESKKOOL.

Eesti Vabariigi algaastatel kujutas keskkool endast ühtluskooli keskmist (teist) astet.

Keskkooli peamiseks ülesandeks oli haritud kodaniku kasvatamine, kelle oluliseks tunnuseks on teatava hulga teadmiste omamine, mis võimaldab temal orienteeruda kultuurilises, ühiskondlikus ja majanduslikus elus. Teiseks keskkooli põhiülesandeks oli õpilaste ettevalmistamine järgmise astme koolidesse astumiseks, seega I astme kooli sidumine III astme kooliga. /11, s.-ü. 411 /

Peale keskkooli edukat lõpetamist võidi astuda gümnaasiumidesse või kutsekoolidesse.

1934.aastal viidi Haridusministeeriumi poolt läbi põhjalik keskkoolide reform, millega muudeti keskkool kahe astmeliseks – 5aastane alamaste ja 3aastane ülemaste. Alamastmes olid kehtivad üldised õppeplaanid, ülemaste võis olla korraldatud humanitaar- või reaalinete harudena.

Keskkoolide ülalpidajaks oli riik, kool oli tasuline.
(vt. Lisa 1)

3.4. TÄIENDUSKOOLOO.

Kaheaastase kursusega täienduskoolid loodi alg- või keskkoolide juurde. Täienduskoolidesse astumine oli kohustuslik neile õpilastele, kes algkooli kursuse lõpetamise järel kesk- või õppeerikooli ei astunud. /2, lk. 7 /

Täienduskooli või -klasse tuli korraldada silmaspidades õpilaste kalduvusi ja tulevast elukutset. Kursus kestis täienduskoolides esialgu 2 - 4 õppepoolaastat (vastavalt erialale), kusjuures praktilisteks töödeks võidi määrata ka suvesemester.

Täienduskooli tegevust juhtisid ja korraldasid selle kooli juhtivad organid, mille juures täienduskool töötas.

1919. a. 13. veebruaril valiti või õigupoolest määrati esimesed õpetajad ja 20. veebruaril algas juba tegelik õppetöö. Kooli oli võrsumäe Tallinna Linna I Tütarlaste Gümnaasiumi juures ja osalt endistest õpilastest ja sellepärast oli loomulik, et suure osa õpetajatest oli sõltumatu kooli õpetajad, nagu ka kooli juhataja Tõrvand-Tallinnas.

Kooli kooli pandumisel oma kooli ja Tallinna Linna Koolivalitsemise otsustas, et II Tütarlaste Gümnaasium töötas esialgu peale lõunat I Tütarlaste Gümnaasiumi ruumides, Narva mnt. 1. /2, lk. 657/

Õppetöö pärast ja kasvatusprobleemide lahendamisel tuli koolil koolil võimaldada suure reaktiivsusega. Kõikide aastate õpilaste koosseis oli erinev. Õpilased tulid eri koolidest, olid õppinud eri keeli, olles läbi läinud erinevate traditsioonidega. Tuli kõigepealt ühtlustada õpilaste koosseisu mitte ainult

4. TALLINNA II TÛTARLASTE GÛMNAASIUM 1919 - 1939. A.

4.1. GÛMNAASIUMI ASUTAMINE JA TEGEVUS.

Tallinna Linna II TÛtarlaste GÛmnaasium asutati 13. veebruaril 1919. aastal. / 1. s.-Û. nr. 657 /

Juba 2. detsembril 1918. a. oli Ajutine Valitsus vâlja andnud määruuse, mille põhjal kõik eesti õpilased pidid lahkuma muukeelseist (saksa ja vene) koolidest ja astuma eesti koolidesse hiljemalt 1. jaanuariks 1919. a. 13. lk. 8 /

TÛtarlapsi võeti vastu ainult Tallinna Linna I TÛtarlaste GÛmnaasiumi. Varsti aga muutusid selle kooli ruumid kitsaks, nii et ei suudetud vastu võtta kõiki soovijaid. Siis otsustas Tallinna Linna Koolivalitsus avada uue keskkooli tÛtarlastele. See otsus tehti 13. veebruaril 1919. a. 15. veebruaril valiti vôi õigemini määrati esimesed õpetajad ja 20. veebruaril algas juba tegelik õppetöö. Uus kool oli võrsunud Tallinna Linna I TÛtarlaste GÛmnaasiumi uutest ja osalt endistest õpilastest ja sellepärast oli loomulik, et suurem osa õpetajaid oli mõlemal koolil ühised, samuti ka juhataja Anna Tõrvand-Tellmann.

Uuel koolil puudusid oma ruumid ja Tallinna Linna Koolivalitsus otsustas, et II TÛtarlaste GÛmnaasium töötab esialgu peale lõunat I TÛtarlaste GÛmnaasiumi ruumes, Narva mnt. 1. / 1. s.-Û. 657 /

Õppetöö pärast ja kasvatusprobleemide lahendamisel tuli noorel koolil võidelda suurte raskustega. Esimeste aastate õpilaste koosseis oli äärmiselt kirju. Õpilased tulid eri koolidest, olid õppinud eri keeli, olles läbi imbinud erinevate traditsioonidega. Tuli kõigepealt ühtlustada õpilaste koosseisu mitte ainult

teadmiste, vaid ka kasvatuse suhtes. Oli tarvis äratada õpilastes arusaamist ja armastust eesti keele, eesti kooli ja kõige eestipärase vastu. Sest ei ole tarvis salata - nii mõnigi õpilane tuli vastu oma tahtmist vene või saksa koolist eesti kooli, ja oli küllalt vanemaid, kes kasutasid igasuguseid võtteid ja abinõusid, et oma tütart jätta võõrkeelsesse kooli. /lk. 14./ Kuid õpetajatel ja osal õpilastel oli küllalt head tahet, ja tagajärjeks oli, et II Tütarlaste Gümnaasium oli varsti täiesti eesti kool.

Esimesel õppeaastal või õigemini semestril oli koolil juba 8 klassikomplekti: ettevalmistusklass, esimene, teine, kolmas, 2 neljandat, viies ja kuues klass (tolleaegsete nimetuste järgi), kokku 333 õpilast. (vt. Lisa)

Õpilaste arv kasvas aasta-aastalt; oli klasse isegi 60-ne õpilasega ja kool oli sunnitud vahetama ruume. Sügisel 1920. a. avaneb koolil võimalus üle kolida avaramatesse ruumidesse, Tütarlaste Kommertsgümnaasiumi, Pärnu mnt. 13. Õppetöö toimus endiselt peale lõunat, /lk. 9/

Õpilaste ja klasside arvu kasvamisega kasvas ka juhataja töö. Proua Tõrvand-Tellmannil läks peagi raskeks juhatada kaht suurt kooli. Septembris 1919. a. loobub pr. Tõrvand-Tellmann lõplikult II Tütarlaste Gümnaasiumi juhatamisest ja juhatajaks valitakse Tallinna Linna Koolivalitsuse poolt Aleksandrine Pedussaar, senine juhataja abi. /lk. 9/

Õpetajate koosseis oli kuni 1923/1924. õppeaastani väga liikuv. Suurem osa õpetajatest töötas enne lõunat teistes koolides ja andis ainult oma ülejäänud vaba tööjõu II Tütar-

laste Gümnaasiumile. 1923/1924. õppeaastast alates on kooli õpetajaskond enam-vähem stabiilne. Kool on suutnud enesele kindlustada häid, vilunud õppejõude, kes terve oma tööjõu pühendasid II Tütarlaste Gümnaasiumile. (vt. Lisa

1919 - 1927. a. mil veel suurt tähelepanu pöörati üldharidusele, oli ka Tallinna Linna II Tütarlaste Gümnaasiumi tõusuaeg. 1923. aastal pannakse maksma uus keskkoolide seadus, mille põhjal II Tütarlaste Gümnaasium hakkab töötama kolme haruga, kahe humanitaar (keele- ja kunstiharu) — ja ühe majapidamisharuga. Majapidamisharus õpetati majapidamist (toiduõpetus, keetmine, kodukorrashoid) ja kasvatusteadust kolmanda võõrkeeles (vene keeles) ja teiste humanitaarainete arvel ning kunstiharus kunstiajalugu ja stiiliõpetust. (vt. Lisa)

Tol ajal oli nii õpilastel kui ka suuremal osal vanematel täiesti väär arusaamine kutseharidusest. Palju selgitust ja vaeva nähti, enne kui tarvilik arv õpilasi (20) koguti majapidamisharu klassi, mõik tahtsid edasi õppida humanitaarharus. Ainult pikemaajaks, aasta-aastalt suurenes arusaamine majapidamisteadmiste tähtsusest tütarlastele ja hilisematel aastatel ei olnud tarvis enam meelitada õpilasi astuma majapidamisharusse, nii kui see sündis 1923/1924. õppeaastal.

/13, lk. 10 /

Kolme haruga töötas II Tütarlaste Gümnaasium 3 aastat kuni 1926/1927. õppeaastani, siis suletakse Haridusministeeriumi poolt üks humanitaarkunstiharu. Kuid nüüd on juba

nii suur tung majapidamisharusse, et Haridusministeerium lubab suletud kunstiharu klassi asemel avada teise majapidamisharu klassi. /10.s.-ü.nr.53 /

Järgmisel 1927/1928.õppeaastal suletakse siiski lõplikult üks haru ja nii jääb kool töötama ühe humanitaarja ühe majapidamisharu klassiga. /13.lk.10 /

Sügisest 1927.a. algab teine, kõige raskem ajajärk Tallinna Linna II Tütarlaste Gümnaasiumi ajaloos, mis kestab kuni 1937.aastani. Eriti rasked olid aastad 1934-1937. Raske majanduslik seisukord sunnib Haridusministeeriumi vähendama väljaminekuid. Samal ajal tulevad kuuldavale hääled haritlaste üleproduktisioonist ja kutsehariduse tähtsusest. Arvatakse, et üldhariduslikke keskkooli on liiga palju, riigile ja rahvale oleks kasulikum võimaldada kutsehariduse saamist ja sellepärast tuleks suuremal arvul avada kutsekooli üldhariduslike koolide asemel. /13.lk.10 /

1928/1929.õppeaastast alates töötas II Tütarlaste Gümnaasiumi juures kaheklassiline Täienduskool järgmiste peaainetega: majapidamine, käsitöö ja saksa keel. Täienduskool töötas kuni 1937.aasta sügiseni, millal ta ühendati I Tütarlaste Täienduskooliga. Kooli juhataja oli A. Pedusaar, kooli ülalpidajaks oli Tallinna Linnavalitsus, kuid õpetajate palgad maksis riik. Täienduskooli lõpetajate arv 1930-1937.a. oli 102. /11.s.-ü.312 / (vt. Lisa)

1931/1932.õppeaastal suletakse ka humanitaarharu, jääb järele ainult üks majapidamisharu. Nii töötas kool kahanevate

klasside arvuga kuni 1934.aastani. Siis viidi läbi Haridusministeeriumi poolt põhjalik keskkoolide reform (endine keskkool muudeti kaheastmeliseks: neljaklassilisele algkoolile rajatud 5.a. keskkool + 3.a. gümnaasium) ja määrati kindlaks koolid, kus selle reformi alusel avati uued keskkoolide klassid. /12, s.-ü. 83 / Tallinna Linna II Tütarlaste Gümnaasium jäeti välja kavatsatud võrgust, põhjendades väljajätmist asjaoluga, et Haridusministeerium ei poolda pealelõunast kooli ja et Tallinna linn 15 aasta jooksul ei ole suutnud koolile ruume muretseda.

Kevadel 1934.aastal oli tung nii üldhariduslikkudesse kui ka kutsekoolidesse ootamatult suur. Ka II Tütarlaste Gümnaasiumisse oli end üles andnud 68 õpilast. Neid õpilasi ähvardas saatus jääda kooli ukse taha. II Tütarlast Gümnaasiumi õppenõukogu ja Lastevanemate Komitee võtavad kõik abinõud tarvitusele, et saada Haridusministeeriumilt luba kooli säilitamiseks. Delegatsioonid käivad seletusi andmas ja palvekirju viimas Tallinna Koolivalitsuse juhatajale, Tallinna linnapeale, Haridusministeeriumi Kooliosakonnale, haridusministrile ja püüavad pääseda isegi hra Riigivanema jutule, kuid kõik on asjatu. /13, lk. 10 /

Haridusministeerium jääb oma endise põhjenduse juurde. Linnavalitsuses öeldakse, et tuleb käsku täita; ainult Tallinna Koolivalitsus püüab leida teid kooli päästmiseks.

Sellises kriitilises olukorras otsustasid Tallinna II Tütarlaste Gümnaasiumi õppejõud ühiselt avada erakesk-

kooli, mille maksulised ja õppetingimused oleksiid ühesugused Tallinna linna koolidega. /13, lk. 13 / Välja arvatud kolm õpetajat, lubasid kõik vähema tasu eest või isegi tasuta töötada avatavas erakoolis. 1934. aasta 1. septembril teatas Tallinna Koolivalitsus, et härra Riigivanema 25. augusti 1934 otsusega nr. 668 on lubatud avada kolmeklassiline " A. Pedusaare Tütarlaste Erakeskkool " /13, lk. 13/

Suurem mure oli murtud. Kool võis asuda tööle esialgu ühe klassiga ja 50 õpilasega.

Erakeskkooli avamise suhtus Haridusministeeriumi Koolivalitsuse juhataja väga skeptiliselt sellesse ettevõtmisse, avaldades kartust, et II Tütarlaste Gümnaasiumi õpetajad võtavad enda peale liiga suure kohustuse. Järgmisel aastal muutis ka tema oma arvamust, sest jälle on erakordselt suur tung keskkoolidesse. Siis soovitatakse isegi avada juurde I ja II klass, mis ka sünnib härra Riigivanema eriloaga 12. juulil 1935. aastal. Nii muutub siis endine kolmeklassiline keskkool viieklassiliseks. /13, lk. 13 /

1935/1936. ja 1936/1937. õppeaastal on koondatud ühte ruumi ja ühe juhatuse alla 4 kooli:

Tallinna Linna II Tütarlaste Gümnaasium,

A. Pedusaare Tütarlaste Erakeskkool,

Täienduskool,

uus kool — Kodunduskeskkool.

II Tütarlaste Gümnaasium ja erakeskkool kandsid küll erisuguseid nimetusi ja üks nendest oli avalik, õigustega kool ja teine eraalgatusel tekkinud, kuid nad moodustasid

orgaanilise terviku. Ei õpetajad ega ka õpilased ei teinud vahet mõlema kooli vahel ja pealegi ei kustunud lootus, et erakeskkool muudetakse jälle linna avalik-õiguslikuks kooliks. Teised kaks kooli olid teise ilmega, sest need olid kutsekoolid.

Erakeskkool tegutses 3 aastat. 1937. aastal kool siiski võetakse avalikkude keskkoolide võrku Tallinna VII Reaalkooli nime all ja Tallinna II Tütarlaste Gümnaasiumidesemeks avatakse Tallinna IV Gümnaasium.

/13. lk. 13 / Seega lõppesid kooli rasked katsumusaastad.

1937/1938. õppeaastast algas kooli elus kolmas ajajärk. Oli jälle saabunud aeg, millal võis rahulikult töötada. Kool oli muutunud küll väikeseks, aga selle eest miski ei häirinud enam rahulikku tööd.

1937/1938. õppeaastal oli koolil 6 klassikomplekti: vana II Tütarlaste Gümnaasiumi üks viies klass 37 õpilasega, uue Tallinna IV Gümnaasiumi üks esimene klass 18 õpilasega ja Tallinna VII Reaalkooli 4 klaasi 177 õpilasega.

1938/1939. õppeaastal oli klassikomplekte vaid 5: IV Gümnaasiumi I ja II klass, ja VII Reaalkooli I, II ja III klass kokku 170 õpilasega.

Nii kasvas ja kahanes kool kahekümne aasta jooksul ja muutis ka oma nime – Tallinna Linna II Tütarlaste

Gümnaasiumist sai 2 kooli:

Tallinna IV Gümnaasium ja

Tallinna VII Reaalkool.

Peale kooli välise saatuse kirjeldamise peatuksime ka kooli sisemise töö korralduse vaatlemisel.

Kooli ülesanne on edasi anda õpilastele teadmisi ja neid kasvatada. Tallinna Linna II Tütarlaste Gümnaasiumi õpetajaskond püüdis kasvatada noori tütarlapsi sääraseks, kes suudavad ja tahavad heameelel täita oma ülesannet inimestena, kodanikkudena, naistena ja emadena ning kes oleksid kindlad, kohusetruud, tööarmastajad ja elurõõmsad inimesed, väljaarenenud individualiteediga. /13, lk. 14 /

Kool on püüdnud võimaluse piiirides täita oma ülesannet mitte ainult klassi- ja kooliseinte vahel, vaid võimalikult ka koolitööst vabal ajal ja väljaspool kooli.

Selleks on korraldatud lühemaid ja pikemaid ekskursioone: nooremate klassidega kodumaal ja vanemate klassidega, eriti lõpuklassidega ka välismaal, nagu Soomes, Rootsis, Lätis ja isegi Saksamaal (1922.a.), Austrias ja Ungaris (1923.a.).

Kool korraldas 4 suve jooksul suvekodu tervislikult nõrkadele ja aineliselt kehvadele õpilastele.

Endiste õpilastega on tihe kontakt olemas Vilistlas-kogu kaudu, mis asutati 1926.aastal.

Kool püüdis ka ringide kaudu õpilasi kasvatuslikult mõjutada. Kahjuks takistas pealelõunane töö väga suurel määral ringide tegevust.

Üheks raskemaks probleemiks oli alati oma ruumide puudumine ja sellest sõltuv pealelõunane töö. Kooli algaastail pühendati selle küsimuse lahendamisele palju tähelepanu. Otsiti võimalusi uue koolimaja ehitamiseks või mõne muu hoone üürimiseks.

Oma kodu puudumine annab end teadagi tunda õppetegevuses. Ennelõunase kooli – Tütarlaste Kommertsgümnaasiumi õpetajaskonna arusaav suhtumine pealelõunasesse naaber-kooli kergendas tunduvalt tööd. Kuid õpilaste, lastevanemate ja õpetajate suurim soov oli siiski pääseda oma ruumidesse.

4.2. KULTUURRING JA "VIDEVIK".

Kultuurring loodi 1931. aastal. Ellukutsujateks olid tolleaegse II klassi õpilased. Ühe aasta töötas ring II-a ja II-b klassi õpilaste osavõtul, järgmisel aastal ühinesid ka vanemad klassid, sest algatuse uudsus tõmbas kaasa.

13. lk. 19 /

Kultuurringi ülesanne oli võimaldada õpilastele ise-tegevust mitmesugustel vaimse elu aladel. Peeti vaidlus- ja referaatõhtuid, korraldati kirjanikkude mälestus- ja austamisaktusi, kõnevõistlusi ja deklamatsiooniõhtuid, pühitseti hõimupäevi ja vabaduspühi jne. 105, s.-ü. 71 /

Ürituste teokssaamine nõudis kooli oludes erilist tarmu ja aktiivset huvi.

Tähtsamate üritustena võiks nimetada

Fr. R. Kreutzvaldi 50 a. surmapäeva mälestamist,

soome eepose "Kalevala" 100 a. juubeli pühitsemist,

A. Kivi mälestusõhtut,

Vabariigi 16. a. kestvuse ja Riigivanem K. Pätsi 60 a. sünnipäeva pühitsemist,

Tallinna linnavalitsuse 30 a. juubeli tähistamist,

kirjanikkude M. Underi, A. Kalda, G. Suitsu, A. H. Tammsaare,

O. Lutsu ja teiste kirjanikkude teoste õhtuid. / 14. lk. 19 /

Kultuurringi programmikuulub veel ajakirja "Videvik" toimetamine, mille tehniline töö oli eriti aega ja vaeva

nõudev. 13, lk. 20 /

"Videvikku" toimetati alates 1931. aastast. Ajakirja esimesed toimetajad olid õpilased E. Sommer, J. Gustel, L. Ruut ja H. K'laas.

Esimese numbriga kaanелеhte illustreeris tuššjoonis, mis kujutas kaljude tagant tõusvaid päikesekettaid. Ajakirja nimi oli tekkinud sellest, et koolis käidi õhtul - videvikus. "Videvikku" anti välja 4 korda aastas, tiraaž 100 eksemplari a 24 lehekülge.

4.3.SPORDIRING.

Tallinna Linna II Tütarlaste Gümnaasiumi Spordiring asutati 22.jaanuaril 1922.aastal. /13.lk.24 /

Osavõtt ringist oli alati väga elav, kuigi pealelõunase töö tõttu võimla kasutamine ja muud harjutamise võimalused olid väga piiratud.

Sellele vaatamata võttis ring alati osa kõikidest T.K.S.Ü. võrkpalli võistlustest, samuti kergejõustiku- ja ujumisvõistlustest.

Tallinna II Tütarlaste Gümnaasiumi Spordiringist tõusis nii mõnigi oma aja tuntud spordinimi, nagu Ilse Uus, Olly Parts, Emmi Tõkke ja Linda Marten.

Spordiring korraldas spordivõistlusi ja -pidusid oma koolis ning kutsus välja ka naaberkoolide võistkondi.

Populaarseimad spordialad koolis olid võrkpall ja kergejõustik.

4.4. KOOLI SUVEKODU.

Enamus Tallinna Linna II Tütarlaste Gümnaasiumi õpilasi oli pärit vaestest perekondadest /10, s.-ü. 114 / Üle 50 % õpilastest olid ainelistel põhjustel sunnitud suve veetma linnas. Et aga pealelõunana töö eriti kurnas õpilasi, siis tuli leida võimalused, et seda pisutki suvel heaks teha. Lisaks veel ka argument, et kasvatuslik mõjus õpilastele oleks ühises suvekodus palju suurem kui harilikul kooliajal.

Arusaamisele jõutud suvekodu tähtsusest, hakati teid otsima, et teostada seda mõtet. Suvekodu asutamine, suvila leidmine õiges kohas ja suuruses, selle sisustamine, järelvalveküsimus ja majapidamine olid seotud teatud raskustega, kuid neist saadi üle tänu Tallinna Koolivalitsusele ja Lastevanemate Komiteele, kes toetasid ettevõtet mõnede summadega. Nii saigi Tallinna II Tütarlaste Gümnaasium 1928. aastal endale suvekodu. /13, lk. 24 /

Esimesel aastal korraldati suvekodu Perjatses, Sillamäe läheduses. Üüritud suvila ei olnud kuigi suur, sinna võis vastu võtta korraga mitte rohkem kui 12-13 õpilast. Esimesel aastal ei olnud suvekodusse väga palju soovijaid, sest vanemad umbusaldasid uut ettevõtet. Õpilased jaotati kolme gruppi, iga grupp viibis suvekodus 2 nädalat. Sel aastal kasutas suvekodu 49 õpilast. /13, lk. 27 /

Järgmisel aastal aga oli tung suvekodusse väga suur. Tuli leida suurem suvila ja see leiti Augas, Narva-Jõesuu läheduses, kus 3 aastat järgemööda (1929-1931) oli avatud suvekodu. Sellesse majja võis korraga vastu võtta 30 õpilast ja seda võimalust ka tarvitati.

Suvekodu ülesandeks oli kõigepealt puhkuse ja kosumise võimaldamine nõrkadele ja väsinud õpilastele. Samuti pidid õpilased harjuma kindla režiimiga korraga ning kasulikult, otstarbekalt ja tervisenõuetele vastavalt oma vaba aega veetma. Loomulikult pidid suvekodus viibijad ka kõik kodused tööd tegema — oma asemed ja toad korras hoidma ja kordamööda abiks olemaeperenaisele nii köögitööde kui ka teiste tööde juures, sest suvekodus teenijat ei olnud ja kõik vajalikud tööd tehti ühiselt. /13lk.27 /

Suvekodus viibijaid toideti 4 korda päevas lihtsa aga terve toiduga; kohvi ja tee asemel said õpilased piima.

Päevane maks suvekodus oli 70 - 80 senti, kuid paljud õpilased olid kas osaliselt või täiesti vabastatud maksust.

Kahel viimasel suvel olid perenaiseks kooli majapidamisharu õpilased, kes oma praktikaaja täitsid suvekodus õpetaja järelevalvel ja juhtimisel.

Lühiajaline suvekodus viibimine andis ka mõnesuguseid tagajärgi. Kõik õplased võtsid kahe nädala jooksul kaalus 1 - 3 kilo juurde, õppisid otstarbekamalt sisustama oma vaba aega ja oma tervise eest hoolitsema ning tutvusid ka majapidamistöödega; õpilaste omavahelised suhted muutusid

sóbralikumaks ja õpetajad tutvusid nendega kahe nädala kooselamise jooksul rohkem, kui seda olid suutnud koolis aasta või paari kestel.

Neli suve peeti suvekodu, selle aja jooksul oli võimalus seal puhata 185 õpilasel. Suvekodu eksisteerimise ajal juhtis seda ettevõtet 8 õpetajat, mõned neist korduvalt.

Kui kooli järjest koondati ja 1932. aastal vallandati rida abielusolevaid naisõpetajaid, muutus suvekodu edasipidamine liiga raskeks. /11, s.-ü. 657 /

4.5.VILISTLASKOGU.

Mõte asutada vilistlaskogu tekkis 1926-ndal aastal. Koolijuhataja prl.Pedusaare nõuandel töötati välja ning registreeriti põhikiri ja kooli VII aastapäeval 13.veebruari 1926.aastal kutsuti kokku Tallinna Linna II Tütarlaste Gümnaasiumi Vilistlaskogu asutamiskoosolek, kus seati kokku lähem töökaava, valiti juhatus ja asuti ka kohe tööle. /13, lk.56/

Sidemete hoidmiseks kooliga määrati kindlaks klubiõhtud; kuu esimesel neljapäeval pidid toimuma korralised koosolekud.

Seltskondliku ja vaimse taseme arendamise eesmärgiga moodustati mitmesugused ringid mitmesugustelt huvialadelt. Korraldati keelte, majapidamise-, võimlemise-, tantsu- ja käsitöökursusi. Asutati laulukoor, peeti loenguid ja võeti ette ekskursioone.

Peaaegu traditsiooniks sai korraldada meelelahutusõhtuid (teeõhtu, ball või jõuluõhtu) ja kutsuda sinna ka külaõisi - mõne teise kooli Vilistlaskogu,

Vilistlaskogul oli oma suvekodu Pirital, mis asutati 1931.aasta suvel. /13, lk.57 /

5. HARIDUSELU PÕHIJOONI 1940-1944.

5.1. HARIDUSELU ÜLDINE ISELOOMUSTUS

1939./40. ÕPPEAASTAL.

Igas riigis kujunevad hariduse ja kooli põhijooned vastavalt nendele põhimõtetele ja eesmärkidele, mida õigeks ja otstarbekohaseks peavad riigielu juhtijad ja riigivõimu kandjad.

Hariduselu toimis 1918.aastal välja antud määruste alusel. Õppekeeleks tunnistati õpilaste emakeel. Kõik eesti õpilased pidi lahkuma muukeelsetest koolidest ja astuma eesti kooli. Usuõpetus kuulutati vabatahtlikuks õppeaineks. /E, lk.11/.

Koolis pidid käima kõik lapsed vanuses 9-14 aastat. Kohaliku koolivalitsuse loaga oli lubatud ka laste õpetamine erakoolides või kodus.

Hariduselu juhtis Haridusministeerium eesotsas ministriga. Koolide probleemidega tegelesid Haridusministeeriumi Kooliosakond ja kohalikud koolivalitsused.

Koolid jagunesid: algkoolid,
keskkoolid,
iseseisva koolitüübina eksisteeris täienduskool.

5.1.1. ALGKOOL.

Algkool moodustas Eestis ühtluskooli esimese järgu ja oli tasuta kõigile vabariigi kodanikele. /10, lk.22/.

Kõik endised avalikud algkoolid muudeti ühelaadilisteks koolideks.

Algkooli kursuse kestvus oli 6 aastat. Esialgu jäi maksma 4-aastane sunduslik algkool, millele juhul, kui ei asutatud keskkooli, lisandus täienduskool.

Avalike algkoolide ülalpidajateks olid vallad, alevid ja linnad, kuid polnud keelatud ka eraalgkoolide asutamine avaliku algkooli tüübi järgi. /1, lk.28/.

Avalikkude algkoolide seaduse põhjal on õpilaste miinimaalarv klassikomplektis 20, kusjuures see arv võib ainult erandjuhtudel ajutiselt langeda 15-ni.

Algkooli I-V klassi õpilased viiakse vastavalt järgnevasse klassi, kui nende õppetööd on hinnatud vähemalt rahuldavaks kõigis aineis või mitterahuldavaks mitte enam kui ühes aines.

Õpilaste hindamisel tuleb tarvitada viiejärgulist hindamisviisi järgmiste tähendustega: väga hea - 5, hea - 4, rahuldav - 3, puudulik - 2, nõrk - 1. /2, lk.10/.

5.1.2. KESKKOOLID. GÜMNAASIUMID.

Eesti Vabariigi algaastatel kujutas keskkool endast ühtluskooli keskmist (teist) astet.

Keskkooli peamiseks ülesandeks oli haritud kodaniku kasvatamine. Teiseks keskkooli põhiülesandeks oli õpilaste ettevalmistamine järgmise astme koolidesse astumiseks, seega I astme kooli sidumine III astme kooliga /1/, s.-ü.411/.

Peale keskkooli edukat lõpetamist võidi astuda gümnaasiumidesse või kutsekoolidesse.

1934.aasta haridusreformiga muudeti keskkool kaheastmeliseks - 5-aastane alamaste ja 3-aastane ülemaste.

Keskkoolide ülalpidajaks oli riik. Kool oli tasuline.

Progümnaasiumi I klassi võetakse vastu algkooli IV klassi lõpetanuid, kelle vanus eeloleva kooliaasta algul on alla 14 aasta. Progümnaasiumi astuda soovijatele korraldatakse kevadel kirjalikud ja õppenõukogu määramisel ka suulised eksamid emakeeles ja matemaatikas IV klassi kursuse ulatuses. Kes on mõlemad eksamid sooritanud vähemalt rahuldava hinnega võetakse progümnaasiumi I klassi vabadele kohtadele paremuse järjekorra alusel. Siin arvestatakse ka algkooli IV klassi tunnistust. /3/, lk. 15/.

Gümnaasiumi I klassi võetakse vastu progümnaasiumi realkooli ja kutsekooli lõpetanuid, kelle vanus eeloleva kooliaasta algul on alla 20 aasta. Gümnaasiumi astuda soovijale korraldatakse kevadel kaks kirjalikku eksamit keskkooli kursuse ulatuses. Gümnaasiumi I ja II klassi õpilastele korraldatakse ke-

vadel eksamid kahes aines, mis võib olla suuline või kirjalik /3, lk. 16/.

Tööstusliku Kutseoskuse Nõukogu otsusel arvatakse Töö-
suse kutseoskuse seaduse alla alipool toodud tabelis loet-
letud tööalad ning määratakse nende tööalade õppimiseks ja
meisterlikkuse omandamiseks vajalik töötamise aeg. (Vt. lisa).

Ametikooli eesmärgiks on anda algkooli lõpetanutele oskus-
likku põhiõpetust koos oskustööliste vajalike teoreetiliste
teadmistega. Ametikooli õpilasteks võetakse algkooli kuue
klassi lõpetanud. Ametikoolis on töõõpetust kevadel ja sügi-
sel selles osas, mille teoreetiline õpetus seisab 6 tundi
päevas. Õpilaste normaal ametikoolis klassis on 40 õpilast.
Minimaalarv iga osakonna I klassis on 10.

Ametikooli õpingute lõpetamisel, kui Haridusministeeriu-
mi Kutseoskuse Osakonna poolt pole antud erikorraldusi, tuleb
õppida eksamid järgmistel ainetel:

1) töõõpetus, 2) tehnoloogia, erialaõpetus, 3) ametirekondus
ja kalkulatsioon. /3, lk. 19/.

5.1.3. KUTSEKOOLID.

Tööstusliku Kutseoskuse Nõukogu otsusel arvatakse Tööstusliku kutseoskuse seaduse alla allpool toodud tabelis loetletud tööalad ning määratud nende tööalade õppimiseks ja meisterieksami õiendamiseks vajalik töötamise aeg. (Vt.lisa).

Ametikooli eesmärgiks on anda algkooli lõpetanuile oskuslikku põhiõpetust koos oskustöölisele vajalike teoreetiliste teadmistega. Ametikooli õpilasteks võetakse algkooli kuue klassi lõpetanuid. Ametikoolis on tööõpetust kevadel ja sügisel selles osas, mille teoreetiline õpetus seisab 6 tundi päevas. Õpilaste normaal ametikoolis klassis on 40 õpilast. Minimaalarv iga osakonna I klassis on 10.

Ametikooli õpingute lõpetamisel, kui Haridusministeeriumi Kutseoskuse Osakonna poolt pole antud erikorraldusi, tuleb õiendada eksamid järgmistes ainetes:

1)tööõpetus, 2)tehnoloogia, erialaõpetus, 3)ametirehkendus ja kalkulatsioon. /2, lk.49/.

5.2. HARIDUSELU ISELOOMUSTUS NÕUKOGUDE PERIOODIL 1940-1941.

Haridusministeeriumi 1940. aasta 7. augusti ringkiri koolide inspektoritele ja õppejõududele Haridusministeeriumi mitmesuguste ringkirjade kehtivuse kaotamise asjus.

Haridusministeerium teatab, et kehtivuse on kaotanud Haridusministeeriumi järgmised ringkirjad: Haridusministeeriumi ringkirjad ja korraldused vaimulike laulude koolides õpetamise asjas; usuõpetajate, usuõpetuse ja hommikupalvuste asjas; Vabadussõja ajaloo õpetamise asjas; hõimutöö edendamise asjas, kooliruumide kaunistamise asjas Eesti riigimeeste ja rahvuslike tegelaste piltidega; isamaalise kasvatuse asjas. /3, lk. 57/.

Eesti NSV Konstitutsiooni kohaselt on ENSV kodanikel õigus haridusele. Silmas pidades, et nõukogude riigi üheks suureks ülesandeks on kaotada senine kord hariduse piiramises ja teha kesk- ja kutseharidus kättesaadavaks töötava rahva noortele ning kõrvaldada eesõigus hariduse saamiseks varanduslike klasside, kaotada õppemaks. /4, lk. 95/.

5.2.1. ALGKOOL.

Algkoolid töötavad 1940./41. kooliaastal siin toodud tunnikava alusel (V.lisa). Muudatusi tunnikavadesse võib lubada Hariduse Rahvakomissariaadi Kooliosakonna direktor, koolijuhataja või direktor sellekohasel esitisel. /4, lk.45/.

Õppetunni vältus linna algkoolis on 45 minutit. Õpetundide vaheajad on igaüks 10 minutit, peale einestamiseks määratud vaheaja, mille kestvus on 10-30 minutit.

Võimlemist ja käsitööd õpetatakse tunnikavas näidatud tundide arvuga eraldi tüdrukutele ja poistele alates 5-st õppeaastast. Koorilaulu võib õpetada algkoolis 1 tund nädalas. Ilukirja õpetatakse 1; 2. ja 3. õppeaasta pooltundide kaupa ühenduses joonistamise või emakeelega. 4., 5., 6. õppeaastal õpetatakse ilukirja koos joonistamisega vajaduse järgi.

ENSV üldharidusliku kooli üleminekutunnikavas on algkooli VI klassis ette nähtud võõrkeel 4 nädala tunniga. Algkoolides tuleb õpetada seda võõrkeelt, mis on vastava keskkooli võõrkeeleks, kuhu algkooli lõpetajad normaalselt siirduvad edasi õppima. /4, lk.46/.

Õpikute ja töövihikute tarvitamisel algkoolis 1940/41 õppeaastal tuleb silmaspidada (koolijuhatajail ja õpetajail), et käsitlusel ei esineks palju lauseid või väljendusi, mis ei ole vastuvõetavad kommunistliku kasvatuse põhimõtete järgi. Peale selle tuleb järgida, et need nimetused ja väljendid, mis tähistatud, asendataks alati uute õigetega: kodanik, mitte här-

ra, proua või preili jne. /4, lk.47/.

Üleminekuga NSV Liidu koolisüsteemile järgmisel kooliaasta alates algavad juba 5. klassis põhiainetes süstemaatilise kursused, mille õpetamiseks algkooli õpetajaskond üleüldiselt pole küllaldaselt ette valmistatud. Selle puuduse likvideerimiseks korraldatakse õppejõududele täiendavalt õpinguid järgmistes ainetes: 1) eesti keel, 2) ajalugu ja konstitutsioon, 3) matemaatika ja füüsika, 4) loodusteadus, maateadus, keemia, mille lõppedes saavad nad mittetäielise keskkooli õpetaja kutse.

Keskkoolis on järgmised ametisolevad isikud: direktor, tarbe korral inspektor, õpetajad, arst, esjanajajad ja teenijad. Õppendukogu ülesandeks ja tegevuse alused määrab Haridusminister. Keskkooli juures asub õpilaste vanemate esindus. /4, lk.42/.

Keskkoolide seaduse § 5 põhjal määratakse keskkooli õppeained (vt. lisa).

Keskkooli ülesandeks on kasvatada suure Nõukogu sotsialistliku Vabariikide Liidu teadlikke ja haritud kodanikke marksislik-leninistlikel alustel ja neid ette valmistada kutsekoolidesse ja kõrgharidusse õppeasutustesse.

Rahvakomissaride Nõukogu poolt määratud keskkoolide kursuse kestuse piires kannavad keskkoolide klassid järjekorras nimetusi I, II, III jne. alates I klassiga.

Kooliga võib tarbe korral ühendada mõne muu kooli või klassi.

Keskkoolide juures võib avada internaatõpilastele. Kooliaasta kestab 1. augustist järgmise aasta 31. juulini. Tege-

5.2.2. KESKKOOLID.

Keskkool moodustab ühtluskooli teise astme. Keskkooli asutamise ja sulgemise otsustab Vabariigi president. Keskkooli kursuse kestuse määrab Vabariigi Valitsus. Õppimise võimaldamiseks keskkoolis antakse õpilastele toetust riigi ja omavalitsuste eelarvetes selleks ettenähtud krediitidest. Oppeained määrab kindlaks Vabariigi Valitsus Haridusministeeriumi ettepanekul.

Keskkoolis on järgmised ametisolevad isikud: direktor, tarbe korral inspektor, õpetajad, arst, asjaajajad ja teenijad. Oppendukogu ülesanded ja tegevuse alused määrab Haridusminister. Keskkooli juures asub õpilaste vanemate esindus. /4, lk.42/.

Keskkoolide seaduse § 5 põhjal määratakse keskkooli oppeained (vt.lisa).

Keskkooli ülesandeks on kasvatada suure Nõukogude Sotsialistliku Vabariikide Liidu teadlikke ja haritud kodanikke marksistlik-leninistlikel alustel ja neid ette valmistada kutsekoolidesse ja kõrgemaisse õppeasutustesse.

Rahvakomissaride Nõukogu poolt määratud keskkoolide kursuse kestuse piirides kannavad keskkoolide klassid järjekorras nimetusi I, II, III jne. alates I klassiga.

Kooliga võib tarbe korral ühendada mõne muu kooli või klassi.

Keskkoolide juures võib avada internaate õpilastele. Kooliaasta kestab 1. augustist järgmise aasta 31. juulini. Tege-

lik õppetöö kestab 35 nädalat kooliaastas.

Õppetöö alguse, lõpu, vaheajad määrab Hariduse Rahvakomissar. Õpilaste maksimaal arv I-III klassis on 50, IV-VI klassis 40. Õpilased viiakse ühest klassist teise õppenõukogu otsusega õpilase õppetöö edu põhjal. Õpilast ei või jätta ühte klassi kauemaks kui kaheks õppeaastaks.

Õpilasi keskkooli I klassi võetakse vastu algkooli lõpetanute hulgast eelneva valiku põhjal, mille tingimused määrab Hariduse Rahvakomissariaadi Kooliosakond. Kõrgematesse klassidesse võetakse õpilasteks neid, kes selleks korraldaval eksamil näitavad, et nad võivad vastavas klassis tarvilise eduga töötada. Üleminekul ühest keskkoolist teise sama õppekavaga keskkooli eksameid ei nõuta. Keskkooli astuja soovijate vanemad esitavad keskkooli direktorile avalduse. ühes õpilase hariduse, perekonnaseisu, sotsiaalse päritolu ning vanemate varandusliku seisundi tunnistusega.

Keskkooli lõpetajale antakse sellekohane tunnistus, mis temale annab õiguse astuda ülikooli.

Keskkooli direktori ülesandeks on kooli õppe- ja kasvatustöö ning majandusala juhatamine, vastutus koolitöö korralikkuse ning kooli varanduse ja kooli asjaajamise korrasolekust kooskõlas seaduste ja määruste ning õppenõukogu otsusega.

Õppenõukogu ülesandeks on õppe- ja kasvatusküsimuste ning nendega ühenduses olevate muude kooliküsimuste lahendamine.

Kooli ja kodu vahel lähema ühenduse loomiseks kutsub

direktor kokku õpilaste vanemate koosoleku vähemalt kaks korda aastas. Vanemate koosoleku sellekohase otsuse põhjal asutatakse kooli juurde õpilaste vanemate komitee. Vanemate komitee aitab alal hoida ning süvendada ühendust kooli ja kodu vahel, arutab kasvatusküsimusi ja organiseerib õpilaste kohaseid meelelahutusi. /4, lk. 47/.

Õpilased tühustatakse koolides nendes klassides, kus õppetöö toimub päeval, vabastatakse vastavatel päevadel tööst kaitistates täiel määral. Ohtune õppetöö tühustuskoolides korraldatakse selliselt, et tunnid algavad normaalselt kell 16.00, kusjuures ohtuselt õppetööst osavõtjad õpilased vabastatakse vastavatel päevadel tööst kaitistates kell 14.00. /3, lk. 95/.

5.2.3. KUTSEKOOLID.

Õppetöö tööstusõpilaskoolides korraldatakse selliselt, et viimane tund lõppeb kolmeaastase õppeajaga harudes hiljemalt kell 19.30, kaheaastase õppeajaga harudes vähemalt 20.00.

Õpilased tööstusõpilaskoolides nendes klassides, kus õppetöö toimub päeval, vabastatakse vastavatel päevadel tööst käitistes täiel määral. Öhtune õppetöö tööstuskoolides korraldatakse selliselt, et tunnid algavad normaalselt kell 16.00, kusjuures öhtusest õppetööst osavõtjad õpilased vabastatakse vastavatel päevadel tööst käitistes kell 14.00. /4, lk.95/.

Kutsehariduslike koolide korraldus oli üldnimetatud ajal kolmeasteline: algkooli kursusele rajatud 1-4 aastase õppeajaga kutsekoolid moodustasid nn. keskmise kutsekoole rühma. Viimastele ja üldhariduslikele keskkoolile või erandjuhul ka gümnaasiumile rajatud 1-3 aastase õppeajaga kutsekoolid kuulusid kõrgema astme kutsekoole hulka.

Enne koolikorralduse restaureerimist täies ulatuses

5.3. HARIDUSELU ISELOOMUSTUS SAKSA

OKUPATSIOONI PERIOODIL 1941-1944.

Kui Haridusministeerium 1941.a. sügisel hakkas koolide käimapanekuks eeltöid tegema, siis ühe esimese probleemina, tuli lahendada koolikorralduse (koolistruktuuri) küsimus. Arusaadavalt põhjustel ei võinud püsima jääda nõukogude koolikorraldus oma nelja-aastase algkooliga, kümneaastase keskkooliga, mis sisaldas endas ka algkooli, ja mõnekuuliste vabrikukoolidega millistest viimaseid ei jõutud küll veel ellu kutsuda, kuigi eeltööd selleks olid juba tehtud.

Tulevase koolikorralduse küsimuse selgitamisel kaaluti kõigepealt enne enamlaste tulekut kehtinud koolikorralduse restaureerimise võimalust. Teatavasti iseseisvuse viimasel aastal üldhariduslik kool oli kolmeastmeline, jagunedes algkooliks, keskkooliks ja gümnaasiumiks. Keskkooli seejuures oli kaht tüüpi: ühe tüübi moodustasid algkooli IV klassil baseeruvad progümnaasiumid, mille kursus kestis 3 õppeaastat. Et gümnaasiumi kursuse kestus oli 3 õppeaastat, siis ülikoolidesse astumiseks vajaliku üldharidusliku kooli lõpetamiseks kulus üldse 12 õppeaastat.

Kutsehariduslike koolide korraldus oli ülalnimetatud ajal kaheastmeline: algkooli kursusele rajatud 1-4 aastatse õppeajaga kutsekoolid moodustasid nn. keskastme kutsekoolide rühma. Viimastele ja üldhariduslikule keskkoolile või erandjuhul ka gümnaasiumile rajatud 1-3 aastase õppeajaga kutsekoolid kuulusid kõrgema astme kutsekoolide hulka.

Endise koolikorralduse restaureerimist täies ulatuses

ei peetud 1941.a. sügisel soovitavaks. Juba ainult piiratud liiklemisvõimaluste, korteriolude tõttu tuli kõrvale jätta progümnaasiumide uuestiavamine, mis oleks tähendanud hulga maanoorte linnadesse valgumist.

Progümnaasiumide asutamist motiveeriti omal ajal peamiselt vajadusega korraldada ratsionaalsemalt võõrkeelte õpetamist, mis algkoolides puudus. Saksa keele võtmine algkooli sunduslike õppeainete hulka kõrvaldas selle põhjenduse. Nii jõuti tagasi kaheastmelise üldharidusliku kooli juurde, mis oli meil enne 1934. aasta keskkoolide reformi. Selle kooli teist astet nimetati gümnaasiumiks, sest nimetus "Keskkool" oli meie koolisüsteemi viimaste aastate muudatuste tõttu omandanud mitmeid eri tähendusi, mistõttu see nimetus ei sobinud ülikooli astumiseks ettevalmistava kooli jaoks.

Kutsehariduslikud koolid, väljaarvatud mõned erandid, töötasid 1941./42. kooliaastal samadel alustel ja kujul kui enamlaste tulekut. /7, lk.5/.

5.3.1. ALGKOOL.

Algkool moodustab ühtluskooli esimese järgu. Tema kursuse kestus on 6 õppeaastat. Lapsed, kes jooksva kalendriaasta alguseks on saanud 7-aastaseks, on kohustatud selle kalendriaasta sees algava kooliaasta algul, s.o. sügisel astuma kooli. Koolikohustus kestab algkoolis kuni kursuse lõppemiseni või mittelõpetamise korral kuni 14 aasta vanuseni. Õpilased, kes saavad 14 aastat vanaks kooliaasta kestusel, peavad käima koolis kuni õppeaasta lõpuni.

Suurim vanus, mille juures toimub normaalne algkooli astumine, on kooliaasta algul 8 aastat ja 7 kuud. Arvestades algkooli kursuse normaalse lõpetamise ajana, s.o. ajana kooliaasta algusest I õppeaastal kuni koolitöö tegeliku lõpuni VI õppeaastal, 5 aastat ja 10 kuud, saame lõpetaja suurima vanuse 14 aastat 5 kuud. Seega, ükski õigelt ajal kooli astunud ja normaalselt edasi jõudev õpilane ei lange koolikohustusest enne algkooli lõpetamist, kui ta mõnesse klassi on jäänud kursust kordama. /7, lk.5/.

5.3.2. GÜMNAASIUM.

Gümnaasium moodustab ühtluskooli teise järgu. Gümnaasiumi klassi võetakse vastu algkooli kursuse lõpetanud sellekohase valiku põhjal, mille tingimused määrab Haridusdirektor. Gümnaasiumi kursus kestab 5 õppeaastat, välja arvatud nn. eelklassidega gümnaasium, mille kursus kestab 7 õppeaastat.

Gümnaasiumi ülesandeks on oma õpilaste valmistamine astumiseks ülikoolidesse ja teistesse kõrgematesse õppeasutustesse. See ettevalmistus sisult, s.t. õpetatavate ainete ja nende õpetamise ulatuse poolest, ei tarvitse kõigil ülikoolidesse astujatel ühesugune olla. Selleks, et anda gümnaasiumi õpilastele võimalust saada oma huvidekohasemat ettevalmistust ja luua nende tulevaseks tööks ülikoolides sobivat vaime set kallakut juba gümnaasiumis, on viimasel võimaldatud töötada kolme erineva õppeharuga, nimelt humanitaar-, reaali- ja klassikaharuga. Erinevused õppeharudes määrab tunni- ja õppekava. Gümnaasiumi tunnikava harunemine humanitaar- ja reaaliharuks toimub III klassist alates. Alates III klassiga tuleb humanitaarharu tunnikavasse ladina keel 5 tunniga nädalas. Humanitaarharus ladina keelele määratud 15 tundi on reaaliharu kasutatud reaalaainete tundide arvu suurendamiseks järgmiselt: matemaatikale 3 tundi, loodusteadustele 5 tundi, füüsikale 3 tundi, maateadusele 1 tund, kosmograafia 1 tund ja joonestamisele 2 tundi.

Gümnaasiumi harunemise seisukohalt on klassikaharu eriolukorras. Et põhjalikuma klassikalise hariduse andmist 5 õppeaasta vältel ei peetud võimalikuks, siis on nende gümnaasiumi

mide juurde, kus on ette nähtud klassikaharud, loodud nn. eelklassid (5. ja 6. õppeaasta), kuhu võetakse vastu algkooli ja IV klassi lõpetajaid. Klassikaharus algab ladina keele õpetamine I eelklassiga, kestab seega 7 õppeaastat, ja kreeka keele õpetamine I klassiga, kestab 5 õppeaastat.

Gümnaasium on jaotatud kaheks astmeks. I ja II eelklass ning I ja II klass moodustavad gümnaasiumi alamastme ja III, IV ning V klass - gümnaasiumi kõrgema astme. Üleminekul kõrgemasse astmesse toimub õpilaste veelkordne selekteerimine, kusjuures kõrgemasse astmesse võetakse vastu ainult neid alamastme lõpetanuid, kes õppimisel gümnaasiumi alamastmel ja selektohastel katsetel on näidanud, et nad on suutelised gümnaasiumis õppima ja seda lõpetama. /7, lk. 7-8/.

Õppemaksu suurus gümnaasiumi eelklassides ning I ja II klassis on RM 60. - aastas. Õppimises edasijõudnud õpilasi võib vabastada õppemaksust kuni 25 % ulatuses õppemaksude kogusummast, andes seejuures lasterohketele ja rindel võitlejate perekondadele eesõiguse. /5, lk. 76/.

Kuslikas põhikooli ja algkooli lõpetajad, kes ei ole võimelised jätkama keskkooli õppimist, võivad astuda gümnaasiumi I eelklassi. Gümnaasiumi I eelklassi võetakse vastu ka keskkooli lõpetajaid, kes ei ole võimelised jätkama keskkooli õppimist. /5, lk. 76/.

Kõrgema astme õppeasutis põhjeneb gümnaasiumi alamastmel või keskkooli lõpetajate õppimisel ja tema kestus on kuni viis õppeaastat. Kõrgema astme kutsehariduslike õppeasutiste hulka kuuluvad ka kõrgema astme kutsekoolid või gümnaasiumid, mis põhinevad kutsehariduslike erakoolid, misuguste koo-

5.3.3. KUTSEKOOOLID.

Kutsehariduslike koolide alal on meil toimunud kaks olulist muudatust:

- 1) ühenduses gümnaasiumi alamastme moodustamisega on kõrgema astme kutsekoolid rajatud gümnaasiumi alamastme, s.o. 8 õppeaastale endise 9 õppeaasta asemel, ja
- 2) ühenduses üldharidusliku kooli õppeaja lühendamisega ühe õppeaasta võrra, on lühendatud ka paljude kutsekoolide õppeaega. Viimase muudatusega ühenduses on kõik nn. kutsekoolid muudetud kas 3-aastase õppeajaga keskastme kutsekoolideks (näiteks end. kaubanduskeskkoolid) või kõrgema astme kutsekeskkoolideks (näiteks end. põllumajanduskoolid).

Õppeaastate astmestuselt jagunevad kutsehariduslikud õppeasutised keskastme ja kõrgema astme õppeasutisteks. Keskastme õppeasutis põhjeneb kuueklassilisel algkoolil ja tema õppeaeg kestab kuni neli aastat.

Tööstuskooli eesmärgiks on anda algkooli lõpetanuile oskuslikku põhiõpetust ja oskustöölisele kui ka meistrile vajalikke teoreetilisi teadmisi. Tööstuskooli õpilasteks võetakse algkooli lõpetanuid, kelle tervislik seisukord võimaldab töötada valitud töö alal ja kes osutavad küllaldasi eeldusi valitud tööalal töötamiseks. /5, lk.191/.

Kõrgema astme õppeasutis põhjeneb gümnaasiumi alamastmel või keskastme kutsehariduslikul õppeasutisel ja tema kestus on kuni viis õppeaastat. Kõrgema astme kutsehariduslike õppeasutiste hulka kuuluvad ka kõrgema astme kutsekoolid või gümnaasiumil põhinevad kutsehariduslikud erakoolid, siisuguste koo-

lide hulka kuuluvad kõik instituudi nimetust kandvad koolid.

Kõrgema astme kutsekoolide võrk sisaldab:

- 1) põllumajanduse alal 6 kooli,
- 2) tehnilisel alal 4 kooli,
- 3) majanduslikul alal 3 kooli,
- 4) kodumajanduse alal 10 kooli ja
- 5) mitmesugusel muul alal 5 kooli.

Kokku teeb see 28 õppeasutist./5, lk.136/.

Kutsehariduslik õppeasutis on kas täisajaline või osajaline. Täisajalises kutsekoolis õpitakse kutseoskust nii praktiliselt kui ka teoreetiliselt. Täisajalises kutsekoolis õppimine on harilikult seotud eel-, vahe- või järelpraktikaga. Osalises kutsekoolis õpitakse ainult vastava kutsealaga teoreetilisi aineid, kuna praktika omandamine toimub samaaegselt vastavas töökohas.

Täisajalistes kõrgema alamkutsekoolides, mis põhinevad gümnaasiumil või gümnaasiumi alamastmel on õppemaks RM 50. - aastas.

Täisajalistes keskastme kutsekoolides, mis põhjenevad algkoolil, on õppemaks RM 20. - aastas.

Edasijõudvatele õpilastele võib õppemaksu vähendada või täiesti ära jätta kuni 55 % ulatuses õppemaksude kogusummast. Õppemaksu ei nõuta kutsekoolides, kus polnud õppemaksu enne 21.IV 1940.a. /5, lk. 76/.

5.3.4. TÄIENDUSKOOL.

Et ülevaade 1941-1944 aasta koolikorraldusest oleks täielik, tuleb nimetada veel täienduskooli. Need koolid olid rajatud algkoolile ja nende ülesandeks oli anda õpilastele täiendavalt üldharidust kui ka tulevase elukutse seisukohalt vajalikku kutseharidust. Täienduskooli õppeaja kestus oli 1-2 aastat. /7, lk.8/.

Mundatused IV Gümnaasiumi õppeainete kasutamisel olid järgmised: I klassis 1 tund uueõpetust ja 3 tundi kodundust, II klassis 1 tund uueõpetust ja 2 tundi kodundust ja veel sellele lisaks 1 tund saksa keelt. III klassis määrati ainete kasutamine nii nagu II klassiski. VII Reaalkoolis toimusid järgmised muutused: Ajalugu suurendati 1 tunni võrra (2-ks tunni asemel 3), inglise keele tundide arvel (6-s tunni asemel 5-t.) /10, s.-8-50, lk.46/.

Kool on püüdnud võimaluste piires täita oma ülesannet mitte ainult andes igakülgeist haridust, vaid ülesandeks oli laiendada õpilaste silmaringi üldhariduslikus plaanis. Koolis toimusid sel aastal järgmised sündmused - tähistati Jaan Poska 20 a. surmapäeva, mille puhul kõneles pr. Lindström. Toimus aktus Mait Metsamurja 60. sünnipäeva puhul. Kõik klassid vaatasid filmi "Robert Koch surmavõitja". /10, s.-8. 379, lk.102/

Festi ka pidusid. Üks nendest toimus 10.veebr.1940.aastal. See korraldati kehvamate õpilaste toetamiseks. See ses-

6. PRAEGUNE TALLINNA 4. KESKKOOL.

6.1. TALLINNA IV GÜMNAASIUM 1939-1940

TALLINNA III REAALKOOL.

1939./40. õppeaasta oli Tallinna IV Gümnaasiumile viimane õppeaasta Eesti Vabariigi eksisteerimise perioodil.

Sel kooliaastal oli 36 õppenädalat ja 194 õppepäeva. Töötas 6 klassikomplekti ja täienduskool ühe klassiga. Tunniplaan oli sama kui eelnevatel õppeaastatel (vt.lisa). Muudatused IV Gümnaasiumi õppeainete kasutamisel olid järgmised: I klassis 1 tund usuõpetust ja 3 tundi kodundust, II klassis 1 tund usuõpetust ja 2 tundi kodundust ja veel sellele lisaks 1 tund saksa keelt. III klassis määrati ainete kasutamine nii nagu II klassiski. VII Reaalkoolis toimusid järgmised muutused: Ajalugu suurendati 1 tunni võrra (2-tunni asemel 3), inglise keele tundide arvel (6-e tunni asemel 5 t.) /10, s.-ü-50, lk.46/.

Kool on püüdnud võimaluste piirides täita oma ülesannet mitte ainult andes igakülgset haridust, vaid ülesandeks oli laiendada õpilaste silmaringi üldhariduslikus plaanis. Koolielus toimusid sel aastal järgmised sündmused - tähistati Jaan Poska 20 a. surmapäeva, mille puhul kõneles pr. Lindström. Toimus aktus Mait Metsanurga 60. sünnipäeva puhul. Kõik klassid käisid vaatamas filmi "Robert Koch surmavõitja". /10, s.-ü. 379, lk.102/

Peeti ka pidusid. Üks nendest toimus 10.veebr.1940.aastal. See korraldati kehvemate õpilaste toetamiseks. Peo ees-

kavva kuulused - näidend, tantsud, deklamatsioon ja laulud.

Oppemaksu suurus oli 35 KR. Oppemaksust vabastamist sooviti erinevatel põhjustel. Kelle perekonna ülalpidajaks oli ainult üks lapsevanem, kelle vanemad olid töövõimetud või perekonnas oli palju lapsi (10). Valdavalt ka sooviavaldused täidetakse ja seda 10 KR ulatuses kogu oppemaksust.

Oppetöö lõppes iga-aastaste klassi eksamitega. Nii oli Tallinna IV Gümnaasiumi III klassi õpilastele eesti keele eksamiteemad järgmised - "Väikerahvaste iseseisvuse säilitamise tegurid" ja "Haritud naise missioon elus".

Tallinna IV Keskkooli moodustasid endine Tallinna IV Gümnaasiumi ja VII Keskkooli õpilased. Koostati 9 klassikomp-
lekti, milles õpilaste arv oli järgmine (vt. lisa). Kokku õp-
pis 29.000.000.000 325 õpilast. 1940./41. õppeaastal oli 37
õppendajat ja 79 õppepöava. Õpetajaid koos teenijatega oli
25, kelle keskmine palk oli 246 rubla. Ametiühingu liikmeid
oli 25, kooliõpilasi 14, pioneeri 3 /8, s.-d. 380, lk. 3/. Õpete-
jate kaudu, võrreldes eelmise õppeaastaga, oli vähe muutu-
nud: lahunud olid õpetajad Leopold Randkepp, Hilda Mirka
ning nendest õpetajatest olid tulnud juurde Leice Nipani, Gus-
tav Pui, Linda Ruus. Koostati Hõlharidusliku kooli Hõlmine-
kukava, mis oli lähendatud Hõlhariduslikele õppeprogrammidele
(vt. lisa).

6.2. TALLINNA IV KESKKOOL 1940/41 ÕPPEAASTAL

Endine Tallinna IV Gümnaasium ja VII Reaalkool alustas sügisel tööd Tallinna 4. Keskkoolina. Direktori kohusetäitjaks oli määratud endise IV Gümnaasiumi direktor Aleksandrine Pedusaar, kellele tehakse Linnavalitsuse poolt ülesandeks asuda aegaviitmata õppejõudude koosseisu kindlaks määramisele, et võimalikult kõik endised õppejõud saaksid tunde.

Uue koolikorralduse aluseks sai uus keskkoolide seadus (mis endise 1938.a. seaduse tühistas), mille järgi keskkool moodustas ühtluskooli teise astme ning, kus õpilastele anti õppimise võimaldamiseks toetust riigi- ja omavalitsuse sellekohastest krediitidest /14, lk. 1340/. Keskkooli kursus oli määratud kuuele aastale, mis moodustasid ühtluskooli I-VI klassi.

Tallinna IV Keskkooli moodustasid endine Tallinna IV Gümnaasiumi ja VII Reaalkooli õpilased. Koostati 9 klassikomplekti, milles õpilaste arv oli järgmine (vt.lisa). Kokku õppis 29.aug. seisuga 325 õpilast. 1940./41. õppeaastal oli 37 õppenädalat ja 191 õppepäeva. Opetajaid koos teenijatega oli 25, kelle keskmine palk oli 218 rubla. Ametiühingu liikmeid oli 25, komnoori 14, pioneeri 3 /8, s.-ü. 380, lk.3/. Opetajate kaader, võrreldes eelmise õppeaastaga, oli vähe muutunud: lahkunud olid õpetajad Leopold Raudkepp, Hilda Mirka ning uutest õpetajatest olid tulnud juurde Luice Nipman, Gustav Puu, Linda Ruus. Kehtestati üldharidusliku kooli üleminekkukava, mis oli lähendatud üleliidulistele õppeprogrammidele (vt.lisa).

Eelmise õppeaastaga võrreldes oli tundide üldarv tõusnud. Emakeele ja võõrkeelega tundide arv oli vähenenud. Suurima nädalatundide arvuga õppeaineks oli vene keel, mis oli ka esimeseks võõrkeeleks. Suurenes ajaloo tundide arv. Uue õppeainena kuulus tunnikavasse konstitutsioon. Kasvanud oli ka keemia ja füüsika tundide arv. Maateadust õpetati nüüdsest mahukamalt (käsitleti NSVL poliitilist ja majandus-geograafiat) /10, s.-ü. 50, lk.29/. Lõpetati kodaniku ja majandusteaduste, filosoofia, usuõpetuse ning riigikaitse õpetamine.

Majanduslikult kehvemais tingimustes olevaid õppureid toetati materiaalselt.

Õppetöö kõrval püüdis kooli juhtkond koos õpetajatega igaükselt kujundada õpilaste uut maailmavaadet. Seoses sellega toimusid koolis järgmised sündmused: tähistati V.I.Lenini surmapäeva leinaaktusega, õpetaja A.Kriisa kõneles koolile teemal "Punaarmee võitlus Kodusõjas". Tähistati Punaarmee 23.aastapäeva ning rahvusvahelise kommunistliku naistepäeva puhul toimus aktus.

Kohe õppeaasta algul pöördub juhataja A.Pedusaar õpetajate poole, tehes õpetajatele selgeks nende ümberorienteerumise vajaduse ja selgitas nende ülesandeid uues sotsialistlikus koolis. /10, s.-ü.5, lk.1-109/.

Juhataja teeb õpetajaskonnale üleskutse korraldada kollegiaalsel alusel kursus marksismi-leninismi teooriatega tutvumiseks.

Kooli kommunistlike noorte tegevust juhendab Loreida Raudsepp. Tema juhendamisel oli koolis korraldatud punane nurk, kus oli seinaleht, mis ilmus iga kahe nädala tagant, ja sotsialistliku sisuga ajakirjad, mida õpilased kasutasid; komnoorte algatusel korraldati selgitus- ja vaidluskoosolekuid materialistliku

maailmavaate üle. Telliti ja loeti uusi sotsialistliku sisuga ajakirju ja ajalehti. /10, s.-ü.54, lk.20/.

Üks esimesi ühisüritusi uues koolis oli Suure Sotsialistliku Oktoobrirevolutsiooni 23. aastapäevale pühendatud aktus 6.novembril 1940.a. Avasõna ütles insp.Alice Kriisa. Teisena kõneles sm.Maasing partei komiteest. Kõneleja kriipsutas alla neid hüvesid, mis on toonud meie rahvale ühinemine NSVL-ga. Komnoorte poolt kõneles õpetaja L.Raudsepp. Sm.Raudsepp võrdles oma kõnes tsaariaegset Venemaa olukorda NSVL oludega ja saavutustega. Lühikese aja vältel Aktus lõpetati ühislauluga "Laul kodumaale"(Dunajevski) /10, s.-ü.55, lk.50/.

Tööd jätkasid harrastusringid. Spordiringi asemel moodustati 14.jaan.1941.a. spordikollektiiv, kuhu kuulusid järgmised sektsioonid: sportmängude sektsioon 105 liiget, võimlemise sektsioon 49 liiget, veespordi sektsioon 91 liiget, kergejõustiku sektsioon 49 liiget ja talispordi sektsioon oma 54 liikmega. Peale selle tegutsesid veel Tallinna 4.Keskkooli muusikaring, noorte naturalistide ring enesearendusring osavahim ning NSVL Punase Risti ja Punase Poolkuu Seltside algorganisatsioon (vt.lisa).

1940-41 õppeaastal 27.dets. 1940.aastal kinnitas õppenõukogu kauaaegse - Tallinna 4.Keskkooli kodukorra, mis koosnes 30-nest kodukorra punktist (vt.lisa).

1941.aasta II semestril Tallinna IV Keskkoolis avatakse lisaks 9 klasikomplektile veel 7 klassikomplekti: II - 2 klassi, VII - 4 klassi, VIII - 4 klassi, IV - 4 klassi, XI - 1 klass. Koolile määratakse uued ruumid Tartu mnt. 33.8 klassikomplekti hakkasid töötama enne lõunat ja 8 klassikomplekti pärast lõunat /10, s.-ü. 54, lk.4/.

1940/41. õppeaasta kestel lahkusid osad õpilased Tallinna 4. Keskkoolist. Nende lahkumisel põhjused olid väga erinevad. Näiteks, kes ei suutnud tasuda õppemaksu, kes asus elama Saksamaale, kellel oli nõrk tervis või edasijõudmine oli nõrk. Oli ka lapsi, kes saades teenistuskoha, lahkus koolist. Üldse lahkus 1940./41. õppeaastal 4. Keskkoolist 38 õpilast. Juurde tuli 3. /10, s.-ü. 56, lk. 140/..

Kooliaastal talletatud teadmiste mõõdupuuks olid kevadised eksamid. Tallinna IV Keskkoolis toimusid eksamid järgmistes ainetes: eesti keel, matemaatika. Üleminekukavade põhjal said lõputunnistused nii 11-aastase kui ka 12-aastase kooli kursuse lõpetanud: kiitusega lõpetas II klassi õpilane Helmi Milde.

1940. õppeaasta. Teostatati uusõpetus, filosoofia ja tervishoid.

Kuuti ette ka klassijuhataja tund.

1941./42. õppeaastal oli Tallinna IV Gümnaasiumi koosseisus 9 klassikomplekti. Klassid olid järgmised: Ia, Ib, IIs, IIb, IIIs, IIIs, IVa, IVb ja V klass. Iga klassi õpilaste arv oli järgmine (vt. lisa). Vastu võeti 322 õpilast, neist uusi õpilasi oli 109 ja eelmisest klassidest toodi üle 192. 200 last oli pärit linnast ja 62 maalt. /7, s.-ü. 669, lk. 93/.

Tundide pikkuseks oli 40 minutit ja vaheteg 10 min. Õppemaksu suuruseks oli poolaastas 10 KR. Vaheldusid ka õppejõud.

Lahkunud oli Helmi Milde, Gerta Naus, Kaare Liblik, Herta Wilberg, Dagmar Reinvald ja Helene Klotz. Lahkunute õpetajate seas oli staarikaid õppejõude, kes olid koolis töötanud juba pikki aastaid. Nende kohed täitsid uued inimesed. 1941/42 õppeaastal asusid Tallinna IV Gümnaasiumi tööle: Erika Allapere

6.3. TALLINNA IV GÜMNAASIUM SAKSA OKUPATSIOONI

AASTAIL 1941-1944.

1941.a. sügisel anti koolile taas endine nimi Tallinna IV Gümnaasium. Direktoriks jäi edasi Aleksandrine Pedusaar. Kool hakkas tööle taaskehtestatud 1934.a. gümnaasiumi seaduste järgi.

Uue õppeplaani kehtestamisel tõusis esimeseks võõrkeeleks saksa keel (45 tunniga nädalas), teisele kohale tõusis uue õppeainena ladina keel (15 tundi) ning kolmanda võõrkeelena inglise keel (14 tundi). Vene keelele oli jäätud vaid 4 tundi nädalas. Õppeplaanides puudusid konstitutsioon ja sõjaline õpetus. Taastati usuõpetus, filosoofia ja tervishoid. Nähti ette ka klassijuhataja tund.

1941./42. õppeaastal oli Tallinna IV Gümnaasiumi koosseisus 9 klassikomplekti. Klassid olid järgmised: Ia, Ib, IIa, IIb, IIIa, IIIb, IVa, IVb ja V klass. Iga klassi õpilaste arv oli järgmine (vt.lisa). Vastu võeti 322 õpilast, neist uusi õpilasi oli 109 ja eelmistest klassidest toodi üle 192. 200 last oli pärit linnast ja 62 maalt. /7, s.-ü.669, lk.93/.

Tundide pikkuseks oli 40 minutit ja vaheaeg 10 min. Õppe-maksu suuruseks oli poolaastas 10 KR. Vaheldusid ka õppejõud. Lahkunud oli Hilda Küler, Gerta Kaus, Kaare Liblik, Herta Nilberg, Dagmar Reinvaldt ja Helene Klots. Lahkunute õpetajate seas oli staažikaid õppejõude, kes olid koolis töötanud juba pikki aastaid. Nende kohad täitsid uued inimesed. 1941/42 õppeaastal asusid Tallinna IV Gümnaasiumi tööle: Erika Allapere

(ajalugu), Salme Holberg (eesti keel), Silvi Kallak (saksa keel) Hilda Mihkelson /loodusteadus/, Hilda Niitra (kehaline kasvatus).

Õppeaasta lõppes 10.mail 1942.aastal.

1942./43.õppeaastal oli Tallinna IV Gümnaasiumi koosseisus 10 klassikomplekti. Klassid olid järgmised: Ia,Ib,IIa,IIb, IIIa,IIIb, IVa,IVb, Va,Vb, kuhu kuulus arvuliselt õpilasi (vt. lisa). Õpilaste üldarvuks oli 359, nendest uusi õpilasi oli 100 ja eelmistest klassidest toodi üle 259. Päritolult jagunesid nad järgmiselt: linnast oli 264 ja maalt 95 õpilast. Pereheitmine sel õppeaastal õppejõudude hulgas ei olnud nii arvukas.Lahkunud oli Hilda Niitra, keda oli asendama tulnud Leida Randmets (kehaline kasvatus) ja Irda Kaljo (kodundus). õppe-maksu suuruseks kujunes 1. ja 2. klassis 40 KR õppeaastas ja 3., 4., 5. klassis 60 KR aastas.

Kuna õppimine oli tasuline, võidi ka sellest vabastada arvestades õppuri perekonna majanduslikku olukorda, vanemate töövõimalusi ning teiselt poolt ka õpilase õppeedukust ja käitumist.

1943.aasta algul toimub koolide koondamine koolimajadesse, mis vajavad vähem kütet.Hakatakse töötama järgmiselt iga päev 20 min. /8, s.-ü.54, lk.103/. 1942./43.õppeaasta algas 26.oktoobril ja lõppes 8.mail 1943.

Järgmine 1943./44. õppeaasta algas koolis alles pärast seda, kui lõppesid okupatsioonivägede sõduri õpilastele peetud loengud, s.o. 23.oktoobril 1943. Sel õppeaastal õppis Tallinna IV Gümnaasiumis 10 klassikomplekti. Õppenõukogul olid arutusel järgmised küsimused - töökavad, uute õpilaste

vastuvõtmine, õpilaste maale saatmine, töö ümberkorraldamise kavad, lõpetajate küsimus jne.

Veel arutati kooli 25.aastapäeva tähistamist. Seda otsustati tähistada mujal 13.veebruaril kell 14.00 /10, s.-ü.lk. 107/.

Tegelik õppetöö lõppes 25.märtsil 1944.a. Ära jäävad ülemineku- ja lõppkatsed. Ja uute õpilaste vastuvõtmist alustatakse sügisel enne kooli töö algust. Õpilasingide tegevus oli okupatsiooni ajal soikunud. /14, lk.201/.

7. MÄLESTUSI KOOLIAJAST 1939 - 1945

7.1. SISSEJUHATUS

Ajavahemiku 1939 - 1945 töepärasemaks iseloomustamiseks seatsin meie kooli vilistlastele (kes lõpetasid 1939 - 1945) välja küsimustikud koolielu ja väljaspool kooli toimunu kohta. Küsimustiku koostamisel võtsin aluseks Märt Kermo poolt koostatud küsimustiku Tallinna Reaalkooli kohta. Küsimustik oli järgmine:

1. Vastuvõtt kooli (kes võttis, kuidas: katsed, eksemid jne.)
2. Esimesi muljeid-mälestusi koolist
3. Meenutage-iseloomustage mõne eriti meeldinud õppeaine õppimist, tundi, õppemetoodikat, õpikuid (sama ka ebameeldivaima)
4. Hindamisest, küsimistihedus, moodused: kontrolltööd, tunnikontrollid, testid. Suvetööd, järeleksamid. Ülelinnalisi kontrolltöid
5. Väljalangevus. Vanemate kooli kutsumine
6. Üldine õppimistase klassis, koolis. Õppimise väärtustatus. Priimuste autoriteet klassis
7. Populaarsemaid-armastatumaid õpetajaid. Õpetajate hüüdnimesid. Mida hinnati neis: oskust õpetada, inimlikkust, diplomaatist, naiselikkust jm.
8. Meenutusi vahe- ja küpsuseksamitest, nendeks valmistumisest, sooritamisest, nende vahel löögastumisest
9. Klassi koosseis. Sotsiaalne päritolu. Omavahelised suhted, rühmitused
10. Kord tunnis, koolis. Koolivormi, -mütsi kandmise nõue
11. Õpilaste klassiväline tegevus - huviringides, orkestrites, koorides jne. Nende koosseis, eesmärgid, tegevus. Festvedajad, juhendajad

12. Kui tihti toimus klassiõhtuid ja koolipidusid. Muljeid neist, nende ettevalmistamisest, sisustamisest
13. Sport ja selle tähtsus koolis
14. Meenutusi muudest ühisettevõtmistest klassis, koolis
15. Sidemeid-suhteid teiste koolide ja nende õpilastega
16. Kõige meeldejäävaim sündmus Su koolielus?
17. Kõige lõbusam vemp, uljeim seiklus?
18. Sõrmuste ja märgi tegemine (millal, kuidas), kättesaamine, sisseõnnistamine
19. Kooli lõpetamine. Lõpuaktus. Lõpupidu
20. Kooli traditsioone Sinu õpinguaegadel
21. Mida arvad kooli vaimsusest-vaimust üldse?
22. Mida said-vötsid koolist kaasa ellu?
23. Enese ja koolikaaslaste kavatsusi koolijärgseks eluks.
Mida plaanitsesid ise, kuidas kavad teostusid? On Su valikut mõjutanud kool, õpetajad, klassikaaslased või kodu?

Küsimused saatsin 40 vilistlasele: 19. lend (lõpetamise aeg 1939) Herta Tammiste; 20. lend (lõpetamise aeg 7.VI 1941) A. Õunapuu, A. Äärismäe, E. Tuvik, M. Elen, I. Koppel, I. Haavamäe; 22. lend (lõpetamise aeg 8. mai 1943) I. Ploom, L. Pihlaste, M. Leht, E. Etiko, A. Klem, I. Köiv, V. Kõre; 23. lend (lõpetamise aeg 9. märts 1944) Õ. Saareoks, L. Lätik; 24. lend (lõpetamise aeg 1945.a.) H. Kala, L. Lindsa, A. Veldre, V. Kask. Kaks vastuse saatjat jäid anonüümseks.

Järgnevates peatükkides on säilitatud ankeedivastuste alg-sõnastus. Vastaja nimi on antud tsitaadi järel sulgudes.

7.2. KOOLI VASTUVÖTT JA ESIMESI MULJEID KOOLIST

Olime väikesed tüdrukud, kleit üle põlve kui läksime nn. Pedusaare kooli sisseastumiseksamitele. Kirjutasime kirjandi eesti keeles, suuliselt matemaatikas ja saime kõik ka sisse. Ka sõbrannade vanemad õed õppisid selles koolis (L. Lätik). Astusin tol ajal A. Pedusaare Tütarlaste Erakeskkooli 1935.a. sügisel. Kooli vastuvõttu teostas prl. Pedusaar isiklikult. Määravaks sai algkooli lõputunnistus. Neljade ja viitega lõpetajad võeti vastu ilma katseteta (A. Äärismaa). Minu astumine keskkooli oli ebatavaline. 1935.a. peale Tallinna 18. 6-kl. algkooli lõpetamist astusin oma vanemate soovil Tallinna Naiskutsekooli, ema tahtis, et minust saaks õmbleja, aga mina tahtsin saada kantseleiametnikuks. 1935.a. teostatud koolireformiga muudeti senine 5-klassiline gümnaasium 5-klassiliseks progümnaasiumiks ja 3-kl. gümnaasiumiks. Progümnaasiumi võeti peale neljanda algklassi lõpetamist. Nii tuli kokku 12 klassi. Sel ajal loodi senise Tallinna II Tütarlaste Gümnaasiumi asemel A. Pedusaare nim. erakeskkool. Läksin omal algatusel prl. A. Pedusaare jutule oma sooviga tulla tema kooli õppima. Ta kuulas mind tähelepanelikult, hoides kätt minu käsivarrel. Ta oli sõbralik ja usaldust äratav. Ta ütles, et progümnaasiumi 3 klass on täis, aga 2. klassis leiab koha minu jaoks. Sellega kaotasin aasta, aga olin rõõmus sellegi võimaluse üle. Sisseastumiseksamid mul ei olnud (Herta Tammiste). Vastu võttis meid eksamimisjon - koosnes õpetajatest. Vastuvõtueksamid olid kolmes aines - matemaatikas (kirjalik), eesti keeles (etteütlus), geograafias (suuline) (Õ. Saareoks).

29 lend komplekteeriti 1940.a. Minu teada Pedusaare Tütarlaste Gümnaasiumis algklasse ei olnud ja selle tõttu tuli sinna klassi palju linna algkooli lõpetanud tütarlapsi, samuti oli meil peaaegu kolmandik meelt pärinevad tütarlapsed. Mõned tulid teistest Eesti linnadest ning mina isiklikult ühest tütarlaste eraprogrammiga, mis kommunistide valitsuse tulles suleti. Kooli võeti vastu tunnistuste alusel ja mingisuguseid erilisi mälestusi koolist pole (anonüümne). Meie klass IIIB komplekteeriti Tallinna 4 Keskkooli juurde põhiliselt mitmete era-, usuühingute jt. koolide sulgemise tõttu 1940.a. Niisugune teise kompaktsesse kooli "sissetrügimine" nn. "beekate" seisuse kuulumine jälgis meid kogu kooli lõpuni. Tingituna tollasest segasest ajast meie klass koosnes ka nende 3 aasta jooksul mitmeti muutus - osa klassikaaslast "kadus" või "lahkus", osa tuli aga juurde (I.Poom, L.Pihlaste, A.Klem). Üldiselt toimus õpilaste vastuvõtt keskkooli eksamitega küllalt tihedas konkurentsisis. Meie tulek Tallinna IV Keskkooli 1940.a. teistest samalaadsetest koolidest toimus eksamiteta, isegi neile, kel olid suvetööd eelmisest koolist, polnud neid kui kodanliku kooliõpetuse jäänukeid vaja teha (M.Leht, E.Etko).

Kool, kus allüürnikud olime, oli hästi varustatud õppekabinettidega: füüsikas, bioloogias, keemias. Zooloogias tunnid toimusid ka Tallinna Loomaaias. Neis tundides saime vaadata filme, katseid korraldada, zooloogias preparaate (konnade lahkamine) valmistada. Kodumajanduse tunnid keedupraktikas olid aga praeguses 20. Keskkoolis Pärnu mnt., kus olid köögis head elektripliidid. Peale kehalise kasvatuse tundi omas majas saime end

korralikult pesta (anonüümne). Esimene mulje oli vilets - vana maja ja värvimata kulunud pörandad. Kuna tulin segakoolist ja sattusin tütarlaste kooli, torkas silma klassikaaslaste veider "kudrutamine" poistega (A.Veldre).

Tolleaegne A. Pedusaare nimeline Tütarlaste Eragümneasium asus siis Tütarlaste Kommertsgümneasiumi ruumes allüürnikuna. Koolis käidi õhtuses vahetuses (päevases olid "komme tüdrukud"), mille tõttu oli meie kool saanud hüüdnimeks "Videviku Akadeemia". Ning sellest ka lõpumärkidel öökulli embleem. Meie tunnid algasid 14.30, 5 tundi lõpetasime 19.05, kuue tunniga lõpetasime kella 20.00 ajal. See koolimaja oli väga ilus avara vestibüüliga, paleetaoline ehitis, kõrgete saalidega, uhkete treppide ja rõduga - imposantne hoone. Klassiruumid olid kõrged valgusküllased, lisaks mitmesugused eraldi õppeklassid (füüsika, keemia jne), võimlemisruum ja pidulike aktuste saal. Keldrikorrusel oli suur söögiroom, koolimajast Estonia puistee poolses osas asus koolile kuuluv väike aed. Kuid selles hoones õpiti kuni 1941. aasta juunikuuni. Koolihoone anti sõjaväe käsutusse haiglana ja meie kool pidi kolima Kevade tn. 4, endise Westholmi nim. erakooli ruumidesse. Ka siin oli meie kooliaeg õhtupoolikul, tunnid olid lühendatud, sageli katkesid tunnid pimendamise tõttu. Õhtuses vahetuses käimise tingis see, et kooli pärisperemehed "vezupoisid" käisid päeval (nende uus valminud koolimaja läks sõja puhkedes sõdurite valdusse). Esimene mulje oli vilets - vana maja ja värvimata kulunud pörandad. Võrreldes eelmise kooliga palju väiksem ja kulunud, kuid siiski testud ajaks oli ta koduks (I.Kõiv).

7.3. ÕPPIMINE KOOLIS

7.3.1. EESTI VABARIIGI AEG

Õppetöö tase oli tugev. Õpetajad olid nõudlikud, ranged, siis ka autoriteetsed. Õpetajaskond koosnes põhiliselt vanematest daamidest, paljud maani pikkades seelikutes, pikkade palmitud juustega, minkimata. Tütarlapsi kasvatati igal alal. Meeldisid väga bioloogia, zooloogia, geograafia tunnid. Neid andis pr. Hilda Riikoja. Bioloogias saime palju joonistada, valmistasime preparaate, vaatasinge ainealaseid filme. Zooloogia tunnid toimusid ka Tallinna Loomaaias. Tunnid möödusid huvitavalt. Kehalise kasvatuse tunnid toimusid heas koolivõimlas varustatud pesuruumidega. Õpetajaks prl. Herta Niitra. Ilusatel talvepäevadel suundusime Kadriorgu, kes sõitis uiskudel tiigil, kes suusetas. Palju löbu valmistas meile suurtel mitme inimese kelkudel mäest alla lasta. Neid saime Kadriorust laenutada (Õ. Saareoks).

Meeldivaid õppeaineid - need olid eesti keel, ajalugu, matemaatika. Nendes ainetes olid tugevad õpetajad ja eesti keeles ning ajalooos pakuti palju lisamaterjali ja analüüsivat suhtumist õppeainesse (M. Leht).

Meeldivaim õppeaine oli loogika, ajalugu, ebameeldiv matemaatika just viimases klassis, kui õpetajaks tuli õp. Johanson, kes suhtus õpilastesse usaldamatult (M. Elen).

Mulle meeldis kõige rohkem joonistamise tund. Õpetajateks olid kunstnikud, algul hr. J. Greenberg, hiljem pr. Loik. Tihti toodi klassi mõni ese, mida pidime joonistama mitmes vaates ja varjudega. Kui vabadel teemadel joonistasime, käis õpetaja iga

lapse juures, parandas ja seletas. Meeldisid ka käsitöö, ajalugu ja keeled. Besti keeles meeldis kirjandus ja luule, grammatika ei meeldinud. Vöörkeeli õppisin lootuses neid edaspidises elus kasutada, aga see lootus ei täitunud (H. Tammiste).

Meeldivaim tund oli ladina keel, seda oli 7 tundi nädalas (s.o. iga päev, laupäeval 2 tundi järjest). Õpetaja oli tõesti omal kohal, liikuv, ilmekas, kõiki kõitev ja õiglane. Ebameeldivad olid saksa ja inglise keele tunnid, kus võisime tagumistes pinkides teha, mis tahtsime. Nimelt olen algkoolis pool aastat mõlemaid keeli õppinud ja nüüd algasin jälle otsast peale.

Eriti meeldiv õppeaine oli ajalugu ja seda just sellepärast, et õpetaja Lindströmi juhendamisel tegime suured tabelid, kus oli kerge õppida ja korrata tähtsamaid sündmusi, aastaarve, sõdade põhjusi ja tagajärgi jne. Õpetaja ei piirdunud ainult raamatutega, vaid tegi aine huvitavaks ja meeldejäävaks just lisamaterjaliga.

Õppeaineis küsiti pea iga tund, nii suuliselt, harvemini ootamatult kirjaliku tööga kogu klassile. Kontrolltööd olid kord kuus. Tunnikontrollid tihedamini. Õpetajatel oli ka oma märkmik, kuhu ta kõik hinded kandis. Mõne õpetaja puhul sai ette arvestada, millal üht või teist õpilast küsitakse. Esines ka teste. Suvetöid ja järeleksamaid loomulikult nõrgematele õpilastele oli. Ka otse istuma jäämisi ja koolist väljaheitmist toimus. Kui vanematel raha jätkus, võis tüdruk klassi korrata.

Tunnikontrolle tehti nii paari nädala järgi või kord kuus, olenevalt õpetajaist. Ei mäleta, et minu klassis oleks olnud suvetöid või järeleksamaid, sest meie klassi üldine tase oli

küllaltki kõrge. Kahte kontrolltööd ei olnud kunagi ühel päeval (E. Tuvik).

Hindamine oli igati õiglane. Kunagi ei tulnud mõttesse, et õpetaja on valesti hinnanud. Hindamise suhtes ei tekkinud lahkarvamisi, hinnang oli objektiivne ja küllaltki range. Hindamine oli range, ei mingit hinnaalandust. Kui ei osanud, pandi nörk = 1, kui oskasid vähe, said puudulik = 2, rahuldav oli juba hea hinne, sellega sai läbi igalt poolt. Head hinnet sai harva ja väga hea oli päris haruldane. Vastama pidime enamuses suuliselt või tahvli juures lahendades. Kontrolltöid oli igas aines paar korda kuus, palju testidena. Suvetöid ja järeleksameid tehti sügisel. Koolitunde külastasid koolinõunikud, kes küsitlesid õpilasi klassides. Väljalangevus oli igal aastal umbes 10-20%. Õpilaste õppeedukuse eest ei võidelnud õpilased vaid õpetajad ja klassijuhatajad (H. Tammiste).

Märkusi õpilaste päevikusse saadi - halbade hinnete, koolivormi nõuete mittetäitmise korral, hilinemise, tunnis jutuasjamine, koduste tööde tegemata jätmise, õppevahendite koju unustamise eest jne.

Pahanduste korral kutsuti vanemaid kooli, külastati ka õpilaste kodusid (klassijuhatajad). Væadati kodude korda ja vesteldi vanematega. Vanemad külastasid kooli 2-3 korda aastas, mil toimusid lastevanemate koosolekud, kus vanemad vestlesid klassijuhatajaga. Üldse olid vanemad kursis kooli tööga ja oma laste õppimistasemega.

Vanemate koolikutsumist esines väga harva. Õpetajad püüdsid õpilastega ise koollis hakkama saada. Vanematele jäeti laste karjatamine kodus. Vanemaid kutsuti kooli küll, kuid siis

teeöhtule või koosolekule. Märkused ei olnud ka igapäevased (I. Koppel).

Õpikuid kasutasime pruugitud õpikute kauplusest ostes (Voorimehe tänaval) või eelmise klassi õpilaste käest. Uusi õpikuid nagu ei mäletagi. Õpikuid ostsime ise igal sügisel uued, teiste vanu ei tahtnud (H. Tammiste).

Üldine õppimistase klassis oli hea, ka koolis. Kõik klassid andsid õpilastele korraliku hariduse. Kooli lõpetajaist said haritud naised, kultuurse käitumisega. Meie klassi priimus oli meie silmis autoriteet. Kui oma kontrolltöö kiiremini valmis sai, aitas ta ka teisi, kui oli võimalik. Nõrgad õpilased langesid üldse välja (Õ. Saareoks).

Üldine õppimistase klassis oli keskmine, enamikus rahuldavad hinded. Häid õpilasi s.o. 4 ja 5 hinde saajaid oli 3 klassi peale. Tunnistusele pandi välja ka nõrgad ja puudulikud hinded. Istuma ei jäetud, kes hindeid korda ei saanud, langesid välja. Priimuseks valiti hea organisator, mitte vastavalt õppeedukusele (H. Tammiste). Klassivanem ja priimus oli üks ja seesama isik, kes pidi klassis korra ja distsipliini eest vastutama. Üldse oli ta vahendaja õpilaste - õpetajate vahel.

7.3.2. NÕUKOGUDE AEG

1940-41 õppeaasta keeras kõik eelneva pahupidi. Tulid uued õppeained, õpetajad, komsomolitegelased, uus muusika ja laulud. Meelde on jäänud vaid meloodiline "Suliko" vastandina sõjakatele revolutsiooni- ja marsiviisidele.

See aasta möödus meie klassis küllaltki rahulikult. Mäletavasti meil komnoori, nende kärarikkaid aktiviste polnud. Isegi niisugust uut õppeainet nagu konstitutsioon võtsime võrdlemisi rahulikult, tänu aineõpetaja Karin-Linda Ruusi isiksusele. Teiseks põhjalikuks uueks aineks oli muidugi vene keel, mis klassis omandati küllaltki visalt, kuid kevadine üleminekueksam sundis ka vene keelt tuupima (I. Poom, L. Pihlaste, A. Klem).

Kui 1940 aastal toimus orientatsioon venestamisele, õppisime siis vene keelt esimest korda ja vägagi tihendatud programmiga, siis edasiselt järgnes juba tugev suund venestamisele (I. Kõiv). Kõiki õpikuid ei olnudki, õpetaja dikteeris. Selle võrra jäi vähem aega õpitu kontrollimiseks. Keeleõpikud olid olemas. Pidime raamatud puhtad ja korras hoidma, sest neid kasutati järgmistes klassides. Ebameeldiv oli see, et pidime vene keeles vene keele tunnis laulma vene laule nagu "Suur ja lai on maa" jt. selliseid laule. Kontrolltööd olid ja ka tunnikontrollid. Suvetöid ja järeleksameid oli haruharva. Üht ülelinnalist kontrolltööd mäletan, oli eesti keele etteütlus ja tase oli ülelinnaliselt madal. Väljalangevus oli üsna suur. Oli istumajäajaid aga ka seoses sõjaajaga ja valitsuste vahetusega oli äraminejaid Saksamaale, Venemaale ja mujale (A. Kerem).

Sellest nõukogude kooliaastast on jäänud meelde laulmis-

tunnid. Laulmisõpetaja oli J.Jürme. Tol ajal õpetati vene revolutsioonilisi laule, millel olid juba eestlaste hulgas levinud teised sõnad. Noored olid tol ajal julged ja laulud said lauldud oma sõnadega. Jürmel ei olnud midagi teha, manitses meid küll ja läks klassist välja. Ta sai meist aru ja lõpuks leppisime kokku laulude suhtes. 1941.a. kevadel oli teave selle kohta, et leerid keelatakse ära, siis väga paljud õpilased läksid leeritundidesse. Klassijuhataja H.Kolts oli arusaaja ja lubas enne tundide lõppu koolist lahkuda. Kevadel oli klassi lõpetamisel kolm eksemit: vene keel - etteütlus, eesti keel - kirjand ja matemaatika (V.Köre).

7.3.3. SAKSA OKUPATSIOONI AEG

1941/42 õppeaasta algas väga hilja, vist alles jaanuaris 1942. Palju endist tuli siis tagasi, kuid mõned asjad jällegi "kadusid vaikivasse olevikusse". Ega tolle aja noored käimasolevat poliitikat ja selle toimet suurt küll ei aimanud, see kõik selgus hiljem. Arusaamatuks jäi meile väide, miks meie tore lauluõpetaja L.Väinmea väitis, et mitmeid tuntud heliloojaid ei tohi nimetada ega nende laule laulda. Sõjatingimustes töötasid kõik koolid valgel, s.o. päevasel ajal, seega ühe vahetusega. Sageli linna pommitati. Kui see toimus öhtul või öösel, oli meil õnne, sest siis pääsesime järgmise päeva tundidest lihtsama koduse ettevalmistusega. See on mõistetav õpilase arusaam õppimisest. Kooliruumid olid külmad, istusime tundides palitutega, kinnastega. Puudus oli kõigest - polnud õpikuid, vihikuid, muudest õppevahenditest rääkimata. Tunniained tuli konspekteerida. Vihikute, kui neid õnnestus saada, paber oli tume, neisse konspekteeriti tihedalt, kaenest kaeneni. Kõige kauem pidasid kirjutamisele vastu tindipliatsid. Koolis klassipäevikuid polnud, õpilaste hindamine oli salastatud, ainult õpetajale arusaadavates tingmärkides. Õppeveerandi lõpus anti "laiskadele" "nörgalehed", poolaasta lõpus ja kevadel tunnistused. Õpilaste "patud" märgiti teadetevihikusse, neile tuli võtta vanemate allkiri. Esines ka teadetevihiku "kadumist", vanemate allkirja võltsimist, et kodusest karistusest pääseda. Suure süü puhul kutsuti ka vanemad kooli, paljudel polnud see sugugi lihtne, sest vanemad elasid väljaspool Tallinnat. Mujalt pärit õpilased elasid küllaltki iseseisvalt, n.ö. oma käe peal,

mõned küll sugulaste-tuttavate juures "kostil". Olukord, nagu öeldud, oli sõja tõttu raske, see mõjutas ka õpilaste riie-
tust. Kauplusest midagi saada polnud, saksa idamargad olid
väärtuseta. Esemete, riiete hankimine toimus n.ö. vahetamise
teel. Linna kommunaalorganite vastutulekul jagati kooli kaudu
õpilastele mõned ostuload üksikute esemete ostuks. Maataludest
pärit õpilastel oli veidike kergem - liha, või, villa jm. va-
hetamisega võis lubada endale enamat (I.Poom, L.Pihlase,
A.Klem).

Kooli nimetus oli Tallinna IV Gümnaasium. Direktoriks oli
A. Pedusaar. Ei mäleta, kes vene aja õpetajatest edasi kooli
jäid, kes lahkusid. Saksa ajal kolis kool Kevade tn. asuvasse
vanasse Westholmi koolimajja. Selles koolimajas olles toimusid
võimlemistunnid Harjuoru võimlas ja I Keskkooli võimlas (V.Köre).

Mulle meeldis eriti saksa keele õpetamine. VII klassis la-
dina keele õpetamine õpetaja Kiiveri poolt ning eesti keele
õpetamine pr. Kriisa. Need tunnid olid alati sisukad. Tundides
esitatu oli äärmiselt sisutihe, konkreetne ja huvitav. Võin
öelda, et nii ladina keele kui ka eesti kirjanduse eksemite
sooritamisel Ülikoolis võisin hästi esineda eeskätt keskkoolis
saadud teadmistega. Meeldivaks õppeaineaks on mulle olnud aja-
lugu. Kahjuks kujunes ajaloo õpetamine koolis sõltuvaks olemas-
olevast riigikorrast - kord nii ja kord teisiti. 1940.a. (VII
klassis) oli meil ajaloo õpetajaks omapärase temperamendiga
daam, kelle nime kahjuks ei mäleta. Ta õpetas meile vana-aja
ajaloosündmusi. Joulude ajal palusime õpetajal meid mitte kü-
sitleda, vaid jutustada ajaloost huvitavaid sündmusi. Kõõnla
valgel jutustas õpetaja kaugete aegade romantikast. Meie hea

õpetaja sattus kellegi valvsa pilgu alla ning peagi asendati teisega - sm. Säre abikaasaga. VIII klassist õpetas ajalugu prl. Pedusaar. Ka temaga ei saanud me ajaloo koolisega lõpetada, sest 1945.a. kevadel tuli uus õpetaja. Kas ajalugu kor-
dub? Õpikud olid meil vaid osa õppeainetes - matemaatikas, füüsikas, loodusloos jne. s.o. õppeainetes, millel ei olnud seost ideoloogiliste muudatustega ühiskonnas. Hindamisel kasutasid õpetajad erinevaid viise. Matemaatika õpetajal prl. Einbergil oli hindamisel kasutamiseks protsendid, näit. kui 65% puudulik, 65-80% rahuldav, 80-98% hea ja üle 98% väga hea. Ebarahuldava hinde saamisel hinde parandamist ei olnud ette nähtud. Õpilastele, kes antud poolaasta esimese paari kuu jook-
sul olid saanud ebarahuldavaid hindeid, anti võimalus teha eraldi täiendav kontrolltöö. Selle tulemusest sõltus, kas õpilastele anti hoiatusleht või nõrgaleht. Ranget hindamisviisi rakendas meie koolis ladina keele õpetaja pr. Kiiver. Õpilase hinded pidid olema kõik sama kvaliteediga. Ühe hinde kvaliteedi alenemine tõi kokkuvõttes hinde alanemise. Ei meenu, et kellegil oleks olnud suvetööd või õppetöös järeleksameid. Küll pidime 1942, 1943 töötama suvevaheajal maastöödel või mõnes ametkonnas. Vastav tõend tuli esitada koolile ning siis viidi sind järgmisse klassi (L.Lindse).

Neis sõjast dikteeritud tingimustes õppides jõudsime X klassi ja siis saabus traagiline ja õudne 9 märts ...

7.4. POPULAARSEMAD ÕPETAJAD

Kõige rohkem hinnati õpetajaid, kes oskasid panna ennast maksma, kelle tundides korda ei rikutud. Hea oli, kui õpetaja rääkis oma aineksest rohkem kui õpikus oli antud ja sidus seda tegeliku eluga. Õpetajaid austasime, hinnates nende õpetamis-
oskust, inimlikkust, huumorimeelt.

AJALOOÕPETAJA - pr. ALICE LINDSTRÖM

Ta andis meile tabeli kujul ühel ajajärgul toimunud sünd-
mused kõikides riikides. Eriti suure täpsusega õpetas ta Eesti
Vabadussõda. Meelde on jäänud, kuidas ta peale kontrolltööd
klassi tuli, viskas vihikupaki lauale ja hakkas meid hurjutama,
et niipaljuke eestlastel ajalugu ongi kui Vabadussõda ja seda
te ka ei ole viitsinud ära õppida, ning puhkes nutma. Klass oli
hiirvaikne, kõigil oli piinlik. Tegime selle töö uuesti, kus-
juures pidime teadma lahingute kuupäevad ja kellaajad, millel
soomusrongid kusegil jaamas viibisid. (H. Tammiste). Ta oli
küllaltki inimlik, hea huumorimeelega, naiselik ja hea õpeta-
misoskusega. Pr. Lindströmi lausa kartasime ja armastasime ühe-
aegselt ning surmani on Prantsuse Revolutsioon jne. (M. Leht,
E. Etko). Ajaloo-filosoofia õpetaja A. Lindström meenub väga
huumorimeelsena, kandis näpitsprille. Kunagi enne kooli tule-
kut oli temal prilliklaas katki läinud, aga meil pidi olema
kontrolltöö. Meie ei osanud seda töö ajal tähele panna, ees-
olid tal ainult klaasideta raamid. Kui kontrolltöö oli kokku
korjatud, rääkis meile loo ära. Teades seda, oleksime ju saa-
nud vajaduse korral spikerdada (Õ. Saareoks). Meelde on jäänud
ka pr. Lindström, kes andis ajalugu. Tema tunnid olid nii huvi-

tavad, et haarasid uue aine juba tunnis ja raamatust polnud lugugi. Kontrolltööde ajal ei sallinud ta mingit spikerdamist ega üksteiselt mahakirjutamist. Ta oli alati hästi hoolitsetud, humoorikas, ainet valdav, õpilasest arusaav (A.Äärismaa). Kuuldavasti oli õp. Lindström olnud isetegevuslik näitleja ja see kajastus ka tema õppetöös. Igatahes koolitüdrukud olid temast vaimustatud. Kustumatult on mällu sööbinud üks seik. Millegi poolest saime teada õpetaja peaaegu allergilisest tundlikkusest lõhnaõlide, muidugi teravatele, robustsetele, mida tol ajal leida võis. See aga tegi meile noortele plikaohu tütarlastele nalja. Järgmisel päeval enne õp. Lindströmi tundi piserdasime kogu klassi ja kõik tüdrukud niisuguse lõhnaõliga üle. Õpetaja tuli tundi haistes ninaga öhku, nuusutades õpetaja lauda, kõndis pingiridade vahel ja nuusutas üle ka õpilase ja tal oli kõik selge. Avas siis akna pärani (keset talve) ja jutustas meile peaaegu pisarsilmi oma loo, mis meile väga sügavalt mälu sööbis. Nimelt kord vene ajal kontserdil või teatris olles oli tema selja taga istunud vene sõjaväelased oma kaasadega. Neile omaselt oli see seltskond end üle ujutanud tugeva hingematvalt võika vene lõhnaõliga. Vene pr. Lindström oli kogu selle aja minestuse äärel ega tajunud midagi, mis laval toimus. Selle jutu peale oli meil algselt süütu vingerpussi pärast väga häbi (I. Poom,...).

INGLISE- JA SAKSAKEELE ÕPETAJA - pr. REINVALDT

Tema hüüdnimeks oli "Lady", ta õpetas inglise ja saksa keelt. Äärmiselt rehulik, tasakaalukas, range nii õpilaste kui ka enda suhtes. Ei mäleta, et ta kunagi oleks hääletooni tõstnud. Ta oli nõudlik, väga taktiline, väike, alati liikuv, oskas

kõiki tööle panna.

MATEMAATIKA ÕPETAJA - prl. ELISE EINBERG

Keda tema kerge ja graatsilise kõnnaku tõttu hüüti "kitseks" ja "krunniks". Ta andis matemaatikat, oli hell ja rahulik, mis sisendas õpilastes julgust matemaatikasse, kellele see raskust valmistas (M. Elen). Ta kandis alati kleidil valget pitskraed. Kui ta pahandas õpilastega, et töö oli halvasti tehtud, võis ta vihiku visata viimasesse pinki, ise läks üleni plekiliseks. Sellest ka meie loodud laul: "Klassis kõnnib emand kits, keela ümber valge pits, käes tal sirkel, joonlaud, paras paik on talle haud". (Õ. Saareoks).

FÜÜSIKAÕPETAJA - ROBERT KUMA

Keda nimetati lihtsalt "vanameheks" või "onu Prim". Minu arvates ebameeldivam õpetaja oli hr. Robert Kuma, kes õpetas matemaatikat ja füüsikat ning rõhutas alati, et tema on lõpetanud eksternina Peterburgi Ülikooli. Seega kui oma pea hästi ei võtnud, ei julgenud keegi seletust küsima minna, et mitte näidata ennast rumelana (E. Tuvik). Hr. Robert Kuma jalutas vahel õhtuti poiste Reaalkooli lennuväljal, mis oli valgustatud ja muusikaga, kus meie tüdrukud käisid peale kooli uisutamas, kas mõne reaallipoisiga või mõne oma tuttavaga teisest koolist. Kui Kuma neist tüdrukutest mõnda ära tabas, küsis kohe järgmine tund füüsikas. Tavaliselt tegi füüsikas kontrolltööd 2 korda aastas, poole aasta kursus ja 3 küsimust (raskevõitu), kui neile vastata ei osanud, tuli hindeks 2. Temale olid omased "lemmikud", kellele füüsika õppimine käis üle jõu. Neid õpilasi küsis ta alatasa. Neid isegi vedas ta alt oma küsimustega ja muigas irooniliselt nende üle (Õ. Saareoks).

Tal oli oma meetod - juba õppetöö alguses ütles ta, et kes tahab, võib õpperaamatu osta, aga sundust ei ole. Uus aine tuli igas tunnis tema ütluse järgi üles kirjutada mustandvihikusse ja kodus puhtasse vihikusse ümber kirjutada. Igas tunnis toimus sissekannete kontroll. Sageli kõndis ta pingiridade vahel esitades õpilastele küsimusi. Küsimuse esitamine oli salapärase, keerukas ja temas peitus "konks". Sageli ei osanud küsitavat küsimust lahti mõtestada ja õpetajale anti ebalev ja ka ebaõige vastus. Sellise õpilase saatuseks sai igas järgnevas tunnis küsitluse tulle sattuda. Õpilane, kes andis kohe rahuldava vastuse, võis kindel olla puutumatusel lähima 2 - 3 kuu jooksul (L.Lindsa).

Oskus oma ainet õpetada, nõudlikkus, rangus õpilaste suhtes, samuti suur autoriteet õpilaste seas (V. Kask). Ta oli tuntud oma vöörapärase eest keele väänamise poolest, mis edevates õpilastes kutsus esile pööraseid naerukrampe (I. Kõiv).

VÕIMLEMISÕPETAJA - HERTA NIITRA

Ta tegi võimlemise ka neile meeldivaks, kes sellest varem ei hoolinud. Ta oli seltsimehelik heas mõttes, hiljem oli pr. Niitra ka Ülikooli õppejõud (M. Leht, E. Etko).

Väga populaarne oli meie oma klassijuhataja prl. Herta Niitra, kellega oleme tänapäevani kontaktis. Varem saime iga kuu kümnendal kuupäeval kohvikus kokku. Nüüd, kus ta on juba 84.a. vana, käime teda kodus külastamas. Ka kooli ajal käisime tihti tema kodus. Kuna ta oli võimlemisõpetaja, koostas ta parematest võimlejatest võimlemisrühma, õpetas ka rahvatantse. Esinesime oma ja teistes linna koolides (A. Õunapuu).

KÄSITÖÖÕPETAJA - ELVI HELLAMAA

Ta andis meile väga palju igapäevaseks eluks kaasa. Temaga me suhtlesime tihedalt peale kooli, eriti siis kui olime vanemad. Käisime sünnipäevadel ja tegime käsitööõhtuid (A.Kerm).

Paljudele meie klassi tüdrukutele meeldis klassijuhataja võib-olla nende huvist käsitöö vastu, võib-olla tema headusest, sest tema õppeaine oli selline, kus polnud vaja viha välja valada õpilase rumaluse pärast. Tema näpunäidete järgi kudasime saksa sõduritele sokke ja kindaid. Temaga oli meil väga hea läbiseamine. Alati oli ta meie hilisematel kokkutulekutel ja kui ta juba 80-ne aastane oli, käisime tema pool kodus käsitööd õppimas, ta töötas ka mõnda aega Pedagoogilises Instituudis.

Ta oli eriti südamlilik ja igas piasasjaski tähelepanelik (H. Kala).

KOOLIJUHATAJA - DIREKTRISS - ALEKSANDRIINE PEDUSSAAR

Ta oli suur autoriteet. Temale lihtsalt ei julgetud alla "4" vastata. Teda hüüti lihtsalt "Pedu". Direktriss Pedusjaar oli väga autoriteetne kuju, keda lausa kardeti (I. Köiv). Ta oli teinud väga palju selle kooli heaks. Keda me kartsimise ja armastasime. Kui tema kätte mingil põhjusel sattusid, olid nn. ametlikult läbitöödeldud.

EESTI KEELE ÕPETAJA - ALICE KRIISA

Oli väga inimlik õpetaja kogu oma olemisega, aine käsitus, naiselikkus ning diplomaatia. Käisime teda isegi haiglas külastamas, kui tal tütar sündis (M. Leht, E. Etko). Ta oli inimlik ja hea kirjanduse tundja.

LADINA KEELE ÕPETAJA - KIIVER

Kelle hüüdnimeks oli "lүүre". Ta oli üks mälestusväärne õpetaja, kes oskas meid panna seda keelt armastama ja õpetada nii, et veel Ülikoolis tegime esimese aasta eksamid selle baasi (H.Kala). Ta oli liikuv, ilmekas, kõitev ja õiglane.

KONSTITUTSIOONI ÕPETAJA - KARIN-LINDA RUUS

Tema hüüdnimeks oli "lilla võlu", "lilla madonna". Nii oli Linda Ruus üks popimaid õpetajaid 40.a. Kuna ta oli oma välimuselt väga kaunis sarmikas noor naine, kes tõusis teiste hulgastesile oma väga kallist materjalist elegantsete rõivastega, lisandiks sageli öhkõrnad hõljuvad lillad-roosad sallid ja lehvivad loorid. Naiselikkuse sümbol (I. Kõiv). Õpetaja Ruusi isiklik võlu ja näitlemiskunstu tundmine oli erksaks sähvatuseks meie klassis, hallis argipäevas. Temas polnud üldse midagi pedagoogilist, rutiinsust. Ta oli noor, tema alati korrastatud soeng (tol ajal kanti rikkalikku rullsoengut nn. "kurepesa" otsmikul) põhjustas klassi jagunemise kahte leeri. Vaidlustati kas öps kannab parukat või mitte. Riietumises domineerisid samet ja lillad toonid, sellest ka hüüdnimi "lilla ime". Seda värvi oli tal kõikjal kuni lilla loorini kübaral. Koolitüdrukutel oli meeldiv niisuguse õpetaja saatel käia tänaval. Meenub tõik, mil õp. Ruus kui lillesse rüütatud ingel peatas tänaval liikluse, et õpilaste rodu üle pääseks. Tundub, et õpetajal oli küllaltki õige vaist õpilaste mõistmiseks tolle murdelisel ajal. Meenub küünalde põletamine jõulude ajal, sini-must-valge kombinatsioonis riietus Vabariigi aastapäeval. Kuigi meil suuri "ebsaideoloogilisi" vastuhakke polnud, kuid ka need pisiasjad oleks saanud suureks puhuda. Õpetaja Ruus aga

piirdus vaid meie noomimisega ning nähtavasti kaugemale meie teod ei läinud (L.Pihlaste, A.Klem).

SAKSA KEELE ÕPETAJA - prl. LUKK

Tema hindamise möödupuuks sai algkooli lõputunnistus. Kui sellel oli saksa keele hinne viis, said tema käest mõned õpilased viie, enamusel langes hinne neljale, nelja puhul said kolme, kolmega hinnatud pidi leppima kahega. Sellise hindamissüsteemiga tutvustas ta meid kohe aasta alguses. Vaesed "puudased" olid alatihti tules kuna teisi küsiti harvemini. Ühe võimaluse, et õpetaja tunnis ei küsiks, tabasime kohe ära - õpetaja tuli juhida kõnelema käitumisest. Siis oli kindel, et tund möödus sellest kõneldes. Peab siiski prl. Luki kasvatustlikku mõju ausalt tunnistama. Tal oli kombeks kontrollida meie valgete kraede, pesu ja sukkade korrasolekut. Nii, et ei saanud lohakas olla. Elektrilokid olid keelatud. Peaks võis juustesse tangilokid teha lasta (A.Äärismaa).

PSÜHHOLOOGIA ÕPETAJA - TAMMERAID

Ta oli üks omapärane mees. Tema arvates õppeainet oli võimalik hinnata ainult järgmiselt: õpilane teab kolme eest, õpetaja nelja eest ja ainult Jumal teab viie eest. Mäletan, et oli suur skandaal, kui ühele õpilasele pandi kolm, kuna teised ained olid viied ning isa koolis käimise tagajärjel muudeti siis ka teiste hindeid (anonüümne).

Õpetajas hinnati kõike - naiselikkust, inimlikkust, oskust ainet edasi anda, tund huvitavaks teha. Hindasime nende tagasihoidlikkust, käitumismaneeri ja korrapärest ning maitsekat riietumiskultuuri.

Veel üks vahejuhtum, mis kõige paremini toob esile õpetaja-

te ja ka kaasõpilaste inimliku suhtumise.

Minu onu, kellega koos tollal elasin, arreteeriti oktoobris 1944.a. Eesti kaitseväes majori auastmes teeninud mehele määrati surmanuhtlus, mis hiljem muudeti 25+5 aastaks Vorkutas. See oli esimene ränk üleelamine noorele tütarlapsele. Päevi kestnud läbiotsimine, vanglasse pakkide viimine, mis sageli nõudis nädala. Kui mõistev oli minu klassiõdede ja õpetajate suhtumine. Mind ei jäetud üksi (H. Kala).

Mida igal õppeaastas esimeses võimalustunnis õpilasid. Enamasti võeti kõik kokku, kus toimus pelvus, anti testeid, aga kutsuti ka kooli ette "õpetustajaid", kes olid kübaraga julgenud liiges liikuda, kes kõhvikü ühest sisse minna. Kui meie Pedagoog liikus koolis, siis vajus kogu koridori täis õpilasi gruppidesse raveranssi (I. Kaasvõtte).

Kõik kehtestatud distsipliini- ja korraõudeld pidid järgima nii õpilased kui õpetajad. Tunde ei jäetud ära õpetaja isiklikel põhjustel (näit. õbit välismaale külle jne.), haiguse korral oli elati tund asendaja õpetajaga. Keskkooll algklassides oli meil õpilasi, kes tunnis omavahel meelitasid juttu sõnad ning õpetaja oli sunnitud neile suulise märkuse tegema. Hiljem sellised korraõudumised lekkasid. Vahetundidel jalutasime kooli väikeses saalis (L.Lindse).

Meie klassis mingid sõltuvussõid vahesid ei olnud. Ei mäleta ka mingit "võistlust" õppeaastase eest. Väljelenemine algas küll juba 40.a. kui mõned lakkusid suure õppeaastu pärast. Hiljem perekonna põgenemisel läände või ka Venemaale. Klassi liitis eesti vaim. Vastumõeldne vene keel põhjustas protesti. Sõine suurenes koos kõik järelelõpetasid vene keeles, siis algas sõda (L.Latik). Pärilolult oli nii tšelliste kui ka baritlane,

7.5. KORD KOOLIS, KOOLIVORM

Kord tunnis, koolis üldse oli range, direktrissi ja õpetajate valvsa pilgu all. Ega kodudes ka õigust antud, kool jäi ikka peale vanemate silmis. Oma õigust ei olnud meil kusagilt võtta (Ö. Saareoks). Kord tunnis oli küllaltki hea. Ukse taha valvesse pole kedagi saadetud. Samuti oli üldine kord koolis hea. Isegi vahetunni ajal pidime õpetajaid tervitama reveranssi, mida igal õppeaastas esimeses võimlemistunnis õppisime. Esmaspäeviti võeti kõik kokku, kus toimus palvus, anti testeid, aga kutsuti ka kooli ette "patustajaid", kes olid kübaraga julgenud linnas liikuda, kes kohviku uksest sisse minna. Kui meie Pedusaar liikus koolis, siis vajus kogu koridori täis õpilasi graatsilisse reveranssi (I. Haavamäe).

Koolis kehtestatud distsipliini- ja korranõudeid pidid järgima nii õpilased kui õpetajad. Tunde ei jäetud ära õpetaja isiklikel põhjustel (näit. sõit välismaale külla jne.), haiguse korral oli alati tund asendaja õpetajaga. Keskkooli algklassides oli meil õpilasi, kes tunnis omavahel meelsasti juttu ajasid ning õpetaja oli sunnitud neile suulise märkuse tegema. Hiljem sellised korrarikkumised lakkasid. Vahetundidel jalutasime kooli väikeses saalis (L.Lindsa).

Meie klassis mingeid sotsiaalseid vahesid ei olnud. Ei mäleta ka mingit "võistlust" õppeedukuse eest. Väljalangemine algas küll juba 40.a. kui mõned lahkusid suure õppemaksu pärast. Hiljem perekonna põgenemisel läände või ka Venemaale. Klassi liitis eesti vaim. Vastumeelne vene keel põhjustas protesti. Saime suuremas osas kõik järeleksamid vene keeles, siis algas sõda (L.Latik). Päritolult oli nii tööliste kui ka haritlaste,

talupidajate, äri- ja tööstust omavate vanemate lapsi. Omavahe-
 lised suhted olid enamasti head. Rühmitusi oli, mitte aga sot-
 siaalse päritolu kaupa. Vahetasime fotosid (Ö. Saareoks). Rüh-
 mitused tekkisid 1940.a. ja kestsid kooli lõpetamiseni, 1941.
 aastani komnoorte ja eestimeelsete õpilaste vahel. Vahetundidel
 olime klassis ja laulsime isamaalisi laule. Tegime aknad lahti,
 et laul ka tänavale kostaks. Komnoored sulgesid aknad. Tagant-
 järele mõeldes oli see isegi hea (I. Koppel). Meie klassis oli
 enamus tööliste lapsed. Minu vanemad olid kodus töötavad käsi-
 töölised, keda mina sageli kodus töö juures abistasin, nii et
 õppimiseks jäi aega vähe. Pinginasabri ema oli 3 lapsega lesk,
 kelle mees suri tuberkuloosi. Ema pidi oma tööga toitma ja koo-
 litama kolme last. Teine lähem sõbranna oli pärit 4-lapselisest
 perest, kus isa töötas puusepana. Klassis kujunesid omad kambad,
 kes käisid koos peol tantsimas ja jõukamate vanemate lapsed tund-
 sid ennast tähtsamatena ja hoidsid omaette. Üksteise külastamine
 kodus ei olnud kombeks. Mina olen käinud ainult kahe klassiõe
 kodus sünnipäeval. Restorandides ja kohvikutes käimine oli kee-
 latud, kui see avastati, heideti koolist välja (H. Tammiste).
 Sotsiaalse päritolu poolest olid klassis õpilased enamuses kesk-
 klassist, eestmeelsed. Paar kommunisti perest tüdrukut läksid
 sõja puhkede Venemaale. Mingisugust ühtekuuluvustunnet meie klas-
 sis küll nimetada ei saa. Oleme tulnud vist liiga erinevatest
 peredest või oludest. Oli klassis mõningaid intelligentsemaid
 tüdrukuid, kuid meie seast pole võrsunud ühtegi silmapaistnud
 isikut (anonüümne). Silmapaistvamaid õpilasi oli Aiki Juske,
 kes töötas arstina, hiljema abiellus sakslasega, elab Saksamaal
 ja töötab ka seal arstina. Lõpetajate seas on kõige rohkem ap-

teekreid (A. Kerm).

Koolivormi kandmise nõuded olid ranged. Vormimütsi kandmise nõuded oli ranged, mütsi pidi kandma alati, meil nagu teisi mütsi polnudki, ka mitte talvel. Mina olen küll vormimütsiga käinud kogu kooliaja. Olime selle mütsi üle ka uhked, armastasime teda kanda. Ilus must sametbarett, kuldsete paeltega, kuldse märgiga, kus olid kooli initsiaalid. Üks oli kitsas pael mütsil, see tähendas algkooli lõppu, sellest laiem keskkooli ja gümnaasiumi jõudes lisasime veel kuldse sikk-sakk paela. Need paelad olid kaubandusvõrgus (koolilaste äris)müügil. Igal koolipäeval pidime kandma vormikleiti, valget tärgeldatud kraed nn. bibikraed. Et seda mitte mantli all kortsutada, kandsime kaasas suures ümbrikus ja kooli jõudes asetasime kleidile peale. Kinnituseks oli väike nööp või tagasihoidlik sõlg. Koolivormikleit oli tumepruun villasest riidest musta põllega. Põllematerjaliks oli väga hea riie, mittekortsuv. Põll võis olla kloš või alt pliseeritud, muidugi üleni kattis ja ühe taskuga. Jalas olid iga päev puuvillased sukad ja madalad kingad. Koolipeole võis ilmuda kooli peokleidis, samuti tumepruun, tegime väikese lisandiga, alt pliseeritud või volditud pika taljega. Peole võis tulla põlleta, aga peokraega. See oli meil valge siidmaterjalist volangiga, seotud pikkade paeltega. Võis kanda ka kontsadega kingi ja siidsukki. Peosaali ukse valvas korrapidaja õpetaja. Kui neid tingimusi vormi suhtes polnud täidetud, saadeti otsekohe koju tagasi ega saanud peost osa võtta (Õ. Saareoks). Koolivorm ja müts olid kohustuslikud aga kuna meie alustasime 1940. aastal, siis polnud enam ei ühte ega teist ja sõja ajal vaatas igaüks, et tal üldse midagi oleks

selga panna ning mingisugust sellist nõuet ei saanudki olla.

Nii ei olnud koolivormi ka sakse ajal.

Kõnnitööd püüti korralikult õppida sõbrannega või vastast, ainult hääleloakva tüdrukuga. Matemaatikas olime tihti mitmekesi koos "õrges" tüdrukuga pool, kui seal oma tarkus lõppes, või õppis oma sõbrlasest vennas (A. Ounapuu). Vahakõnnid tolmikud, kenneid pühkisin valmistada hästi, et edasi jõuda. Ei kodune vahakõnn ei kannataks. Kõnnakõnnakuid meile ei veinud sõbrannad, kenneid toitu (V. Kask), lõpuksamid olid meil eesti keeles, sakse keeles ja ajaloos. Väga oluline oli sakse keel, sest meie lõpetasime aastal 1941 (M. Laht). Kõnnitööst niipalju, et 7. klassis oli 1 eksam, 8-ndas 2 eksamit, 9-ndas 3 eksamit. Saege oli kehtinud see 1941. Kuid, et see 10-ndasse ehk gymnasiumi esimesse klassi, pidime tegema veel ikkagi oma koolis 4 määramisteksamid. Ettevalmistusksa oli 2-3 päeva, samuti konsultatsioonid paar enne eksamit. Meil ei olnud rühmiti koostööpöördumist. Igaüks õppis oma meetodil (E. Tuvi). Kõnnakõnnakid oli mingi meelest 1 - eesti keel, matemaatika, võrkeel, ajalugu, ühte ei mäleta. Õppimas käisid koos pinginesbriga Hirvepergis. Seal oli vaikne ja värake roheline ümberringi. Kui olid ühe eksamiga meile saanud, tuli kobe hakata järgmiseks tunniks. Eksamid olid enamuses suulised, kõige hirmsam moment oli pileti võtmine. Lõpetamiseks olid jalgutuskõnnid (H. Venniste). Paar eksamit ikke oli iga klassi lõpetamise puhul. Survestunni järele meelde kõnnakõnnakid. Neid oli 14, kull suulisi, kull kirjalikke. Ei ole neid kunagi enne nii palju ja ei tule neid ka kunagi enam sellises mahus. Oli eksami sooritamise päev, ühe päev vahet ja jälle uus eksam. Eksam lõppes umbes keskpäeval ja

7.6. VAHE- JA KÜPSUSEKSAMID

Eksemiteks püüti korralikult õppida sõbrannaga või vastavet ainet hästioskava tüdrukuga. Matemaatikas olime tihti mitmekesi koos "targa" tüdruku pool, kui sel oma tarkus lõppes, tõi appi oma üliõpilasest venna (A. Õunapuu). Vaheeksamid toimusid, nendeks püüdsime valmistuda hästi, et edasi jõuda. Et kodune rahakott ei kannataks. Küpsuseksameid meie ei teinud sõjaseisukorra tõttu (V. Kask). Lõpueksamid olid meil eesti keeles, saksa keeles ja ajalooos. Väga oluline oli saksa keel, sest meie lõpetasime aastal 1943 (M. Leht). Eksamitest niipalju, et 7. klassis oli 1 eksam, 8-ndas 2 eksamit, 9-ndas 3 eksamit. Seega oli keskkooli aeg läbi. Kuid, et saada 10-ndasse ehk gümnaasiumi esimesse klassi, pidime tegema veel ikkagi oma koolis 4 sisseastumiseksamit. Ettevalmistuseks oli 2-3 päeva, samuti konsultatsioonid päev enne eksamit. Meil ei olnud rühmiti koostööppimine kombeks. Igaüks õppis oma meetodil (E. Tuvik). Küpsuseksameid oli minu meelest 5 - eesti keel, matemaatika, vöörkeel, ajalugu, ühte ei mäleta. Õppimas käisin koos pinginaabriga Hirvepargis. Seal oli vaikne ja värske rohelus ümberringi. Kui olid ühe eksamiga maha saanud, tuli kohe hakata järgmiseks tuupima. Eksamid olid enamuses suulised, kõige hirmsam moment oli pileti võtmine. Löögastumiseks olid jalutuskäigud (H. Tammiste). Paar eksamit ikka oli iga klassi lõpetamise puhul. Surmatunnini jäävad meelde küpsuseksamid. Neid oli 14, küll suulisi, küll kirjalikke. Ei ole neid kunagi enne nii palju ja ei tule neid ka kunagi enam sellises mahus. Oli eksami sooritamise päev, üks päev vahet ja jälle uus eksam. Eksam lõppes umbes keskpäeval ja

siis läksime sõbratariga Stroomi randa, kus veetsime ülejäänud päeva supeldes ja päevitades. Järgmisel päeval valmistusime uueks eksamiks. Kuna igaks eksamiks oli 20 piletit ja iga pileti kohta tohutult materjali, siis tean, et jõudsin läbi lugeda iga kord ainult viis piletit, sest päev sai lihtsalt otsa ja tuli minna magama. Eluks ajaks on nad mulle meelde jäänud ka sellepärast, et ma tõmbasin loosiga iga kord pileti esimese viie seast ja ainult keemias, mida viimases klassis enam polnud ja kus siis igaüks pidi ühe pileti materjali ette valmistama, selles tõmbasin ma loosiga 18 ja see oli minu enda koostatud pileti. Olen hiljemgi mõtelnud, miks mul nüüd loteriipileti ostmisel sellist õnne pole (anonüümne). Kõpsuseksamiteks ettevalmistus oli märksa tõsisem ettevõtmine, kui kontrolltööd ja vaheeksamid. Kuid vist oli tollal noore inimese närvikava küllaltki tugev ja terve, tohutut närveerimist ei olnud. Kui õpitud oli kogu aasta jooksul pidevalt, siis ei tulnud ka lõpuspurdil üle pingutada (I. Kõiv). Lõpueksameid oli 11. Tegin mõned ära ja otsustasin, et enam ei lähe. Ajad muutuvad, need tunnistused siis nagunii ei maksa. See ütlus läks õpetaja Hellamaale ette, sest oli ta õe sõbranaa. Ta võttis mu "kõrvad" pihku ja käisin edasi ja lõpetasin. Olen talle tänulik (anonüümne).

Kevadel kui lõpueksamid olid algamas, tabas mind uus ränk hoop: minu üliõpilasest vend arreteeriti. See viis mind nii rivist välja, et ma polnud võimeline õppima. Tänu Tartus saadud põhjale suutsin kõik eksamid peaaegu õppimata sooritada. Ja siin pean taas soojalt meenutama klassiõdede ning õpetajate innustavat-toetavat abi (H. Kala). Eksameid oli tublisti 1941.a. VII klassi ja 1945.a. XI klassi lõpetamisel. 1942.a. VIII ja 1943.a.

IX klassi lõpetamisel pli vaid paar eksamit - eesti keeles ja matemaatikas, neis erilist raskust ei olnud. Lõpueksamid olid küllaltki koormavad. Põhiainetes olid nii suulised kui kirjalikud eksamid. Eesti keele eksamitöö oli kirjand ning kirjanduse ja grammatika küsimused olid konndatud 20 piletis. Ka füüsika eksamiks olid kosstatud piletid, mida siis eelnevalt saime õppida. Eesti keele kirjandi teema ja matemaatika eksami ülesanded saime teada eksamipäeval, sest eksami ülesanded teatas haridusorgan ning need teemad ja ülesanded olid ühised kõigile lõpetajatele. Üksikute eksamite vaheaeg oli väga lühike, puhkeaega peaaegu ei olnudki. Tuli aina istuda raamat või vihik käes. (L.Lindsa). Vaheeksameid polnud. Kõpsuseksamid läksid hästi. Mäletan, et ajaloo eksamiks õppisime sõbrannaga koos ja otsustasime konsultatsiooni mitte minna. Seal aga muudeti eksami aega. Kui me saabusime eksamile, istus klassis 3 õpetajat ja ootasid meid kahte. Saime eksami tehtud. Peamised lõõgastuskohad olid kontserdid, teater ja spordivõistlused (A.Velder).

7.7. KLASSIVÄLINE TEGEVUS

Klassiväline tegevus oli sport ja laulukoor. Huvialaringe ega orkestrit polnud. Eestvedajad olid aineõpetajad. Klassiõhtuid ei toimunud üldse, ei olnud kombeks. Koolipeod olid sügisel lõpumärkide kättesaamine ja kevadel lõpuklass korraldas peo, mille sissetulek läks lõpuekskursiooni korraldamiseks. Koolipidudel oli kindel eeskava, mida täitsid õpilased. Esines laulukoor ja solistid, oli klaveri- ja viiulimängu, tantsu ja akrobaatikanumbreid, enamasti esitati ka näidend. Meie lõpupeol esitati kooliteemaline näidend, mille kirjutas üles meie klassi tüdruk. Peale eeskava oli tants palgatud orkestri saatel. Peokülaslisteks olid teiste koolide õpilased, peamiselt poisid, kuna meile oli tüdrukute kool. Töötas ka einelaud, kus sai osta maiustusi ja limonaadi, kohvi ei olnud. Koolimehes ei suitsetatud ega olnud ühtegi purjus poissi ega tüdrukut. Korra järgi valvasid õpetajad. Sport oli populaarne selle tõttu, et oli olemas ülelinnaline koolinoorte spordiühing TKSÜ, kes korraldas Tallinna koolide vahelisi spordivõistlusi. Suursündmuseks oli igakevadine teatejooksu võistlus Kadrioru staadionil. Tribüünile kogunesid koolid rühmadena omased kisaga ergutama. Spordivõistlustes esikoha saavutajaid austati TKSÜ rinnamärgiga. See oli väga ihaldatud. Tüdrukute silmis oli see poiss teisest peajagu kõrgemal. Kaitseliidu võimlas, kuhu ka pealtvaatajatena kogunesid koolinoored (H. Tammiste). Peale tunde tegesime rahvatantsu ja võimlemisega. Tegime ka näitemänge. Kogu kooli ulatuses tegutses edukalt laulukoor õpetaja L. Väinmaa juhatusel (I. Koppel). Klassiõhtud olid toredad, kõik olime

ettevalmistamas. Kergejõustik ja rahvatants on meelde jäänud (I. Haavamäe). Väga hea mälestus on ülekoolilistest jalutus- käikudest sügisel metsa seenele ja ekskursioonid kevadel (M. Elen). Klassivälistest tegemistest võiks nimetada kooli laulukoori, mida juhendas ja õpetas lauluõpetaja Gustav Ernesaks. Hiljem kuni lõpetamiseni Ludmilla Väinmaa. Varem oli ka orkester koolis. Käisin ka füüsikaringis. Paar korda aastas olid peod. Sõja ajal tantsida ei tohtinud (M. Leht, E. Etko). Minu kooliajal oli 4 KK võrkpalli naiskond parim, tugevam naiskond eesti kodidest - jälgisime huviga võistlusi, olime uhked nende saavutuste üle. Huvialaringidest veel oli kultuuriring ja ajakiri "Videvik". Juhendajaks oli õpetaja pr. Alice Kriisa. Nimi oli ajakirjale tekkinud sellest, et käisime koolis öhtul, enamasti videvikus. Ajakiri paljundati koolis oleva opolograafiga. Kultuuriringi ülesanne oli võimaldada õpilastele isetegevust mitmesugustel vaimse elu aladel. Korraldati kirjanike mälestus- ja austamisõhtuid, vabaduspüha, emadepäevi jne. Sõja ajal kultuuriring nii mõnegi üritusega enam toime ei tulnud. Orkestritest omas koolis oli viiuliorkester, ksülofoni saatel. Tütarlastest töötas ka mitu ansamblit. Näitering koosnes ju naisõpilastest, meeste osi pidid mängima ka tüdrukud. Eestvedajateks olid paljudes huvialaringides mitte õpetajad vaid õpilased ise. Vajaduse korral ka õpetajate juhendamisel. Tüdrukutel tahtejõud oli haruldaselt suur. Vahel olime aga ajahädas. Spordiringi juhendas õpetaja prl. Herta Niitre. Juhatus oli viieliikmeline. Klassiõhtuid sel ajal ei peetud. Koolipidusid oli ka ainult 2 korda aastas. Jõulupuu koolis ja kevadpidu. Koolipidusid pidime tihti korraldama ainult tüdru-

kutega. Noormehi lubati teistest poeglaste gümnaasiumidest, mitte poisse väljastpoolt kooli. Koolis pahanduste korral võis direktriss poisid ära öelda. Meie direktrissi ja vastava poeglaste kooli direktorite vahel toimusid läbirääkimised. Meile ei olnud selleks sõnaõigust antud. Eks siis enne koolipidu käisime korralikult koolis ja pidime olema hästi "paid", et pidu tuleks ja noormehed peole saaksid. Meie partnerid olid tavaliselt Gustav Adolffi ja kõrval koolist Reaalgümnaasiumi noormehed. Ka nemad pidid käituma meie peol korrektselt. Vastasel korral nendega enam lepinguid ei sõlmitud (Ö. Saareoks). Noorte Punaseristi Seltsi juhendas prl. Reinvald. Tantsukursused toimusid koolis, meie klassil konkreetselt Tallinna Ehitustehnikumi noormeestega. Tunnis viibis ka peale tantsuõpetaja alati meie klassijuhataja ja poiste klassijuhataja (A. Äärismaa). Toimusid võrkpallivõistlused koolide vahel. Meie klassis õppisid kaksikud Puusepad, kellest tulid hiljem Eesti Koondvõistkonna liikmed võrk- ja korvpallis. Minust sai hiljem purjesportlane (A. Velder). Lõpuklassis moodustasime rahvatantsurühma. sest kool pidi osa võtma ülelinnalisest keskkoolinoorte kunstilise isetegevuse ülevaastusest. Esinesime J. Tombi nim. Kultuurihoones ja meie tants jäädvustati "Õhtulehe" fotopildis. Minu keskkooliaeg aastatel oli sõjaseg 1941 - 1945. Tantsimine avalikes - ühiskondlikes kohtades oli keelatud. Pidupäevaid ja pühasid tähistati aktustega, kus päevakohaste kõnedega esinesid õpetajad ja õpilased. 1940.a. VII klassis tegelesime aktiivselt OVTK võimlemisharjutustega õppimisega, õpetajaks oli prl. Niitra. Seejärel tegi igaüks harjutused komisjoni ees, saades hindepunktid 10 punktilise arvestuse alusel. Meie seast

oli parimal 9,7 punkti, mina sain 9,2 punkti. 1945.a. lõpu-
klassis olles hakkas rühm õpilasi tegelema spordiühingus
"Kalev" võrk- ja korvpalli mängimisega. Kooli loodi võrkpalli
naiskond, kuhu kuulusid meie klassist 4 õpilast: Beatrice Tar-
mas, Hermiine Vaarpuu, Linda ja Leida Puusepad. 1945.a. saavu-
tati Tallinna keskkoolide võrkpalli mängudes I koht ja meistri-
tiitel. Võrkpalli mängude kaudu tekkisid sidemed ka teiste koo-
degas. Nii korraldati pallimängu eeldusena koosviibimisele -
enne võistlus ja järgnevalt tantsuõhtu. Tantsumuusika eest hoo-
litses Tallinna Reaalkool, kellel oli heatasemeline tantsuor-
kester. Õhtu avati traditsioonilise valsiga "Kuld ja hõbe".
Selliseid õhtuid korraldati Tallinna I Keskkooli võimlas
(L. Lindsa). Koolielu kulges meil nagu teistelgi samaealistel,
huvituti kõigest, mis noori köitis. Klassiõhtuid, pidusid oli
harva. Seda tingis sõjaolukord. Majauksed ja hoovivärvad sule-
ti õhtul varekult, vist kell 22 ja egas nende võtit nii liht-
salt plikaõhtu tüdrukutele antudki. Põhiline lõbustuskoht oli
kino - tüdrukuid vaimustasid filmid Zarah Leanderi, Marika
Röki jt. staaridega. Võimlemistunnid olid meil Harjuoru võim-
las, sealt tulles Falgi teelt alla Paldiski mnt. poole tegime
noortele omase huumoriga ja endale tähelepanu tõmbamise lootu-
sega nn. "vene rivi", ikka moto järgi "neli pead, sada jalga,
kõht vastu selga". Rivi ees astus trummar, tagudes vastu tol
ajal koolis kantavat papist käsikohvrit. Astuti eelneva sammu-
desse ja lauldi tuntud släagreid (I.Poom, L.Pihlaste, A.Klem).

7.8. ÜHISETTEVÕTMISED KLASSIS JA KOOLIS

Ühisettevõtmistest olid toredad ülekoolilised jalutus-käigud metsa, igakevadised klassiekskursioonid kodumaal (XI klassis ka Stockholmi). Elevust tekitasid spordivõistlused suurel staadionil, ka tantsukursused tehnikumipoistega. Kõige masendavam meenutus minul on esimesest nõukogudeaegsest jõulu-õhtust, kui istusime klassis tühjas - kõrval Jaani kirikus süüdati jõulukuusel küünlad. Ja Reaalkooli juures oleva koolipoiste mälestussammas Vabadussõjas langenuile võeti maha, kuhu igal öösel veel lilli viidi (A.Õunapuu). Oli pommirünnakute eest varjumist, aga ka noorusrõõmu ja teatriskäimisi. Oli ilus näitleja Teet Kallas. Imetlesime noort blondi dirigenti Raudseppa Estonia teatris, kontserdil. Jalutasime Hiiu basseini ümbruses. Kohvikus II korrusel musitseeris vahel noor Podelski. Talvel käisime uisutamas Reaalkooli liuväljal ja kurameerimas reaali-poistega. Need olidki meie ühisettevõtmised (L.Latik).

Mäletan, et kudusime rindele sõjaolukorras noormeestele sokke ja kindaid. Tavaliseks koolikäsitööks materjalid puudusid. Eri-lisi suhteid teiste koolide ja nende õpilastega üldiselt ei olnud. Kui, siis ainult isiklikku laadi. Paljud meelde jäävad sündmused olid kurvad. 1943/44.a. lahkus välismaale armsaid õpetajaid ja õpilasi. 1940/41 toimusid arreteerimised, küüditamised, klassis jäid kohad tühjaks. Oli ka oma koolimaja saamine Keveade tn.4 1943/44 kevadtalvel. Kolisime mitte autodega vaid soomekelkudega, teiste madalate kelkudega kogu kooli raamatukogu. Poiste Vestholmi Gümnaasium sai uue koolimaja. Nimetatud kool jättis meile oma vana mööbli lahkudes uude kooli, kus said ka uue sisustuse. Selles meile uues koolimajas algasid meie jaoks ras-

ked sõja-aastad. Ühel korral talvel, kui pakane paukus üle 25° külma, ilmus klassi väga vähe kaaslast. Ülejäänud otsustasime lahkuda koolist enne tundide algust ja siirdusime kinno. Seal olles ja filmi vaadates hakkas süda koledasti valutama puudumise pärast koolist. Järgmksel päeval oli meil muidugi klassijuhatajalt "peapesu" ning päevikusse kirjutati märkus (Ö. Saareeks). Meeldejäävam sündmus koolielu - kui Miina Härma külastas meie kooli, see toimus 5. aprillil 1940.a. Saime laulda tema loodud laule lugupeetud helilooja juhendamisel ja käe all. Meenub vana daam pikas lillas kleidis mõningaste lumivalgete juukseudemetega pealael. Kinkisime talle kimbu valgeid liiliseid. Mul on selle öhtu foto, mille taha on kirjutatud Miina Härma sõnad "Kerge on töötada, kui sa tead, et sul on olemas isamaa" (V. Kaks). Meie klassi ekskursioonid olid Põhja-Eestisse ja Pärnu, Viljandi, Tartu. Lõpuekskursiooni ei toimunud, kuna oli käimas söda. Koolivahelistest sündmustest on mees tantsukursus G. Adolphi Gümnaasiumi poistega (1941.a). 1943.a. oli igast koolist esindaja Jüriöö mässu 600.a. mälestamine, see toimus peaaegu salaja (M. Leht, E. Etko). Meeldejäävamaid sündmusi oli kindlasti gümnaasiumi lõpetamine. Küll oli siis vahetevahel nii tüütavast koolist kahju ja pisaraid kui palju. Uljamatest seiklustest oli vist küll meie tüdrukutel see, et oodata viimasel tunnil, kes poistest öhtul kooli vastu tuleb. Kui see üldse praeguse mõiste järgi oli seiklus. Seekord küll (E. Tuvik). Minule on kõige enam meelde jäänud lõpumärkide kätteandmise aktus. Oli hea meel, et olid jõudnud juba nii kaugemale, ees oli veel terve kooliaasta, tuleviku pärast polnud veel põhjust muretseda. Meeleolu tõstis ka see, et

kaks noormeest töid mulle lilli. Üks oli Reaalkoolist, teine Gustav Adolfi Gümnaasiumist (kellega ma ka hiljem abiellusin). Kõige hullem vemp minu arvates oli loodusteaduste kabinetis asuva luukere asetamine ukse taha nii, et kes uksest sisse tahtis astuda, pörkas kokku luukerega. Mitu tundi hilinenud tüdrukut ehmatasid hirmsasti, aga õpetaja ütles lihtsalt - tõstke see siit eest ära. (H. Tammiste). Meenub 1940 aasta, kui olime veel "Komme" ruumides. Viimase tunni ajal "tilkus" läbi, et Reaalkooli ees olevat Vabadussõdalaste ausammas on ära võetud või on võtmisel, nii et kohe tundide lõppedes läksime sinna meelt avaldama. Palju meid oli, ei mäleta, tean ainult et kui kusegilt kõlas hüüe - miilitsad tulevad, siis andsime jalgadele valu ja pääsesime kinnivõtmisest. Kuna hommikul käisid koolis poisid ja öhtul tüdrukud, siis olid lauaplatted täis kirjutatud igasuguseid armuavaldusi ja kes siis olid huvitatud, see sõlmis tutvussidemeid. Kõige meeldejäävam sündmus koolielus oli kutse Kadrioru lossi vastuvõtule-ballile (kooli lõpetamise puhul hõbemedaliga) (anonüümne). Mäletavasti oli saksa ajal õpilaste hulgas tugev eestluse vaim nii ka meil. Kui mõnda klassikaaslast nähti vestlemas või jalutamas saksa sõduriga, võeti ta järgmisel päeval klassis tugevasti pihile (I. Poom ...). Lõpuklassi aegu kevadel oli osa tüdrukuid klassis astunud kirjavahetusse rindesõduritega, vastuskirjad saabusid koolimajja, satustid õpetajate kätte ja siis see "koletu üleastumine" avalikuks tuligi. Kogu klass kutsuti õppenõukogu ette ja tuli aru anda, klassivanem vastutagu. Skandaalne lugu, kuid lahenes siiski rahulikult, saime noomida ja kogu lugu. Kirjutamine lõpetati muidugi paugupealt, südamevalu oli piisevalt, kuid lõpp hea - kõik

hea (I. Köiv). Kirjutan ühest sündmusest, mis on jäänud meie mällu kustumatu jäljena. Ühel päeval otsustasime mängida väikesemembu "Onu Primile". Meie klassi ukse link logises ja seda võis ka lahti teha. See andis meile idee ukselinki veidi seada nii, et tõmmates link tuleb uksest ära. Seadsime lingi vastasse asendisse ja hakkasime põnevusega ootama füüsika tundi. Siis avanes uks ja lävel seisis usuteaduse õpetaja, auväärse eaga ja väga armastusväärne daam, kuid ta oli haige jalaga, kandes jalgakõrgendavat proteesi. Haarates ukse sulgemiseks linki, vääratas ta, kaotas tasakaalu ja kukkus. Olukord oli kohutav, klassis valitses haudvaikus ja me seisime soolasemmastena. Siis õpetaja tõusis, naeratas veidi ja vabandas, öeldes, et jalg veidi vääratas. Õpetaja pidas tundi tavalises korras, võibolla ta ei aimanud meie tegevust juhtunud. Meid ahistas teadmine, et ei osanud ette näha teost tulenevat tagajärge. Vaheajal pidasime nõu ja otsustasime endi süü üles tunnistada. Klassivanem läks õpetaja juurde ja palus andestust toimunu eest. Meile andestati. Oleme hiljem seda juhtumit meelde tuletades alati küsinud, miks pidi see nii juhtuma just usuõpetajaga, kellest öhkus nii palju headust ja soojust ja kellele me iialgi ei soovinud halba (L. Lindse).

7.9. KOOLI LÖPUSÖRMUSE JA -MÄRGIGA SEOTUD TRADITSIOONID

Kooli lõpusõrmuseid tol ajal ei tehtud, meil oli kooli lõpumärk. Märk oli hõbedast, millel värvilisel alusel oli öökull. Iga lõpuklass valis endale meeldiva värvi. Märgid valmistati Tavasti töökojas (A. Äärismaa). Sõrmuseid sai tehtud keskkooli lõpetamisel neile ka, kes gümnaasiumi edasi õppima ei tulnud. Nende õnnistamist ei mäleta. See oli 1943.a. veebruaris (kooli aastapäeval 13.II). Selleks ajaks soovisime saada kui lõpetajad 1944.a. kevadel lõpumärgid, mis valmisid õigeaks ajaks. Koolis anti pidulikult aastapäevaaktusel ka kätte. Märgid olid puhtast hõbedast emailiga. Öökull oli hõbedast lah-tise reamatu taustal. See meenutab meile ka enamuse õhtupoolset kooliskäimist. Märki saime kinnitada väikese nöela ja ketiga kleidile. Aktusel kandsime muidugi pidulikku koolivormi. Nii-siis jõudis kätte päev, et neid märke sisse õnnistada. Saime meie klassis ühe spordiga tegeleva tüdruku abiga ühe ruumi spordiühingu "Kalev" Tõnismäel, Pärnu mnt. Õhtu sisustamiseks oli kutsutud ka akordionimängija hr. Tamm, kes löbustas meid kui ainuke mees meie seltsis. Et selleks peaks ettevalmistusi teha, oli vaja mõningatel klassikaaslastel teatud aja koolitun-didest puududa. Oli ju koolipäev. Ilmusime ikka järkjärgult koolitundidesse erivabandustega, kuid õpetajatele olime juba oma valedega läbipaistvad. Kui mina kooli jõudsin, oli inglise keele tund, ei tea, mida vabanduseks ütlesin. Õpetajate toas oli levinud kuuldus, et meie klassis on sel päeval vähe õpila-si ja ilmuvad hilinemistega. Inglise keele õpetaja pr. Gerta Pärna oli teinud klassis olevatele õpilastele ootamatult kont-

rolltöö, uut tundi ei saanud ju edasi võtta õpilaste vähesuse tõttu, See, kes ilmus, pidi kohe tööd kirjutama hakkama. Selleks me ei olnud ju valmistunud, tulemused hiljem olid halvemad kui tavaliselt. Järgmisel päeval pidime klassijuhataja ette ilmuma ja patud üles tunnistama. Lubati käitumishinnet alandada, seda siiski ei tehtud. Öhtu peale seda koolipäeva "Kalevis" läks lõbuselt. Märgid uputasime veinikann põhja, valasime veini peale ja jõime seni kuni märgid kuivale jäid (Õ. Saareoks). Sörmuste tellimine toimus 1941.a. (peale 9. klassi) ja lõpumärgid 1943.a. Öökullide õnnistamine toimus ühe klassiõe juures kodus (M. Leht ...). Kuna minu lõpuklass oli aastatel 1940/41, siis ei lubatud teha ei lõpumärke ega ka sörmuseid. Kuid selaja oli kavas teha. Leidsime kullassepa, kes oli nõus sellega, et teha meile lõpumärgid. Rahad korjatud, isegi ära viidud, kuid see mees arreteeriti ja nii jäimegi ilma lõpumärkideta (E. Tuvik). Koolisörmused tegime omaalgatusel oma hõbedast individuaalselt kullassepa juures. Samuti märgid, mida me kandsime abituuriumi ajal. Traditsioonilised (tol ajal aga keelatud) lõpumärgid tegime keskkooliklasside lõpetamisel (peale klassi, 1941.a. kevad-talvel, illegaalselt ja kandsime selaja). Rinnamärkidel olid rohelise emailiga kaetud põhjal kuldsed kiires ja ülalt alla asetsevad tähed TIVK. Gümnaasiumi lõpetamisel 1943.a. lasksime teha (Tavasti juures) koolile oma se öökulli sümboliga rinnamärgid. Olime XXII lend. Märki ülal osal oli kirjutatud TIVG ja 22. Küllap toimus ka märkide sisseõnnistamine veini ja muuga, aga seda ei suuda meenutada (L. Pihlaste). Märke kandsime viimases klassis. Sörmused tegime ka

eraviisiliselt, mingit sisseõnnistamist või muud tseremooniat polnud, oli juu uuesti vene võim, kes ei tunnistanud midagi, mis meenutas endist (A.Kerm).

Abiturientidena otsustasime endile traditsioonilised rinnamärgid teha lasta. Kuna olime gümnaesiumi astunud, siis kanti rinnamärgile tähis G-24 ja öökull. Rinnemärkide saamist tähistati oma kooli väikeses saalis teelaua ja tantsupeoga. Igaühel oli lubatud noormees kaasa võtta oma soovi kohaselt. Meie koolile oli määratud šefiks Tallinna Leivakombinaat, mille tötu sai võimalikuks teelaud kaunistada kondiitritoodetega. Öhtu kujunes väga lobuseks ja meeldivaks (L.Lindse).

7.10. KOOLI LÕPETAMINE

Kooli lõpetas 9.märtsil suur õhurünnak Tallinnale 1944.a. Paljud klassiõed jäid sel ööl ilma peavarjuts ja koduta. Kodud põlesid, said purustatud pommirünnakute all. Otseselt meie klassis keegi surma ei saanud. Samal öhtul olime mõningate tüdrukutega oma klassis tantsukursustel. Sõja ajal oli tants keelatud. Kursus toimus Kaupmehe tänaval kinniste uste taga - salaja. Tahtsime ju nii väga korralikult tantsima õppida. Et järgneval päeval pidi eesti keeles kirjutama kontrolltöö, palusime kursust varem lõpetada õppimiseks. Nii pääsesime enamus oma kodudesse enne suurt esimest pommirünnaku laineid. Järgmisel päeval põles, suitses Tallinn, oli varemetes. Seege lõppes meie kooliäeg, lõpuaktusest, klassifotost, peost rääkimata. Hinded küpsustunnistusele pandi välja nagu momendil seis näitas. Tunnistused saime sügisel oma kooli kantseleist juba nõukogude ajal. Pakuti ka eesti - ja venekeelset tunnistusevarianti. Paljud seda ei soovinud, oleksid kaduma läinud armastatud õpetajate originaalallkirjad, kes olid sunnitud kodumaalt lahkuma. Sõja tõttu jäi ära ka ekskursioon Rootsi (Õ.Seareeks).

Kooli lõpetamine oli rõõmus kui ka ühtlasi kurb sündmus. Lõpuaktusel direktriksi Peduseare südamlikud soovid kaasa järjekordsele lennule. Sõprade õnnitlused, minu vanemaid aktusel ei olnud. Üldiselt oli vanemaid vähe kohale tulnud, sel ajal polnud see kombeks. Vahepeal läksin koju ja öhtul tagasi kooli peale veel viimast korda vormikleidis, mingeid erilisi peokleite ei valmistatud. Pidulõppes ikka kell 10.00 ja siis otse koju. Ilus (H.Tammiste). Viimase koolikella järel läksi-

me trummi pöristades üle Harjumäe Viru väljakule tuletorni-
 maja juurde, kust siis kolme voorimehe taksoga sõitsime Kad-
 riorgu ja tagasi. Lõpuaktus ei ole meelde jäänud, sest see ei
 toimunud sellisel viisil kui tänapäeval. Tunnistused anti kät-
 te, aga kas peale lõpuklasside seal veel keegi õpilastest oli,
 vaevalt, sest meil oli ju pisike aula. Lõpupidu toimus kooli
 oma saalis, küll laudadega. Polnud vanemaid ega uhkeid lõpu-
 kleite lõpetajatel (anonüümne). Peale viimast koolikella mars-
 sisime lauluga - Kalle-Kustat jne. üle Toompea linna, seal
 võtsime voorimehed ja sõitsime niimoodi lauluga Kadriorgu. Oli
 lõpuaktus ja hiljem kohvilaud limonaadi ja vist võilleibadega
 (A. Kerm). Kooli lõpetamine oli meie ajal väga lihtne, ei pidu-
 likke kleite ega lillede merd. Vaid pidulik lõpuaktus. lõpu-
 klasside ühisfoto koos õpetajatega, mõned sugulased-sõbrad lil-
 leõitega ja ühissõit Kadriorgu. Klassivanemale oli traditsiooni-
 line aukutse osavõtuks paremate lõpetajate ballist Kadrioru los-
 sis, mis oli sel ajal Eestimaa kindralkuberner Litzmanni val-
 duses ja tantsupartneriteks poistekoolide lõpetanud noormehed
 ja sakse ohvitserid. Romantiline lõppakord. Meie lõpetasime
 juunis 1943.a. (I. Kõiv). Kevad 1945.a. tõi meile 30 abiturien-
 dile pingerikkaid päevi. Kõik ja kogu tegevus oli suunatud ees-
 märgi saavutamiseks - kooli lõpetamiseks. Üksteise järel soori-
 tasime kõik eksemid ja saabus kooli lõpupäev. Kogunesime pidu-
 likule aktusele meie väikeses, kuid lillede ja vanikutega kau-
 nistatud saalis. Olime riietunud sõjajärgse aasta võimalusi
 arvestades siidkleitides, sest vormikleiti meil ei olnud. Peo-
 saali esiridades istudes võtsime vastu tervitused koolijuhata-
 jalt, klassijuhatajalt ja X klassi poolt. Meile kui lahkujatele

koolist luges oma luuletuse Ellen Niit. Ka meie andsime koolile viimased tervitused lauluga "Nii ajaratas ringi käind", mis oli ka ühtlasi koolihümniks. Me tundsimme järsku, et midagi hella ja õrna läheb just praegu kaduma, et oleme saanud täiskasvanuks ning vastutavaks oma edaspidise elukäigu eest. Ja me ei saa enam sügisel ühises klassiruumis kokku ja kas me üldsegi üksteisega kohtume? Kuid vestamata lahkumisel olime rõõmsad, sest olime jõudnud eesmärgile ja täna saadavad meid teele õnnitlused, head soovid ja lillesülemid (L. Lindsa).

Lõpuaktus toimus koolimaja väikeses saalis, kuhu muidugi külastejaid ei mahtunud. Kõigile toodi siiski veidi lilli. Lõpupidu toimus koolimajas. Peolauda aitas korraldada kooli seff - Tera-
viljakombinaadi direktor. Osa toidust valmistasime ise kodus (A. Veldre).

7.11. ELUSAATUSED, MIDA KUJUNDASID KOOL NING RÄNK AEG

Ma arvan, et peale teadmiste, mida omandasin vastavalt võimetele ja võimalustele, sain kaasa isemaa-armastuse ja van-kumatu rahvustunde. Meile püüti sisendada tahtejõudu nagu polekski maailmas sellist asja, mida ei saa, kui tõsiselt saada tahetakse. Kolm olulisemat põhimõtet oli siis: tööd tuleb teha nii hästi kui võimalik, elus saavutada kõik mis võimalik ja range kokkuhoid ka pisiasjades. Mina gümnaasiumi astuda ei saanud nii nagu ise oleksin soovinud. Hakkasin töö kõrval õppima õhtuses kaubanduskoolis iga päev 4 tundi 2 aastat. Lõpetasin 1941.a. kevadel, aga siis olid juba teised ajad. Töötasin terve elu raamatupidajana. Minu pingineesber Selma küüditati 1949a. koos 5a. tütreaga, ta suri Siberis 33 aastasena. Teine klassiööst sõbranna Ellen elab Inglismaal, tal õnnestus põgeneda 1944.a. Praegu kohtume kord kuus klassiõdedega kohvikus. Kohal käib umbes 10 inimest. Meie klassi 42 lõpetajast elab välismaal 9, surnud 5, teateid ei ole saanud 11 õpilase saatuse kohta. Meie klassi kolme hea õpilase kohta on teada: üks elab Kanadas, ta töötas Toronto Ülikoolis õppejõuna ning omab professori kraadi; teine elab Rootsis, ta töötas Lundi Ülikoolis õppejõuna soome-ugri fakulteedis; kolmas elab Tallinnas, ta lõpetas TTÜ insener-keemikuna. Oli poliitvang 1950-1956 Venemaa mitmetes vangilaagrites. Nüüd on ta rehabiliteeritud (H. Tammiste). Koolist võtsin peale kõige muu väga palju ellu kaasa klassijuhataja, käsitöö, kodumajanduse ja usuõpetause tundidest. Klassijuhataja tunnis kõnelesime käitumisest, suhtlemisest vanemate ja kaasõpilastega ning ka poistega. Rääkisime riidetusest, moest, pidasime aru ja valmistasime ette pidusid. Kõike seda pean ma väga

oluliseks just tüdrukute kasvatamisel (A. Õunapuu). Koolist sain kaasa eestimeelse vaimsure, aususe ja õpetajaks olles õiglase suhtumise õpilastesse (M. Elen). Võtsime koolist kaasa kohusetunde, korralikkuse. Saime koolist üldteadmised kirjandusest, ajalooast ja ka muusikast. Õppisime ka kaks aastat ladina keelt, mis samuti laiendas silmaringi. Õppisin TTÜ majandusteaduskonnas (M. Leht, E. Etko). Meie kooli tunti kui tugeva, kõrge õppetasemega kooli, hea ettevalmistamisega kooli sisseastumiseks kõrgkooli. Juba minu esimeses töökohas tundsin kooli mõju ülimalt kohusetundlikus ja täpses töösse suhtumises. Huvi bioloogia vastu, mis tekkis koolis, on jätkunud ka elus - esimene töökoht oli Loodusmuuseum ja nüüd juba pikki aastakümneid Kalendruslik Uurimisinstituut (V. Kask). Oma kooli vaimsus on koolielus väga tähtis. Olime uhked oma koolile. Meid tunti oma kooli vormi järgi ega sellele häbi ei sobinud teha. Meie ajal, mil vahetusid valitsused, ei saanud alati seda vaimsst väljendada, kuigi pöues oli see igaühel olemas. Meie koolis tegutses kodutütarde ja gaidide organisatsioon. See andis aususe, õiglust, vastupidavust, lugupidamist teiste inimeste vastu. Meil oli koolil oma kaunis lipp, mille all võisime uhked olla. Kahju, et teatud valitsuste vahetustel suruti vaimsst alla. Paljud klassikaaslased püüdsid edasi õppida kõrgkoolides. Neist os saanud arste, juriste, õpetajaid, kes on olnud õppejõududeks Tartu Ülikoolis, Tallinna Tehnikaülikoolis. Juta Aviste on ravikehaskultuuri kabinetis juhataja Vebariiklikus Haiglas. Ise astusin Tartu Ülikooli arstiteaduskonda õppima farmaatsiat. Ei lõpetanud kodustel põhjustel, seega kava ei teostunud. Oleks pidanud

proovima Tallinna Kunstikooli nagu seda joonistusõpetaja Valeria Loik soovitas. Või holla koolist sain tõeke huvi muusika ja laulu vastu. Olen osa võtnud 12 üldlaulupeost. Nüüd kokku saades iga viie aasta järel meenutame juba ammu möödunud kooliaega (Õ. Säareoks). Kavatsesin õppida keemiat, mida ka tegin TTÜ-s, lõpetades 1951. aastal. Keemiat otsustasin õppida juba VII või VIII klassis. Edasi töötasin tehases "Volta" keemialaboratooriumi juhatajana 33 aastat (A. Veldre). Koolist olen saanud kaasa minu elu ja töö kujundamisele vajalikud eelteadmised, arusaamad hariduse tähtsusest ning haritusest kui varast, mida keegi minult võtta ei saa. Koolis kogutud vara on loonud mulle võimaluse meelepäraseks tööks ja seega materiaalse kindlustatuse. Kooli lõpetamisel kavatsesid paljud edasi õppida, kes ülikoolis, kes instituudis ning osa otsustas tööle asuda. Tartu Ülikooli astus 7 ja Tallinna Tehnikaülikooli 1 lõpetanu. Kõrgkooli lõpetamisel oli 3 rohuteadlast, 1 matemaatikaõpetaja, 1 arst, 1 keeleteadlane, 1 jurist ja 1 keemik. Kõik nad leidsid rakendust oma erialal ja neid hinnati tublideks töötajateks. Pärast kooli saavutasid häid tulemusi endised klassiõed Linda ja Leida Puusepad korvpallis, Astrid Veldre purjetamises ja Helga Kala vehklemisspordis. Kooli lõpetamisel otsustasin astuda Tartu Ülikooli õigusteaduskonda. Sügisel 1945.a. saingi üliõpilaseks ja 1950.a. Ülikooli lõpetamisel omandasin juristi elukutse. Minu elukutset on mõjutanud nii kool kui ka kodu (L. Lindsa).

Olen kõigile oma õpetajatele ääretult tänulik, et nad andsid mulle korrektse eesti keele ja huvi sellel alal edasi

püüelda. Küll vajame täna selliseid õpetajaid. Mis puutub minu plaanidesse, siis need jääd suures osas täitmata. Tahtsin väga edasi õppida Tartu Ülikoolis, aga eluraskused tõmbasid sellele kriipsu peale. Tuli tööle minna, et nooremad õed-vend saaksid oma õpingud lõpetada. Kaotasime ju sõjas oma kodu, kõike tuli otsast alata. Minu töökohaks sai "Õhtulehe" toimetus, kus alustasin korrektorina, hiljem olin keeleteoimetaja, 1968. aastast töötasin "Kehakultuuri" toimetuses keeleteoimetajana-spordiajakirjanikuna. Tänu koolist saadud tugevale eesti keelele aga olen pidevalt enesetäiendamise najal end keeleuuendustega kursis hoidnud ja püüdnud meie kaunist emakeelt võimalikult korrektseks lugejate ette tuua. See on mulle olnud raske, sealjuures aga huvitav ja rahuldust pakkuv töö (H. Kala).

Koolis sain humanitaarhariduse ja pean seda oluliseks inimese intelligentse kujundamisel, oskuse ise oma peaga mõelda ja asjade üle ise otsuseid teha. Klassikaaslased, kes otsustasid kõrgharidust omandada, seda ka tegid. Minul jäi kõrgkool pooleli, võibolla oli põhjuseks see, et sain sisse ilma vaevata (eksamiteta). Mind huvitasid keeled ja läksin Tartusse ajaloo-keeleteaduskonda õppima. Kuna tollal oli lõpetajale peaaegu ainus väljavaade saada õpetajaks, siis kaotasin huvi, sest õpetaja kutse mind ei huvitanud. Mida planeerisin, ei teostunud, sest oli sõjajärgne aeg (anonüümne). Peale lõpueksamite sooritamist tuli neil, kes tahtsid edasi minna ülikoolidesse, läbi teha "sundvabatahtlik" suvine 3-kuuline "tööteenistus" Sakemaal, Preisimaal mõisates põllutööl. Minu esimeseks töökohaks saigi Dertshe Hausbank Tallinnas, kus vajati kassiiirile abiliseks

rehalugejat. Kaasa võtsin korraliku humanitaarhariduse, baasi hilisemale edasiõppimisele, kuid kõik ei läinud nii kui kord unistasin (I. Kõiv). Arhivimaterjalid ning vähesed olemasolevad ajaloolikud andmed annavad selge pildi Eesti Vabariigi haridusolusest ja Tallinna Linna II Tütarlaste Gümnaasiumi tegevusest sel ajal. Gümnaasium elas läbi rasked katsumused, nii mõnigi kord kerkis küsimus - olla või mitte olla, kuid ikka püstitas oma kooli juhataja, Spetsteeri ja lastevanemate vahelise tihed. Järgnevat aastat (võimude vahetusel) teevad kaasa kooliseaduste, koolide nimetuste, Spetsteeri siniste jm. muudatused.

Arhivimaterjalide põhjal on kirjeldatud meie haridusselu 1939-1941. Märksõnalt kehtivaks jäid andmed praeguse Tallinna nr 4. Kooli kohta. Arhivimaterjale leidus episoodiliselt, see ajavahemik on üldse valgustamata. Muinastikule saadetud vastused võivad illustreerida lühimaterjali. See oli eeg. ande vahetusel ja olemasolevad ning kogu sellega kaasnev teaduslik. See and tõi meid kriipsu seljule unistuste ja lootustele. Nendes mälestustes kajastub ka ehitat koolilapseliku elu ja ühiskondliku.

Sellel aastal läbi ühe olulisemaid etappe kooli ajaloos, mille kohta kuni tänaseni puudus iganagu teave.

8. KOKKUVÕTE

Läbi töötanud arhiivimaterjalid ning vähesed olemasolevad ajalooallikad sain enam-vähem selge pildi Eesti Vabariigi haridusoludest ja Tallinna Linna II Tütarlaste Gümnaasiumi tegevusest sel ajaajärgul. Gümnaasium elas läbi rasked katsumused, nii mõnigi kord kerkis üles küsimus - olla või mitte olla, kuid ikka päästis oma kooli juhataja, õpetajate ja lastevanemate väsimatu töö. Järgnevad aastad (võimude vahetused) toovad kaasa kooliseaduste, koolide nimetuste, õpetatavate ainete jm. muutused.

Arhiivimaterjalide põhjal on kirjeldatud meie hariduselu 1939-1945. Märgetavalt kesisemaks jäid andmed praeguse Tallinna 4. Keskkooli kohta. Arhiivimaterjale leidus episoodiliselt, osa ajavahemikke on üldse valgustamata. Küsimustikule saadetud vastused aitasid illustreerida lähtematerjali. See oli aeg, mida varjutas sõda ja olmeraskused ning kogu eelnevaga kaasnev traagika. See aeg tõmbas kriipsu paljudele unistustele ja lootustele. Nendes mälestustes kajastub ka ehtset koolilapselikku nalja ja ühisettevõtmisi.

Selleaeg sai läbi üks olulisemaid etappe kooli ajaloos, mille kohta kuni tänaseni puudus igasugune teave.

105

SUMMARY

The given thesis gives us a summary of the foundation of Tallinn Secondary School No. 4 in 1919 and its development and work in the years of the Republic of Estonia and its condition during the two periods - the Soviet period 1940 - 1941 and the period of German occupation 1941 - 1944.

The period 1940 - 1944 is historically indistinct and has been little studied up to now. The same applies to the schooling. There are changes everywhere - in the names of the schools and their addresses, curriculums and subjects that are taught etc. The same applies to the observed Tallinn Secondary School No. 4 - there are not enough facts.

Archive materials, files are scant and reflect these schoolyears incompletely. That is the reason why I try to give a more basic review of the educational life on the whole, dealing separately with elementary and secondary (grammar) school and vocational schooling.

Besides the regulation of schooling I also give an idea of the social activities which existed out of school hours.

The reminiscences of the pupils who attended Tallinn Secondary School No. 4 at that hard and complicated time give a picturesque idea of the life and activities of schoolgirl of that period, of her joy and anxiety and of the wishes and of their fulfilment (unfulfilment). These reminiscences go through three different periods - the years of the Estonian Republic up to 1939, the Soviet period 1940 - 1941 and the German period 1941 - 1944 and the tragedy accompanying the

last two periods - the deportation of June, 1940 and the whole orientation to Russianization, the war that broke out June 22, 1941. All this left its stamp upon the schooling and teaching.

The given reminiscences are based on the questionnaire that I sent to 40 alumnae who finished school in the years 1939 - 1945. The questionnaire was answered by 21 alumnae.

Adding the curriculums, plans, the lists of schools and the interesting material characterizing the politics, educational life and Tallinn Secondary School No. 4 of the time.

I chose the theme because I am an alumna of Tallinn Secondary School No. 4 myself and I am interested in the history of schooling.

The given material comes of the Central Archives of Tallinn, of the jubileealbum published for the 20th anniversary of Tallinn Secondary School for Girls and of the answers to the questionnaire.

10. KASUTATUD KIRJANDUS

1. Hariduse ja Sotsiaalministeeriumi Teataja 1934- Tln 1934
III - 480, inventari nr. 6151
2. Hariduse ja Sotsiaalministeeriumi Teataja 1936- Tln 1936
III - 479, inventari nr. 7080
3. Haridusministeeriumi Teataja 1940 II - 238, inventari nr.
5464
4. Hariduse Rahvakomissariaadi Teataja 1940-41, II-238, inven-
tari nr. 5464
5. Haridusdirektooriumi Teataja 1942-44, II-238, inventari nr.
5466, spf. - 110
6. Eesti demograafia vihik I - Haridus Eestis - Tln., 1924.
III-609, inventari nr. 6152
7. Eesti Kool. - Tln., Eesti Kirjastus, 1943. II-88, inventari
nr. 3972. spf. 106
8. Tallinna Linna Keskerhiiv, fond R-1, nimistu 12 I, säilitus-
ühik 2-167
9. Tallinna Linna Keskerhiiv, fond r-1, nimistu 12 II, säili-
tusühik 1a, 1b, 1e, 1h, 1k
10. Tallinna Linna Keskerhiiv, fond 295, nimistu 1, säilitus-
ühik 3-409
11. Tallinna Linna Keskerhiiv, fond 52, nimistu 1, säilitus-
ühik 257-671
12. Tallinna Linna Keskerhiiv, fond 296, nimistu 1, säilitus-
ühik nr. 83
13. Tallinna Linna II Tütarlaste Gümnaasium, Tallinna IV Güm-
naasium ja III Reaalkool 1919 - 1939 - Tln. 1939
14. Riigi Teataja, 1940, nr. 103

LIIKUMISE KESKRAKENDUSE LIIKUMISE 1939. a.

Õpilaste liidhariduslikke keskkoole	4
-------------------------------------	---

Õpilaste liidhariduslikke keskkoole	3
-------------------------------------	---

Liidhariduslikke segakeskkoole	1
--------------------------------	---

Tähtsaste komertsikool	1
------------------------	---

LISA NR. 1

Tähtsaste kaubanduskool	1
-------------------------	---

Õpilaste hariduslikud	1
-----------------------	---

HARIDUSELU PÕHIJONED 1919 - 1939

Õpetajate arv linna kesk- ja erakoolides	208
--	-----

Õpilaste arv linna kesk- ja erakoolides	4092
---	------

Õpilaste jaotus rahvuste järgi

estlase	3445
---------	------

soomlase	467
----------	-----

venelase	32
----------	----

rootlase	47
----------	----

juute	9
-------	---

muud rahvused	6
---------------	---

segarahvusest	86
---------------	----

Õpilaste jaotus kodakondsuse järgi	4017
------------------------------------	------

Eesti Vabariigi kodakondsus	4017
-----------------------------	------

välismaalased	646
---------------	-----

Õpilasi Tallinnast	3446
--------------------	------

väljaspoolt Tallinna	646
----------------------	-----

/ 1.632 /

TALLINNA KESKKOOLIDE ÜLEVAADE 1921.a. (6.-8.)

Poeglaste üldhariduslikke keskkoole	4
Tütarlaste üldhariduslikke keskkoole	3
Üldhariduslikke segakeskkoole	1
Tütarlaste kommertsikool	1
Tütarlaste kaubanduskool	1
Poeglaste kaubanduskool	1
Opetajate arv linna kesk- ja erakoolides	208
Õpilaste arv linna kesk- ja erakoolides	4092

Õpilaste jaotus rahvuste järgi

eestlasi	3445
sakslasi	467
venelasi	32
rootslasi	47
juute	9
muud rahvused	6
segarahvusest	86

Õpilaste jaotus kodakondsuse järgi

Eesti Vabariigi kodakondsus	4017
välismaalased	646

Õpilasi Tallinnast

väljaspoolt Tallinna	646
----------------------	-----

ALGKOOLIS ÕPITAVAD AINED: (1919/1920.õ.-a.)

klass	õppeaine	kordade arv nädalas
I	emakeel	6
	rehkendamine	5
	kodulugu	4
	laulmine	2
	näputöö	2
	võimlemine	2
	joonistamine	2
II	emakeel	6
	rehkendamine	5
	kodulugu	4
	laulmine	2
	võimlemine	2
	joonistamine	2
	näputöö	2
III	emakeel	6
	rehkendamine	6
	kodulugu	4
	vene keel	4
	võimlemine	2

1 2 3

joonistamine 2
näputöö 2

IV emakeel 5
rehkendamine 5
ajalugu 2
looduslugu 4
vene keel 4
maateadus 2
võimlemine 2
joonistamine 2
näputöö 2

/ 1, s.-ü. 307 /

algatus	2	2	2	2	2
algat. I	5	3	3	3	4
algat. II	1	1	1	1	4
joonistam. ja joonestam.	2	2	2	2	2
algat. kasv.	2	2	2	2	2
algat. 336	2	2	2	2	2
algat. 337	1	1	1	1	1

/ 1, s.-ü. 468 /

KESKKOOLIS OPITAVAD AINED. (1935/1936.6.-a.)

õppeaine	I kl.	II kl.	III kl.	IV kl.	V kl.
emakeel	5	5	4	4	4
matemaatika	4	4	4	4	4
	aritm.	aritm.	alg.	alg.	alg.
		algebra	geom.	geom.	geom.
loodusteadus	2	2	2	3	2
		bot.	bot.	keem.	tervish.
		zool.	zool.	taimeanat.	in.anat.
füüsika	-	-	-	-	3
ajalugu ja kod.õpetus	2	2	2	2	2
	vana aeg	kesk-a aeg	uus-aeg	uusim aeg	uusim aeg + kod.óp.
usuõpetus	2	2	2	2	2
võõrkeel I	5	5	4	4	4
võõrkeel II	-	-	4	4	4
Joonistam. ja joonestam.	2	2	2	2	2
kehal.kasv.	2	2	2	2	2
käsitöö	2	2	2	2	2
laulmine	1	1	1	1	1

KÕRGEMA ASTME KOOLIDE ÜLEVAADE. (1925/1926.õ.-a.)

I Linna koolid:

- 1.Tallinna Linna Poeglaste Humanitaargümnaasium
- 2.Tallinna Linna Reaalgümnaasium
- 3.Tallinna Linna Poeglaste Kommertsgümnaasium
- 4.Tallinna Linna I Tütarlaste Gümnaasium
- 5.Tallinna Linna II Tütarlaste Gümnaasium
- 6.Tallinna Linna Tütarlaste Kommertsgümnaasium
- 7.Tallinna Linna Ühisgümnaasium
- 8.Tallinna Linna vene õppekeelega Humanitaar- ja
Reaalgümnaasium
- 9.Tallinna Linna Saksa Tütarlaste Humanitaargümnaasium
- 10.Tallinna Linna Saksa Poeglaste Gümnaasium

II Eragümnaasiumid:

- 1.J.Westholmi Poeglaste Erahumanitaargümnaasium
- 2.E.Lenderi Tütarlaste Erahumanitaargümnaasium
- 3.H.Kubu Eraühisgümnaasium ja Eraalgkool
- 4.Kaarli Koguduse Eraühisgümnaasium
- 5.Tallinna Prantsuse Lütseüm
- 6.J.Kirsipuu Eraühishumanitaargümnaasium
- 7.seltsi "VeneKool Eestis" Eraühishumanitaargümnaasium
- 8.Tallinna Kolledž

- 9.O.Amoretti Eragümnaasium
- 10.K.Eberlingi Keskkooli õhtukursused
- 11.Tallinna Toomkool
- 12.Era Tütarlaste Humanitaargümnaasium "Eliise-kool"
- 13.Tallinna Juudi Eraühisgümnaasium

III Kaubanduskoolid:

- 1.Tallinna Linna Poeglaste Kaubanduskool
- 2.Tallinna Linna Tütarlaste Kaubanduskool
- 3.Tallinna Linna Kaubanduslised õhtukursused
- 4.Era Kaubanduskool "Hansa Kool"

IV Muud kutsekoolid:

- 1.R.Reite Eranaiskutsekool
- 2.Eesti Draama Stuudio Teatrikunsti Kool
- 3.Ed.Taska iluköite, nahavoolimise ja kudumise õppetöö-
koda

/ 1,s.-ü.659 /

poeglapsi 3789 ,
tütarlapsi 4247

Õpilaste rahvuseline koosseis:

eestlasi 7434
sakslasi 97

ÜLEVAADE TALLINNA LINNA ALGKOOLOIDEST (1920/1921.õ.-a.)

Tallinna Linna Algkoolide üldarv 30 ,neist:

päevakooles	28
õhtukooles	2
poeglastekooles	7
tütarlasterkooles	9
ühiskooles	14

Klasside üldarv 208

Algkoolide õppejõudude koosseis:

juhatajaid	29
juhataja abilisi	2
õpetajaid	195
tagavara-õpetajaid	4

Õpilasi kokku 8036 , neist:

poeglapsi	3789 ,
tütarlapsi	4247

Õpilaste rahvuseline koosseis:

eestlasi	7434
sakslasi	97

venelasi 250

rootslasi 20

juute 3

muud rahvused 7

segarahvus 225

Õpilaste kodakondsus:

Eesti Vabariigi kodakondsus 7836

välismaalased 200

Õpilased on pärit:

Tallinnast 7657

mujalt 379

/ 1, s.-ü. 653 /

1. Eesti Koolinoorsoo Keskliit

2. Eesti skautide Malev
3. Eesti Gaidide Malev
4. Kristlik Noorte Naisühing
5. Noorte ühing "Tungal" Tallinnas
6. Viljandi maakonna Kaitseliidu Spordiühing
7. Tartu Eesti Loomakaitse Ühing
8. Eestimaa Esperantistide Ühing "Espero"
9. Aburi Raamatukogu Selts Tartumaal
10. Rahvusvaheline Korjajate Ühing
11. "Noored Sepad" ühingu
12. Eesti Turistide Ühing
13. Narva linna vene noorsoo organisatsioon
14. Ülemaaline Eesti-noorsoo ühendus
15. Hargla õppur-rühm
16. Räpina Rahvahariduse selts

HARIDUSMINISTEERIUMI KOOLIOSAKONNA POOLT VALJA ANTUD

"ÕPILASTE HINDAMISE NING KLASSI- JA KOOLIKURSUSE LÕPETAMISE MÄÄRUS" (1934)

1. Avalikkudes õppeasutustes ja erakoolides ning eksamikomisjonides tuleb tarvitada õpilaste hindamisel viiejärgulist hindamisviisi: väga hea, hea, rahuldav, puudulik ja nõrk.
2. Hindamisele kuulub õpilaste edasijõudmine õppeainetes ning õpilaste käitumine ja hoolsus.
3. Õpilaste hindamine õppeainetes toimub õpilaste suuliste vastuste, kirjalikkude tööde, referaatide või muude õppeülesannete täitmise ning õppetöö üldise edu põhjal, õpilase käitumine ja hoolsuse hindamine toimub põhjalikkude tähelepanekute järgi koolikorra põhimõtete ja õppetöö alusel.
4. Avalikkudes ja õigusega era alg- ja täienduskoolides tuleb õppejõududel koostada töökavad nõnda, et õppeaasta lõpul oleks võimalik korrata ja keskustada aasta jooksul läbivõetud õppeaineid, milleks õpetajad võivad vajaduse puhul pühendada mõnele õppeainele rohkem aega, kui see on määratud tunniplaanis.
5. Avalikkude ja õigusega keskkoolide II - V klassis õpilastele korraldatakse kevadel eksamid õppetöö kolmanda nädala kestel. Eksamid korraldatakse möödunud õppeaasta

kursuse ulatuses, kusjuures II klassi õpilastele määratakse eksam ühes õppeaines, III ja IV klassi õpilastele kahes õppeaines ning V klassi õpilastele neljas õppeaines.

6. Koolikohuslikud kodusõppijad on kohustatud õppeaasta lõpul õiendama eksamid algkooli üksiku klassikursuse ulatuses kohaliku koolivalitsuse algkoolides. Eksamineerimiseks võib algkooli õppenõukogu moodustada oma liikmetest kahe- või kolmeliikmelise komisjoni. Koduõpetajal on õigis viibida oma õpilaste eksamitel.

7. Eksamid eksternidele keskkoolides peetakse kolm korda aastas: jaanuaris, mais ja septembris.

/19.1k.21 /

PÕHJAMAADE HARIDUSNÄDAL.

1937.aasta 16 - 23 juulil toimus Taanis Helsingöri Rahvusvahelise Rahvaülikooli ruumes järjekordne Põhjamaade haridusnädal.

Kavas olid järgmised ettekanded :

1. Ühispüüdeid ja erinevusi euroopa poliitikas
1918 - 1937.
2. Euroopa ja tulevik.
3. Rahupüüded maailmas.
4. Põhjamaade ühisidee ja selle tõelisus.
5. Taani tänapäev.

/10.s.-ü.24 /

Koolide ülevaade

TALLINNA LINNAVALITSUSE HARIDUSOSAKONNALE
ALLUVATE KOOLIDE KIMESTIK

I Tallinna linn, alghoolid

I Alghool, juhataja Paul Kangur

II LISA NR. 2

III Anneli Juhandi

HARIDUSELU PÕHIJONED

IV

1940 - 1944

V

VI Otto Tormet

VIII Mihkel Aoma

IX Märt Kahu

X Aleksander Mõru

XI Glikeria Normet

XII Margareta Rebane

XIII Jask Pedari

XIV Maali Must

XV Samuel Speek

XVI Alice Norak

XVII Kirill Hansmann

XVIII Johannes Ratasepp

XIX Bened Seledets

XX August Mõlder

XXI Enn Mardman

XXII Elise Viibur

XXIII Johannes Paebo

XXIV Joas Unt

KOOLIDE ÜLEVAADETALLINNA LINNAVALITSUSE HARIDUSOSAKONNALE
ALLUVATE KOOLIDE NIMESTIKI Tallinna linna algkoolid

I Algkool, juhataja	Paul Kangur
II	Ida Ollik
III	Adele Juhandi
IV	Aleksander Rebassov
V	Hendrik Kahu
VI	Otto Tormet
VIII	Mihkel Aoma
IX	Märt Kahu
X	Aleksander Mõru
XI	Glikeria Normet
XII	Margarete Rebane
XIII	Jaak Pedari
XIV	Maali Must
XV	Samuel Speek
XVI	Alice Norak
XVII	Kirill Hansmann
XVIII	Johannes Ratasepp
XIX	Deneš Seledets
XX	August Mölder
XXI	Enn Murdmaa
XXIII	Elsa Viibur
XXIV	Johannes Peebo
XXV	Joann Unt

XXVI	Algkool, juhataja	Johann Suurmets
XXVII		Aleksander Uibokant
XXVIII		Gaston Randvee
XXIX		Villem Hallamaa
XXX		Eduard Karma
XXXI		Andreas Stahl

Ametikoolid

II	Algkoolide Käsitööklass	Vello Taar
III	—"	Voldemar Vahar
	Tallinna I Poeglaste Ametikool	Aleksander Kaskneem
	Raudtee Kutsekool	
	Raamatuköite ja Kaunistatud Nahatööde õppetöökoda	
	Keeltekkool	Erkki Jaanvärk

III Endised riigikoolid

	Tallinna Tehnikaülikool	
	Tallinna Konservatoorium	
	Tallinna Rakenduskunstikool	
	Tallinna Trükitööstuskool	
	Sotsiaal- ja Kodundusinstituut	Dagmar Jürgenson
	Tallinna Opetajate Seminar	Mart Meiusi
	Tallinna Opetajate Seminari Algkool	Elmar Araste
	Tehnikum	Leonti Ruumet
	Merekool	Eduard Kägi
	Tallinna Tööstuskeskkool	Aleksander Kaskneem

IV Tallinna täienduskoolid

Nõmme Tööstuslik Täienduskool Ravo Vasari

V Tallinna Linna Gümnaasiumid

Tallinna I	Gümnaasium	Felix Männik
II		Tiit Reinaste
III		Anni Lang
IV		Aleksandrine Pedusaar
V		August Kuks
VI		Margarita Lensin
VII		Viktor Päss
VIII		Elfride Lender
IX		Oskar Peters
X		Alfred Teaste
XI		Helmi Mauritz
XII		Artur Luhaär

VI Tallinna Linna Kutsehariduslikud koolid

Tallinna Poeglaste Kommertsikool	Juhan Maisma
Tallinna Tütarlaste Kommertsikool	Helmi Mauritz
Tallinna Poeglaste Kaubandus- ja Ärinduskeskkool	Juhan Maismaa
Tallinna Kaubanduskeskkool	Dagmar Jürgenson
Tallinna Kodumajanduskool	-"-
Tallinna Tööstuslik Naiskutsekool	Johanna Rohi
Tallinna II Poeglaste Ametikool	Henn Petersoo
Tallinna Tütarlaste Ametikool	Veia Alavere
Tallinna Meesteritsepatööstuse Õppetöökoda	Mihkel Aoma
Tallinna Majandusõpilaste Kool	Juhan Maisma

TALLINNA ALGKOOLIDE ÜLEVAADE

1939/40 õppeaastal

Tallinna Linna I Algkool

" II "

" III "

" IV "

" V "

" VI "

" VII "

" VIII "

" IX "

" X "

" XI "

" XII "

" XIII "

" XIV "

" XV "

" XVI "

" XVII "

" XVIII "

" XIX "

" XX "

" XXI "

" XXII "

" XXIII "

" XXIV "

" XXV "

" XXVI "

J.Vestholmi eraalgkool

E.Lenderi eraalgkool

Tallinna Erakolledži eraalgkool

Tallinna Prantsuse Lütseumi eraalgkool

A.Tõrvand-Tellmanni Erakolledži algkool

Eesti Vene Kool, Eesti eraalgkool

Ühend.-uskl.Har.Seltsi eraalgkool

Tallinna-Rootsi eraalgkool

Tallinna Vene Kool Eestis /6, s.-ü.668, lk.15/

Tallinna Rahvusliku Seltsi Eragümnaasium

Ühend.Uskl.Harid.Seltsi Eragümnaasium

Üh.Alliance Française Prantsuse Keele- ja Kirjanduse Kursused

LIINA GÜMNAASIUMID, PROGÜMNAASIUMID, REAALKOOLID

Tallinna I Gustav-Adolffi Güm.,Progüm. ja Realkool

Tallinna II Gümnaasium, Progümnaasium ja Realkool

Tallinna III " " "

" IV Gümnaasium ja VII Realkool

" V Realkool

" VI Gümnaasium, Progümnaasium ja Realkool

" VII Progümnaasium

11, s.-3.668, lk.48/

ERAKESKKOOLID JA GÜMNAASIUMID

1939/40 õppeaastal

J.Vestholmi Eragümnaasium ja Progümnaasium

E.Lenderi " " "

Tallinna Erakolledž

Tallinna Prantsuse Lütseum

A.Torvand-Tellmanni Inglise Kolledž

Tallinna Vene Kool Eestis

Tallinna Rahvusülikooli Seltsi Eragümnaasium

Ühend.Uskl.Harid.Seltsi Eragümnaasium

Üh.Alliance Francaise Prantsuse Keele- ja Kirjanduse Kursused

LINNA GÜMNAASIUMID, PROGÜMNAASIUMID, REAALKOOLID

Tallinna I Gustav-Adolfi Gümna.,Progümna. ja Reaalkool

Tallinna II Gümnaasium, Progümnaasium ja Reaalkool

Tallinna III " " "

" IV Gümnaasium ja VII Reaalkool

" V Reaalkool

" VI Gümnaasium, Progümnaasium ja Reaalkool

" VII Progümnaasium

11, s.-ü.668, lk.48/

LINNA KUTSEKOOID 1939/40 ÕPPEAASTAL

TUNNIKAVA

Tallinna Linna Poeglaste Kommertskool

Tallinna Linna Tütarlaste Kommertskool

Tallinna Linna Poeglaste Kaubandus- ja Ärinduskool

Tallinna Linna Tütarlaste Kaubanduskeskkool

Tallinna Linna Kodumajanduskool

Tallinna Linna Kõrgema astme Kodunduse eriklass

4. Botaanika, zoologia,
mikrobioloogia

41, s.-ü.668, lk.50/

5. Keemia

6. Füüsika

7. Maasteadus, majja-geograafia

8. Kultuuri- ja kunstiajalugu

9. Kodaniku-, perekonna- ja
peretundus10. Kodukorrasutus, ühes pere-
konna arvepidamisega11. Kodukorrasutus ja pesupese-
mine12. Elamu, selle sisustamine
ja kaunistamine13. Rõivastus ühes kodukäsitööga
ja tarbeaine õpetusega

41, s.-ü.668, lk.143/

129

TALLINNA KODUNDUSKESKKOOLI KINNITATUD

T U N N I K A V A

Õppeaine	I kl.	II kl.	III kl.	IV kl.
1. Eesti keel ja kirjavahetus	3	3	3	4
2. Võõrkeel (inglise keel)	4	3	3	3
3. Matemaatika	3	3	2	2
4. Botaanika, zooloogia, mikrobioloogia	2	2	-	-
5. Keemia	-	2	-	1
6. Füüsika	2	1	-	1
7. Maateadus, maj.-geograafia	-	-	-	2
8. Kultuuri- ja kunstiajalugu	-	3	-	-
9. Kodaniku-, ühiskonna- ja perekonnaõpetus	-	-	1	2
10. Kodukorrastus, ühes pere- konna arvepidamisega	1	-	1	2
11. Kodukorrashoid ja pesupese- mine	2	1	1	1
12. Elamu, selle sisustamine ja kaunistamine	-	-	2	-
13. Rõivastus ühes kodukäsitööga ja tarbeaine õpetusega	4	4	6	6

11, s.-ü. 668, lk. 143/

Klasside arv					Kokku	kl. ruumide arv	vahetuses töö- tavate kl. arv
III	IV	V	VI	VII			
				VIII	IX	X	
Nõuetekohaselt koolid							
1	1	1	1	I mt. kool	6	6	-
1	1	1	1	II mt. Kk.	6	6	-
-	1	4	1	III mt. Kk.	8	7	1
1	1	1	1	IV mt. Kk.	8	6	-
2	1	3	2	V mt. Kk.	13	-	13
1	1	1	1	VI mt. Kk.	4	4	1
2	2	4	2	VII mt. Kk.	14	-	14
2	2	4	2	VIII mt. Kk.	14	14	-
2	3	6	2	1	18	14	4
2	3	6	3	2	22	12	10
1	1	1	1	XI mt. Kk.	6	5	1
1	1	1	1	XII mt. Kk.	6	5	1
1	1	5	1	1	11	-	11
2	2	3	2	XIV mt. Kk.	13	13	-
3	4	10	3	XV mt. Kk.	28	16	12
1	1	1	1	XVI mt. Kk.	4	3	1
2	3	6	2	2	20	13	7
1	1	4	1	XVIII mt. Kk.	9	7	-
1	1	2	1	XIX mt. Kk.	7	7	-
2	2	3	1	1	13	13	-
3	3	4	2	XXI mt. Kk.	18	18	-
3	4	4	3	2	18	9	9
3	3	4	2	XXIII mt. Kk.	18	10	8
2	2	2	5	1	14	7	7
				XXIV mt. Kk.			

KOOLIDE ÜLEVAADE 1940/41 OPPEAASTAL

Kooli nimi	Asukoht	Oppekeel	Poeg., tütar v. ühiskool
Mittetäielikud keskkoolid			
Tallinna I mt. Keskkool	Kooli t. 4	eesti	poeg
Tallinna II mt. Kk.	Endla t. 40	"	tütarl.
Tallinna III mt. Kk.	Pikk t. 69	"	"
Tallinna IV mt. Kk.	Uus t. 15	"	ühisk.
Tallinna V mt. Kk.	Pärnu mnt. 73	"	"
Tallinna VI mt. Kk.	Endla t. 29	"	poeg.
Tallinna VII mt. Kk.	Kevade t. 8	"	ühisk.
Tallinna VIII mt. Kk.	Kevade t. 8	"	"
Tallinna IX mt. Kk.	Vabriku t. 10	"	"
Tallinna X mt. Kk.	Lasnamäe t. 12	"	"
Tallinna XI mt. Kk.	Kaasani t. 3	"	tütarl.
Tallinna XII mt. Kk.	Tartu mnt. 44	"	"
Tallinna XIII mt. Kk.	Raua t. 32	"	poegl.
Tallinna XIV mt. Kk.	Narva t. 59	"	ühiskool
Tallinna XV mt. Kk.	Imanta t. 6	"	"
Tallinna XVI mt. Kk.	Pärnu m. 64	"	"
Tallinna XVII mt. Kk.	Ristiku t. 69	"	"
Tallinna XVIII mt. Kk.	Lai t. 25	"	"
Tallinna XIX mt. Kk.	Riisipere	"	"
Tallinna XX mt. Kk.	Pärnu m. 73	"	"
Tallinna XXI mt. Kk.	Raua t. 32	"	"
Tallinna XXII mt. Kk.	21. juuni pst. 50	eesti ja vene	"
Tallinna XXIII mt. Kk.	Veo t. 55	"	"
Tallinna XXIV mt. Kk.	Loite t. 14	"	"

Kooli nimi	Asukoht	õppekeel	Poeg. tütarl.v. ühiskool
Täieliku Keskkoold			
Tallinna I. Keskkoool	S.Kloostri 16	eesti ja vene	poegl.
Tallinna II Kk.	Võidu pst.2	"	"
Tallinna III Kk.	Kreutzwaldi 25	"	tütarl.
Tallinna IV Kk.	Tartu m.33	"	"
Tallinna V Kk.	Hariduse t.3	"	"
Tallinna VI Kk.	V.Kingissepa 16	vene	poegl.
Tallinna VII Kk.	Hariduse t.3	eesti	ühisk.
Tallinna VIII	Kreutzwaldi 25	"	tütarl.
Tallinna IX Kk	Võidu pst.2	"	ühisk.
Tallinna X Kk.	Veo t.73	"	poegl.
Tallinna XI Kk.	Veo t. 73	"	tütarl.
Tallinna XII Kk.	S.Kloostri 16	"	ühisk.
Tallinna XIII Kk.	Iskra t.6	juudi+ vene	"
Tallinna XIV Kk.	Muise t. 1 ja Endla 10	vene	tütarl.
Tallinna XV Kk.	Koplis	eesti ja vene	ühisk.

Kokku:

Klasside arv									Kokku		
II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	kl. arv	ruu- mide arv	vahe töötavate kl. arv
-	-	-	1	1	3	4	3	1	13	13	-
-	-	-	1	1	4	3	3	1	13	13	-
-	-	-	3	1	2	3	3	2	14	-	14
-	-	-	2	1	4	4	4	1	16	8	8
-	-	-	3	1	2	3	3	2	14	14	-
3	3	3	3	3	2	2	2	2	26	13	13
-	-	-	3	2	3	2	2	2	14	-	14
-	-	-	1	2	3	2	3	3	14	14	-
-	-	-	2	2	2	2	3	2	13	-	13
1	1	1	1	1	2	1	1	1	11	11	-
1	1	1	1	1	2	1	1	1	11	11	11
-	-	-	2	2	2	3	3	3	14	-	14
1	1	1	1	1	1	1	1	1			
4	4	4	4	4	1	1	1	1	16	7	8
3	3	3	7	3	2	1	1	1	28	15	10
54	58	59	117	63	42	33	34	23	321		

ÕPILASTE ARV 10.okt.1940

Kool	Õpilaste arv		Tõus	Langus
	1940/41	1939/40		
I Keskkool	485	342	141	-
II Keskkool	382	325	57	-
III "	423	374	49	-
IV "	329	241	88	-
V "	470	371	99	-
VI "	351	318	33	-
VII "	497	461	36	-
VIII "	663	487	176	-
IX "	465	478	-	13
X "	421	302	189	-
XI "	277	272	5	-
XII "	1227	515	713	-
XIV "	116	-	116	-
VII Progümnaasium	-	100	-	100
Ühend.Uskl.Harid.				
Seltsi Progüm.	-	89	-	89
	6171	4780	1634	243+1391
Kesk-jakutsekoolid	8664	7073	2087	496+1591

/8, s.-ü.167, lk.44/

/8, s.-ü.167, lk.30/

ENSV ÜLDHARIDUSLIKU KOOLI ÜLEMINERU TUNNIPLAAN

1940/41

OPPEAINED	I A	II A	III A	IV A	V A	VI A
1. Eesti keel	8	8	8	6	6	5
2. Vene keel	-	-	-	5	5	4
3. Võõrkeel	-	-	-	-	-	4
4. Ajalugu	-	-	-	2	3	2
5. Konstitutsioon	-	-	-	-	-	-
6. Matemaatika	6	6	6	5	5	5
7. Füüsika	-	-	-	-	-	-
8. Astronoomia	-	-	-	-	-	-
9. Keemia	-	-	-	-	-	-
10. Maateadus	-	-	-	2	2	2
11. Loodusteadus	-	-	3	3	3	2
12. Ilukiri	2	2	1	-	-	-
13. Joonistamine	2	2	2	1	1	1
14. Joonestamine	-	-	-	-	-	-
15. Käsitöö	2	2	2	2	2	2
16. Laulmine	2	2	2	2	2	2
17. Kehaline kasvatus	2	2	2	2	2	2
18. Sõjal. õpet. poeglastele esmaabi ja kodundus tütarlastele	-	-	-	-	-	-
Nädalas tunde	24	24	26	30	30	30

/8, s.-ü. 167, lk. 30/

KAUBANDUSLIKE ÕPPEASUTISTE JUHATAILE JA
VASTAVATE KOOLIDE INSPEKTORITELE

5. augustil 1940

Täienduseks Haridusministeeriumi ja Hariduse Rahvakomis-
sariaadi poolt tehtud korraldusele 16.aug.1940.a. kutsehari -
duslikes õppeasutistes vene keele ja konstitutsiooni õpetami-
sele ja sellega ühenduses olevate ümberkorralduste asjas Ha -
riduse Rahvakomissariaat teeb seega üksikute õppeainete käsit-
lemiseks korraldused:

1. Opetuse keskuseks ja võrdluseks peab olema NSVL.
2. Eesti keele õpetamisel tuleb väljajätta isamaalisuse ja
rahvuse kitsarinnaline rõhutamine, õpilasi tuleb tutvus -
tada revolutsiooni aegse luulega.
3. Ajaloo õpetamine peab toimuma ajaloolis-materialistlikus
vaimus, erilist rõhku tuleb pöörata klassivõitlusele.
4. Üld- ja majandusgeograafia - õpetada NSVL ja ENSV füüsi-
list ja poliitilist geograafiat. Üksikasjalikumalt käsit-
leda NSVL majandusgeograafiat.

/8, s.-ü.167, lk.27/

ERAÕPPEASUTISTE LIKVIDEERIMISE SEADUS

6.augustil 1940

§ 1 Kõik eraõppeasutised suletakse ja lõpetavad oma tegevuse käesoleva seaduse jõustumisel.

§ 2 Eraõppeasutisi ülalpidavate sihtasutiste kinnisvarad ühes päraldistega ja vallasvarad kui ka nendele sihtasutistele nende põhikirjades antud varad lähevad tasuta riigi omandiks. Samuti lähevad riigile üle nende sihtasutiste varalised õigused ja kohustused.

§ 3 Eraõppeasutisi ülalpidavate organisatsioonide, eraisikute, kirikute ja usuühingute kinnis- ja vallasvaradest lähevad riigi omandiks need, mis on omandatud peamiselt eraõppeasutiste õppemaksude arvel või riigi- ja omavalitsuse toetusel või kui on antud neile riigi poolt.

§ 4 Eraõppeasutiste likvideerimist teostab Haridusministeerium.

/8, s.-ü.27, lk1-2/

TÄHELDATUD SEADUS KEHTIS JÄRGMISTE ERAÕPPEASUTISTE
ÜLALPIDAJATE SUHTES:

1. Sihtasutis- Jakob Vestholmi poeglaste erahumanitaargümnaasium (Põhikiri avaldatud Riigi Teatajas, 23 - 1935).
2. Sihtasutis - Elfriide Lenderi Tütarlaste Eragümnaasium.
3. Sihtasutis - Tallinna Erakolledž.
4. Sihtasutis - Eesti-Prantsuse Haridus Korralduse Asutus.
5. Sihtasutis - Tekstiilitööstuskool.
6. Sihtasutis - Eesti Baptistide Usühingute Liit.
7. Alliance Française
8. Ühendatud Usklikkude Haridusselts.
9. Eesti Hariduse Sõprade Selts.
10. Rootsi Hariduse Sõprade Selts.
11. Selts "Vene kool Eestis"
12. Anna Tõrvand-Tellmann
13. Noormeeste Kristlik Ühing Tallinnas.
14. Tallinna Rahvaülikooli Selts.
15. Kutsehariduse Edendamise Ühing.
16. Eesti Ühistegeline Liit
17. Põllumajanduslik Ühistegevuse Keskliit.
18. Seitsmenda Päeva Advent - usühingute Eesti Liit.
19. O/Ü "Kodukäsitöö"
20. Tallinna Linna Naiskutsekooli Lõpetanute Ühing.
21. Eduard Taska.
22. Sinaida Mölder-Kovalenko (eraõppetöökoda)
23. Linda Ormesson (tarbekunsti eraõppetöökoda).

24. Piret Kalme (eraõppetöökoda).
 25. Inna Kaldvee (konservimise eraõppetöökoda)
 26. Ella Hirsch (eramuusikakool)
 27. Valentine Riives (klaverikunstikool)
 28. Gertrud-Kapp-Rucetteschell (eramuusikakool)
 29. Vene Akadeemiline Grupp.
- /8, s.-ü.27, lk.2/

I

Loeng

Kõigile õpetajatele

1. Teisipäeviti Kommertsikooli aulas. Pärnu mnt.13 kella 19-21 loeng:

"Marksismi-leninismi põhilused" (vene keeles). Lektor

prof. Kochan

kella 21-22 loeng:

"Nõukogude pedagoogika" (eesti keeles) lektor sms.J.KEis

2. Neljapäeviti Kommertsikooli aulas Pärnu mnt.13

kella 19-21 loeng:

"Marksismi-leninismi põhilused" (eesti keeles)

lektor sms.H.Mosberg

kella 21-22 loeng:

"Nõukogude pedagoogika" lektor sms.J.KEis

II

Ohtused seminarid

Konstitutsiooni ja ajaloo õpetajatele

Reegeli Kommertsikooli füüsika kabinetis

HARIDUSE RAHVAKOMISSARIAADI KOOLIOSAKONNALE

sms. J. Ottender

Linna Koolivalitsus teatab, et marksismi-leninismi õppimise kergendamiseks ja õppe ning kasvatustöö edukuse huvides Tallinna Linnakoolivalitsuse Ametiühingu Tallinna Komitee ühisel korralduse algasid 24.okt.1940.a. Tallinna Õpetajate süstemaatilised pedagoogilised ja poliithariduslikud kursused ja õhtused seminarid järgmiselt:

I

Loeng

Kõigile õpetajatele

1. Teisipäeviti Kommertskooli aulas. Pärnu mnt.13 kella 19-21 loeng:

"Marksismi-leninismi põhialused" (vene keeles).Lektor
prof. Kochan

kella 21-22 loeng:

"Nõukogude pedagoogika" (eesti keeles) lektor sms.J.Käis

2. Neljapäeviti Kommertskooli aulas Pärnu mnt.13
kella 19-21 loeng:

"Marksismi-leninismi põhialused"(eesti keeles)

lektor sms.H.Mosberg

kella 21-22 loeng:

"Nõukogude pedagoogika" lektor sms.J.Käis

II

Õhtused seminarid

Konstitutsiooni ja ajaloo õpetajaile

Reedeti Kommertskooli füüsika kabinetis

kella 19.15-21.00 "NSVL ajalugu", seminari juhatab

sms.J.Ottender

kella 21.00-23.00 "NSVL ja ENSV konstitutsioon", seminari

tööd juhatab sms.Timson

Mul võiks kõigepealt küsida, kas siin on tegemist ajutise ja kohaliku nähtega või see püsivam ja üldiseks nähteks. Üürides Tallinna linna statistilisi aastaraamatute andmeid ja Eesti Statistika Keskuse selle küsimuses, leidain, et meil on käesoleval juhul tegemist kindlakujulise nähtega üldriiklikus ulatuses. Seega seisame siin ülihuvitava probleemiga, millest on tingitud tührukute parem elatisevõime võrreldes poistega.

Kuna see probleem on bakunud kind eriti huvitama, siis kavatsen asuda tema uurimisega.

Asja alguseks sõrduv Teie kui tähelepaneliku vaatleja ja suurte kogemustega psühhooli poole palvega teatada mulle oma arvamus, milline Teie tähelepanekul alljärgnevaist oletustest oleks kõige vastavam:

- 1) Poiste intellektuaalsed võimed koolieas on nõrgemad kui tüdrukul.
- 2) Tüdrukud on võkumad, puudulikud poistest.
- 3) Tüdrukud on suutelisemad sautama suuremat aktiivsust tähelepanu.
- 4) Tüdrukuid on kergem hüllestada positiivsele suhtumisele koolitööle.
- 5) Kooli õppekavad vastavad enam tüdrukute kui poiste võimele ja laadumisele.

TALLINNA JA NÕMME KOOLIDE JUHATAJAILLE

Koostades möödunud õppeaasta aruannet avastasin kummalisi nähte, et poisid edasijõudmisis jäävad tüdrukutest maha kõigis koolitüüpides, kõigis klassides ja kõigis õppeaineis.

Mul tekkis kõigepealt küsimus, kas siin on tegemist ajutise ja kohaliku nähtega või on see püsivam ja üldiseks nähteks. Uurides Tallinna linna statistilisi Aastaraamatute andmeid ja Eesti Statistika Kuukirja selle küsimuses, leidsin, et meil on käesoleval juhul tegemist kindlakujulise nähtega üldriiklikus ulatuses. Seega seisame meie ülihuvitava probleemi ees, millest on tingitud tüdrukute parem edasijõudmine võrreldes poistega?

Kuna see probleem on hakanud mind eriti huvitama, siis kavatsen asuda tema uurimisele.

Asja alguseks pöördun Teie kui tähelepaneliku vaatleja ja suurte kogemustega pedagoogi poole palvega teatada mulle oma arvamus, milline Teie tähelepanekul alljärgnevaist oletusist oleks kõige usutavam:

- 1) Poiste intellektuaalsed võimed koolieas on nõrgemad kui tüdruku.
- 2) Tüdrukud on töökamad, püüdlikumad poistest.
- 3) Tüdrukud on suutelised osutama suuremat aktiivset tähelepanu.
- 4) Tüdrukuid on kergem häälestada positiivsele suhtumisele koolitööle.
- 5) Kooli õppekavad vastavad enam tüdrukute kui poiste võimele ja iseloomule.

6) Tüdrukuid hinnatakse vähem nõudlikult.

7) Tüdrukutel on vähem kõrvalharrastusi.

8) Tüdrukute füüsiline areng on kiirem.

A. Kukk

Tall. ja Nõmme koolide
inspektor

/10. s.-ü. 51, lk. 10/

/8. s.-ü. 17, lk. 28/

1114

TALLINNA LINNAKOOLIVALITSUSELE

Koolivalitsuse kirjale 21.sept.s.a. Nr.4/3 teatan:

1. Linna 25 algkoolis algas vanemates (II-VI) klassides koolitöö 25.sept. Käimas on esialgu üldine selgitustöö kõigi õpilaste hulgas. Ettevalmistatavast selgitustööst võtavad enam-vähem kõik õpetajad juhatajaga eesotsas osas. Kui õpilased on küllalt teadlikud pioneeride ülesandeist, siis asutakse rühmade moodustamisele.
2. Rühmade töö ja tegevuse edasine juhtimine jääb õpetajate-kasvatajate Helmar Laurima ja Maret Lepiku ülesandeks.
- 3./4. Kuna rühmade kujunemine on alles algastmel, siis ei ole olnud ka mingisuguseid nõudmisi. Küsimused ja nõudmised arutatakse läbi koos õpetajatega ja rahuldatakse võimaluste piires ilma erilisi kulutusi sünnitamata, väljaarvatud NSVL ja ENSV tegelaste piltide muretsemine. Nende saamine sünniks lastekodudes.

/8.s.-ü.17, lk.28/

/8. s.-ü.12, lk.3/

TALLINNA KOOLIDEVAHELISE KULTUURIRINGI

P Õ H I M Ä Ä R U S

1. Tallinna Koolidevahelise-Kultuuriringi (TKK) ülesandeks on võimaldada Tallinna koolide õpilaste enesearenduslikku tööd mitmesugustel kultuuri aladel.
2. Selleks luuakse TKK juurde muusika, sõnakunsti, kirjanduse jt. stuudiod ning ansamblid.
3. TKK töötulemusi tutvustatakse avalikkusele koolinoorsoo kultuurihommikutel ja -õhtutel ning muude esinemiste kaudu.
4. TKK juhataja ning algkoolijuhatajad määratakse Tallinna Linna Rahvahariduse Osakonna juhataja poolt.
5. TKK juhataja ülesandeks on üldiste tegevuskavade koostamine, osakondade töö koordineerimine, esinemise teostamine ja muud temale Rahvahariduse Osakonnas poolt määratud TKK tegevusse puutuvad kohustused.
6. TKK stuudiote ning ansamblite juhatajad juhivad otseselt õppetööd TKK-s ja vastutavad oma alade eest.
7. Vajaduse korral kutsutakse Rahvahariduse osakonna poolt ellu TKK kolleegium kunstilis-pedagoogilise hariduse ja kalduvuse isikute hulgast nõuandva organina.
8. TKK liikmeks võetakse Tallinna koolide õpilasi koolijuhataja kirjalikul loal vastavate kutsete põhjal.

/8, s.-ü.12, lk.3/

ALGKOOLIDE ÜLEVAADE 1941/42 ÕPPEAASTAL

I	Algkool	XVI	ALGKOOL
II	"	XVII	"
III	"	XVIII	"
IV	"	XIX	"
V	"	XX	"
VI	"	XXI	"
VII	"	XXII	"
VIII	"	XXIII	"
IX	"	XXIV	"
X	"	XXV	"
XI	"	XXVI	"
XII	"	XXVII	"
XIII	"	XXVIII	"
XIV	"	XXIX	"
XV	"	XXX	"
		XXXI	"

Õpetajate seminari algkool

Tallinna Linna II algkoolide käsitööklass

Tallinna Linna III algkoolide käsitööklass

Nõmme algkooli käsitööklass

/11, s.-ü. 669, lk. 117/

Algkooli õpilastest on registreerunud 1941/42.õppeaastal poisslapse 4757 ja tütarlapse 4770, kokku 9527 õpilast.

Möödunud aasta algul oli samades koolides õpilasi kokku 11523. Töötama hakkavad Tallinnas ja Nõmmel 30 algkooli ja üks õhtualgkool täiskasvanutele. Suletuks jäävad möödunud õppeaastal töötanud juudi (VII) algkool ja liiduväenlastele lastele avatud algkool (XXII)

11, s.-ü. 669, lk. 184/

TALLINNA LINNA ALGKOOULIDE TUNNIPLAAN

1941/42 õppeaastal

I kl.

Emakeel

Matemaatika

Joonistamine

Usuõpetus

Laulmine

Tööõpetus

Kirjatehnika

11, s.-ü. 669, lk. 81-184/

GÜMNAASIUMIDE ÜLEVAADE 1941/42 ÕPPEAASTAL

Tallinna I Gustav Adolfi Gümnaasium

Tallinna II Gümnaasium

" III "

" IV "

" VI "

J.Vestholmi nim.VII Gümnaasium

Tallinna VIII Gümnaasium

" IX "

" X "

" XI "

" XII "

Gümnaasiumi (keskkooli) õpilastest registreerus 1700 poisslast ja 2223 tüdrukut, kokku 3923 õpilast. Möödunud õppeaastal õppinud 4741 õpilase vastu. Gümnaasiume jääb töötama 12, neist üks õhtugümnaasium (end.kolledž). Võõrrahvuste lastele avatud ja möödunud õppeaastal töötanud keskkoolidest jäävad suletuks juudi (XIII) ja liitvenelaste (XIV) keskkoolid.

/11.p.ü.669, lk.81-184/

TALLINNA GÜMNAASIUMIDE TUNNIKAVA 1941/42 ÕPPEAASTAL

Emakeel

Saksa keel

Inglise keel

Wene keel

Ladina keel

Ajalugu

Majandusteadus

Filosoofia

Matemaatika

Loodusteadus

Tervishoid

Füüsika

Keemia

Maateadus

Kosmograafia

Joonistamine ja joonestamine

Kehaline kasvatus

koorilaul

Orkester

Usundpetus

Käsitöö

Kodundus

Klassijuhataja tund

KUTSEKOOLIDE ÜLEVAADE 1941/42 ÕPPEAASTAL

1. Poeglaste Kommertsikool

Poegl.Kaubanduskool

Poegl. Ärinduskeskkool

Tütarl.Kommertsikool

Kaubanduskeskkool

2. Tallinna Tööstuskool

Tööstuskeskkooli metallitööklass

" puidutööklass

I Poegl.Ametikool

I metalli töökl.

II " "

III " "

3. Naiskutsekool

Rõivaõmblemise osakond

Pesuõmblemise "

Kudumise "

Pitsi "

Silmuskudumise "

Täienduskl.

4. Tallinna Kodunduskeskkool

IV täiendusklass

Tallinna Kodumajanduskool

" 1 aastane

5. Sotsiaal ja kodundusinstituut

Sotsiaalosakond

Dietetikaosakond

Lasteaednikkude osakond

Väikelapsekasvatavate haru

6. Tallinna Tehnikum

Masina klass

I

II

Elektri klass

3

3

Ehitus klass

5

5

Kultuuri klass

3

3

7. Tallinna Merekool

Eelklass

4

3

Mehaanika klass

2

2

Navigatsiooni klass

2

2

8. Tütarlaste Ametikool

3

3

Täisajal. Rõiva osakond

2

2

" Moe "

1

1

Osaajal. Sega haru

4

4

9. II Poeglaste Ametikool

1

1

Elektroonika

1

1

Ehitus-müüritöö

1

2

Maalritöö

1

1

Polstritöö

Osaajal. haru

Raadio klass

Elektrotehnikaklass

Kutsekoolide õpilastest oli registreeritud poisslapsi 767 ja tütarlapsi 847. Kokku 1614 õpilast. Keskkoolide võrk oli väljakujunemisel.

/1d, s.-ü. 669, lk. 2/

TALLINNA LINNA POEGLASTE KOMMERTSKOOLI TUNNIKAVA

(ainete tundide arv) 1941/42

Oppeaine	I	II
Eesti keel	3	3
Saksa keel	5	5
Vene keel	3	3
Matemaatika	4	3
Kaubandusaritmeetika	2	2
Füüsika	2	2
Ajalugu	3	-
Kaubandus ja maj.	2	2
Arve- ja raamatupidamine	-	3
Masinakiri ja kiirkiri	1	1
Kehaline kasvatus	4	4
Laulmine	1	1
Usuõpetus (vabatahtlik)	1	1
Kirjavahetus	-	2
Klassijuhataja t.	1	1

TALLINNA GÜMNAASIUMIDE ÜLEVAADE 1942/43

ÕPPEAASTAL

Tallinna I Gustav-Adolfi Gümnaasium

Tallinna II Gümnaasium

Tallinna III "

Tallinna IV "

Tallinna V "

Tallinna VI "

Tallinna VII "

Tallinna VIII "

Tallinna IX "

Tallinna X "

Jakob Westholmi monop. Gümnaasium

Tallinna XII Gümnaasium

/ 14 s.-ü. 670, lk. 3/

TALLINNA KUTSEKOOLIDE ÜLEVAADE 1942/43 ÕPPEAASTAL

Tallinna Tütarlaste Kommertsikool

" " Kaubanduskool

Tallinna Linna Poeglaste Kommertsikool

" Kaubanduskool

Tallinna Kõrgem Kodumajanduskool

Tallinna Kodumajanduskool

Tallinna Kodundusõpilaste Kool

Tallinna Majandusõpilaste Kool

Eesti Autopargi Automehaanika Tööstusõpilaste Kool

Tallinna II Tööstuskool

Tallinna Tööstusõpilaste Kool

Tallinna Kujutava- ja Rakenduskunsti Kool

Tallinna Trükitööstuskool

Tallinna Tehnikum

Tallinna Õhtutehnikum

Tallinna Merekool

Tallinna I Tööstuskool

Tallinna-Nõmme Tööstuskool

Tallinna II Naiskutsekool

Tallinna III Tööstusõpilaste Kool

Tallinna Raamatuköite ja Kaunistatud Naha tööde õppetöökoda

Tallinna Linna Meesterätsepatööstuse Õppetöökoda

Tallinna Nahatööstuskool

Tallinna I Naiskutsekool

Sotsiaal- ja Kodundusinstituut

Tallinna Linna Keeltekool

Haridusdirektooriumi Tallinna Teatrikool

Tallinna Opetajate Seminar

Masinatehase "Franz Krull" Tööstusõpilaste Kool

2. Kehaline kasv 4

3. Keha tehnika 4 /11, s.-ü. 670, 43/

4. Saksa keel 3

5. Kommets ja koostööde ajalugu 1

6. Kunstehitus ja dekoratsioon 9

7. Psühholoogia ja karakteroloogia 1

8. Jumeistus 2

9. Teatriajalugu ja lavastus 2

10. Hääleseade ja laul 9

11. Hääleseade 9

/11, s.-ü. 67, lk. 50/

156

TALLINNA TEATRIKOOLI TUNNIKAVA 1942/43

ÕPPEAASTAL

1. Lavapraktika 30
2. Kehaline kasv. 4
3. Keha tehnika 4
4. Saksa keel 3
5. Kommee ja kostüümide ajalugu 1
6. Kõnetehnika ja deklamatsioon 9
7. Psühholoogia ja karakteroloogia 1
8. Jumestus 2
9. Teatriaialugu ja lavakirjandus 2
10. Hääleseade ja laul 9
11. Hääleseade 9

/ 11, s.-ü.67, lk.50/

ÕPPETÖÖ VAHEAEGADE KOHTA 1942/43 KOOLIAASTAL

PANNAKSE KEHTIMA JÄRGNEVAD TÄHTPÄEVAD - klassi- või koolikursus lõpetamiseks mail õpilastel, kes pärast 1. veebruari

23. detsember 1942 - õppetöö lõpp jõulupühiks
pärast tunniplaanis ettenähtud kolmandat tundi

4. jaanuar 1943 - õppetöö algus

21. aprillil 1943 - õppetöö lõpp ülestõusmispühiks
pärast tunniplaanis ettenähtud viimast tundi

28. aprillil 1943 - õppetöö algus

/5. lk. 65/

/5. lk. 71/

Gümnaasiumide ja kutsekoolide õppenõukogudele tehakse kohustuseks tunnustada enne õppetöö lõppu klassi- või koolikursus lõpetanuks neil õpilastel, kes pärast 1.veebruari 1943 on vabatahtlikult astunud või asuvad Eesti Leegioni.

I kl. II kl. III kl. IV kl. Kokku
I-IV

/5, lk.125/

Klasside arv 62 56 47 5 210

1. Gümnaasiumide lõppuklasside õpilased, kes nimetatud määruse korras on võetud kaitseteenistusse saavad gümnaasiumi lõputunnistused 1943/44 kooliaasta lõpul ühel ajal teiste sama klassi lõpetajatega.

2. Gümnaasiumi eelviimase klassi õpilastele, kes on võetud kaitseteenistusse, võimaldatakse lõputunnistuse omandamine selleks korraldavate kuue kuuliste kursuste lõpetamise kaudu.

V kl. VI kl. VII kl. Kokku
V-VII

Klasside arv 44 /5, lk.171/ 127

Õpilaste üld-arv 1520 1313 1380 4213

Meist kl.kursuste kordajad 200 138 76 408

Õpilaste üldarvust on tütarlapsed 766 702 792 2260

ÜLDKOKKUVÕTE - ÕPILASTE ESITUMINE ÕPPEAASTA (1944) ALGUL
 KLASSIDE JÄRGI TEIST AASTAT KLASSIKURSUST
 KORDAVATE ARV, ÕPILASTE ARV, TÜTARLASTE ARV

I Algkool

	I kl.	II kl.	III kl.	IV kl.	Kokku I-IV
Klasside arv 38	62	56	47	45	210
Õpilaste üldarv õppeaasta algul 39	2424	2023	1895	1681	7823
Neist kl.kursust kordajad 10	144	169	209	195	717
Õpilaste üldarvust on tütarlapsi 41	1214	1003	832	846	3895

II Keskkool

	V kl.	VI kl.	VII	Kokku V-VII
Klasside arv	44	40	43	127
Õpilaste üld arv õppeaasta algul	1520	1315	1380	4215
Neist kl.kursuse kordajad	200	138	76	408
Õpilaste üldarvust on tütarlapsi	766	702	792	2260

III Gümnaasium

	VIII kl.	IX kl.	X kl.	XI kl.	Kokku VIII-XI	Kokku
Klasside arv	27	23	16	13	79	416
Opilaste arv õppeaasta algul	1025	746	466	40	2648	14676
Neist kl.kursu- se kordajad	49	37	13	4	103	1228
Opilaste üldar- vust on tütarlapsi	605	484	300	286	1685	7830

/ 9, s.-ü.1-h, lk.17/

/9, s.-ü.1 a, lk.60/

TALLINNAS ALUSTAVAD TÖÖD JÄRGMISED

KUTSEKOOIID 1944. ÖPPEAASTAL

Poeglase Kommerts- ja Kaubanduskool

Tütarlaste Kommerts- ja Kaubanduskool

Ohtutehnikum

I Naiskutsekool

II Naiskutsekool

Kodumajanduskoolid ning

Sotsiaal- ja Kodundus Instituut

Nahatööstuskool

Tallinna - Nõmme Tööstuskool

Trükitööstuskool

/9, s.-ü. 1 a, lk. 60/

TALLINNA KOOLIDE ÜLEVAADE

1944/45 ÕPPEAASTAL

Kooli nimi	Aadress	Missugusest Kodanliku Eesti algsest koolist moodustatud
Tallinna I Kesk- kool	S.Kloostri 16	G.Adolfi Güm.n.Tall.Linna I Algkool
" II Kk.	Võidu pst.2	Tln.Linna Poeglaste Güm.n. Inglise kolledž
" III Kk.	Narva mnt.1	Tall.L.I Tütarlaste Güm.n.
" IV Kk.	Kevade 4	Tall.L. II Tütarl. Güm.n.
" V Kk.	Hariduse 3	Uus kool
" VI Kk.	Kreutzvaldi 25	Tall.L. Vene Güm.n.
" VII Kk.	Hariduse 3	J.Vestholmi eragüm.n.) Prantsuse Lütseum } 1940
" VIII Kk.	Hariduse 3	E.Lenderi Eragüm.n. Tall.Erakolledž (end.Kubu) Tõrvand-Tellmanni Inglise Kolledž Kaarli Eragümnaasium
" IX Kk.	Suur Kloostri 16	Tallinna Kolledž } Tall.L.XXIV Algkool) 1941
" X Kk.	Nõmme Raudtee 73	Tallinna 10.Keskkool) Tal.XXX Algkool } 1941
" XI m/t Kk.	Kaasani 3	Tall.L.XI Algkool
" XII m/t Kk.	Endla 50	Tall.L.II Algkool
" XIII Kool	Pühavaimu 6	Tall.L.II Algkool) Tall.L.V Algkool) 1944
" XIV Kool	Tatari 17	Tall.L.XIV Algkool
" XV m/t Kk.	Vabriku 10	Tall.L.IX Algkool
" XVI m/t Kk.	Tartu mnt.33	Tall.L.X Algkool

Kooli nimi	Aadress	Missugusest Kodanliku Eesti algsest koolist moodustatud
Tallinna XVII m/t Kk.	Ristiku 69	Tall.L.XVII Algkool
" XVIII m/t.Kk. Lai 25		Uus kool (Vene õppekeelelega)
" XIX m/t Kk.Võidu pst.2		Tall.L.XIX Algkool
" XX Kk.	Kevade 8	Tall.L.XX Algkool
		Tall.L.V Algkool
" XXI Kk.	Raua 32	Tall.L.XXI Algkool
" XXII Kk.	Kevade 8	Tall.L.VI Algkool
		Tall.L.VIII Algkool
" XXIII Kk.	Tartu mnt.33	Uus kool
" XXIV Kk.	Kooli 4	Uus kool
" XXV Kk.		Tall.L.XV Algkool
" XXVI Kk.	Kopli,Vene 13	Tall.L.26.Algkool
" XXVII Kk.	Nõmme 21 VI pst.	Nõmme III Algkool
" XXVIII Kk.	Nõmme	Nõmme I Algkool
	Raudtee 55	Nõmme II Algkool
		Nõmme Linna Hiiu Algkool
" XXIX Kk.	Nõmme, Leegi 14	Nõmme L.Kivimäe Algkool (XXIX)
" XXX Kk.	Nõmme, Raudtee 64	Tall.L. 16. Algkool

/9,s.-ü. 1 l, lk.3/

P r o t o k o l l

Tallinna Gümnaasiumide direktorite koosolek TRNS TRT
Rahvahariduse Osakonnas 9.oktoobril 1944 kl.10⁰⁰.

Koosolekust võtsid osa Rahvahariduse osakonna juhataja
- Joh.Lohu, O.Silde ja A.Vihman ning järgmiste Tallinna Güm-
naasiumide esindajad -

Tallinna I Gustav Adolphi Güm.	- H.Jürgenstein
" II	Güm. - M.Usai
" III	Güm. - J.Pajusov
" IV	Güm. - A.Pedusaar
" V	Güm. - H.Tulp
" VI	Güm. - M.Lensin
" VII Jakob West- holmi nim.Güm.	- V.Voiss
" VIII	Güm. - E.Susi
" IX	Güm. - A.Teaste
" XII	Güm. - A.Luhtäär

Päevakord.

- 1) Gümnaasiumide võrgukava
- 2) Avansi maksmise küsimusi õpetajatele
- 3) Õpilaste registreerimine
- 4) Kursused õpetajatele
- 5) Ajapikendus õpetajatele
- 6) Koolimajade seisukord
- 7) Õppeaasta kehtivuse tunnustamine
- 8) Läbirääkimisest

1. Esimese päevakorrapinkina teatatakse, et gümnaasiumite võrgukava on Hariduse Rahvakomissariaadi poolt kinnitatud. Selle järgi jäävad Tallinna töötama järgmised gümnaasiumid (need kelle esindajad viibisid koosolekul).
4. Enne õppetöö algust korraldatakse õpetajatele 2-3 päevased kursused. Täpne aeg ja koht teatatakse edaspidi.
7. Õpilaste klassi üleviimise asjus jõuab koosolek järgmisele otsusele: arvesse võttes tarvidust kiirelt anda haritlasi, edasi asjaolu, et novembris ja detsembris töötasid koolid küllalt intensiivselt ja lõppeks võimalikust täiendada õpilaste teadmisi kevade kohandamise ja kooliaasta pikendamise. Kevadel otsustab koosolek lugeda õpilaste ühest klassist teise viimise, mis toimus käesoleval aastal kevadel kehtivaks. Tehakse teatavaks Hariduse Rahvakomissariaadi seisukoht, mitte väljaanda lõputunnistusi vabatahtlikult saksa sõjaväkke siirdunuile ja lugeda kehtetuks juba väljaantud tunnistused.

/9. s.-ü.1a, lk.142-143/

/9. s.-ü. 11, lk.3/

Kooli nimi	Aadress	Missugusest Kodanliku Eesti algsest koolist moodustatud
Tallinna XVII m/t Kk.	Ristiku 69	Tall.L.XVII Algkool
" XVIII m/t Kk.	Lai 25	Uus kool (Vene õppekeelega)
" XIX m/t Kk.	Võidu pst.2	Tall.L.XIX Algkool
" XX Kk.	Kevade 8	Tall.L.XX Algkool Tall.L.V Algkool
" XXI Kk.	Raua 32	Tall.L.XXI Algkool
" XXII Kk.	Kevade 8	Tall.L.VI Algkool Tall.L.VIII Algkool
" XXIII Kk.	Tartu mnt.33	Uus kool
" XXIV Kk.	Kooli 4	Uus kool
" XXV Kk.		Tall.L.XV Algkool
" XXVI Kk.	Kopli,Vene 13	Tall.L.26.Algkool
" XXVII Kk.	Nõmme 21 VI pst.	Nõmme III Algkool
" XXVIII Kk.	Nõmme Raudtee 55	Nõmme I Algkool Nõmme II Algkool Nõmme Linna Hiiu Algkool
" XXIX Kk.	Nõmme, Leegi 14	Nõmme L.Kivimäe Algkool (XXIX)
" XXX Kk.	Nõmme, Raudtee 64	Tall.L. 16. Algkool

/9,s.-ü. 1 l, lk.3/

KLASSIDE HOOGHARISE SKEMAATILINE

TABEL

Kooli	Ettev.	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	Thien-
asutus ja	kl.	kl.	kl.	kl.	kl.	kl.	kl.	kl.	kl.	dus-
koostis										kool
		4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	7. 8.
										da. da.
										I II

L I S A

NR: 3

TALLINNA IV GÜMNAASIUM

TALLINNA IV KESKKOOL

TALLINNA IV GÜMNAASIUM

Tallinna

IV Gümna.

ja Tall.

VII Keskkool

Kool

1939/1940

IV Gümna.

1941/1942

1942/1943

1943/1944

2 1 1 1 1 1

2 2 2 2 1

2 2 2 2 2

2 2 2 2 2

/10. a. - II. 295/

TALLINNA IV GÜMNAASIUMI JA IV REAALKOOLI TUNNIPLAAN

1939/40 KÕRVALAHTAL

KLASSIDE KOOSSEISU SKEMAATILINE

TABEL

Õppeained	Tallinna						Tallinna			
	VII Reaalkool						IV Gümnasium			
	I	II	III	IV	V	VI	I	II	III	Kokku
Kooli nimetus ja õppeaasta	Ettev. kl.	I kl.	II kl.	III kl.	IV kl.	V kl.	VI kl.	VII kl.	VIII kl.	Täien- dus- kool
	4.õa.	5.õa.	6.õa.	7.õa.	8.õa.	9.õa.	10.õa.	11.õa.	7.õa.	8.õa.
									I	II
Tallinna	-	-	-	-	-	2	3	3	8	
IV Gümn. ja Tall.	-	-	-	-	-	-	-	2	2	
VII Reaalkool	-	-	-	-	-	-	2	4	3	
1939/1940	2	1	2	1	1	1	1	1	1	2
IV Gümn.	-	-	1	1	-	-	1	1	2	
1941/1942	-	2	2	2	2	2	2	1	-	2
1942/1943	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1
1943/1944	-	2	2	2	2	2	2	2	2	6
14. Kosmograafia	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
15. Joonist. ja joonest.	2	1	1	1	1	1	1	1	-	-
16. Käsitöö	2	2	2	2	6	2	2	2	2	6
17. Võimlemine	2	2	2	2	6	2	2	2	2	6
18. Tulumine	1	1	1	1	3	1	1	1	1	3
19. Kodundps	-	-	-	-	-	3	2	1	1	6
20. Ühiskond	2	1	1	1	4	1	1	1	1	3
21. Kl. juh. t.	1	1	1	1	3	1	1	1	1	3
Kokku	30	32	33	33	95	33	33	33	99	

TALLINNA IV GÜMNAASIUMI JA IV REAALKOOLI TUNNIPLAAN

1939/40 KOOLIAASTAL

Oppeained	Tallinna				Tallinna			
	VII Reaalkool				IV Gümnaasium			
	I	II	III	Kokku	I	II	III	Kokku
1.Emakeel	4	4	4	12	4	3	3	10
2.Inglise keel	6	4	5	15	5	5	5	15
3.Saksa keel	-	3	3	6	5	4	4	13
4.Ajalugu ja kodanikut.	2	2	3	7	-	-	-	-
5.Ajalugu	-	-	-	-	2	3	3	8
6.Kodaniku-ja maj.t.	-	-	-	-	-	-	2	2
7.Filosoofia	-	-	-	-	-	2	1	3
8.Matemaatika	4	4	4	12	3	2	2	7
9.Loodusteadus	2	1	1	4	-	2	-	2
10.Tervishoid	-	-	1	1	-	1	1	2
11.Keemia	-	2	-	2	2	-	-	2
12.Maateadus	2	2	2	6	-	-	1	1
13.Füüsika	-	2	2	4	2	2	2	6
14.Kosmograafia	-	-	-	-	-	-	1	1
15.Joonist. ja joonest.	2	1	1	4	-	-	-	-
16.Käsitöö	2	2	2	6	2	2	2	6
17.Võimlemine	2	2	2	6	2	2	2	6
18.Laulmine	1	1	1	3	1	1	1	3
19.Kodundus	-	-	-	-	3	2	1	6
20.Usundpetus	2	1	1	4	1	1	1	3
21.Kl.juh.t.	1	1	1	3	1	1	1	3
Kokku	30	32	33	95	33	33	33	99
Koorilaul		1	1	1	1	1	1	3

1939/40 ÕPPEAASTA ÕPETAJATE TÖÖKOORMUS

	VII Reaalkool				IV Gümnn.			Kokku	
	I	II	III	III	I	II	III		
1. Pedusaar, Aleksandrine									
Ajalugu	-	-	-	3	-	3	-	6	} 9
Kodanikut.	-	-	-	-	-	-	2	2	
Kl.juh.	-	-	-	1				1	
2. Einberk Elise									
Matem.	-	4	4	4	3	-	-	15	} 16
Kl.juhat.	-	1	-	-	-	-	-	1	
3. Hallama, E. Käsitöö	2	2	2	2	2	2	2	14	
4. Holberg, S. Eesti k.	-	4	-	-	-	-	-	4	
5. Johanson, F. Matem.	-	-	-	-	-	2	2	4	
6. Kaus, G. Inglise k.	-	-	4	5	5	-	-	14	} 15
Kl.juhat.	-	-	1	-	-	-	-	1	
7. Klots, H. Inglise l.	-	6	-	-	-	-	-	6	
8. Kiiler, H. Matem.	4	-	-	-	-	-	-	4	
9. Kriisa, A. Eesti k.	-	-	4	4	4	3	3	18	} 19
Kl.juhat.	-	-	-	-	-	-	1	1	
10. Kuma, R. Füüsika	-	-	2	2	2	2	2	10	} 11
Kosmogr.	-	-	-	-	-	-	1	1	
11. Liblik, K. Kodundus	-	-	-	-	3	2	1	6	
12. Linström Ajalugu	2	2	-	-	2	-	3	11	} 15
Filosoofia	-	-	-	-	-	2	1	3	
Kl.juhat.	-	-	-	-	1	-	-	1	
13. Loik, V. Joonist.+ Joonest.	2	2	1	1				6	
14. Mirka, H. Usuõpetus	-	2	-	-	-	-	-	2	
15. Lukk, M. Saksa k.	-	-	3	3	-	4	-	10	
16. Meresmaa, G. Eesti k.	4	-	-	-	-	-	-	4	
17. Nilberg, H. Võiml.	2	2	2	2	2	-	2	12	
18. Raudkepp, L. Usuõpet.	2	-	1	1	1	1	1	7	

171

		VII Reaalkool				IV Gümnn.			Kokku	
		I	Ib	II	III	I	II	III		
19.	Reinvalt, D. Inglise k.6	-	-	-	-	-	5	5	16	} 26
	Saksa k.	-	-	-	-	5	-	4	9	
	Kl.juhat.	-	-	-	-	-	1	-	1	
20.	Riikoja, H. Loodust.	-	2	1	-	-	-	-	3	} 9
	Maateadus	-	2	2	-	-	-	-	4	
	Keemia	-	-	2	-	-	-	-	2	
21.	Toomingas, A. Loodust.	2	-	-	1	-	2	-	5	} 16
	Tervish.	-	-	-	1	-	1	1	3	
	Maatead.	2	-	-	2	-	-	1	5	
	Keemia	-	-	-	-	2	-	-	2	
	Kl.juhat.	1	-	-	-	-	-	-	1	
22.	Väinmaa, L. Laulmine	1	1	1	1	1	1	1	6	} 7
	Koorilaul								1	

/10, s.-ü. 50, lk. 114/

IV Opilaste puudumised - kokku puuduti 1374 t.

põhused - haigus 998

hõlused olud 74

muud põhjused 302

kokku 1374

V Organisatsioonid, millistest väljaspool kooli võtavad

õpilased on:

Gaile 3 õpil.

Kodutütreid 4

Kalavi iluõlgu- 1 õpil.

tejate ühing

KLASSIJUHATAJA ARUANNE

Tallinna VII Reaalkool Ia kl. juhataja Adele Toomingas:

I	Õpilaste vanemad elavad - Tallinnas	36 õpilast
	Harjumaal	5
	Võõr.linn	7
	Võõras maakon- nas	2
	Kokku	50 õpil.

II	Rahvus - eestlasi	49
	sakslasi	-
	venelasi	-
	poolak.	1
	<u>kokku</u>	50

III	Usk - luteriusulisi	44
	kr. ja ap.õigeus.	5
	muu-usulisi	1
	<u>kokku</u>	50

IV Õpilaste puudumised - kokku puuduti 1374 t.

	põhjused - haigus	998
	kodused olud	74
	muud põhjused	302
	<u>kokku</u>	1374

V Organisatsioonid, millistest väljaspool kooli võtavad õpilased osa:

Gaide 3 õpil.

Kodutütteid 4 "

Kalevi iluuisu- 1 õpil.
tajate ühing

VI Õpilaste edukus.

Vähemalt rahuldav kõigis õppeaineis	32 õpil. s.o.	64 %
nõrgad või puudulikud ühes õppeaines	12 õpil. s.o.	24 %
" " kahes "	5 "	10 %
" " kolmes "	-	
" " neljas "	1 " s.o.	2 %

Usuõpetust ei õpi arv 10 õpilast s.o. 20 %
 võimlemisest on vabastatud 7 " 4 %

Klassikursuse lõpetas 32 õpilast 64 %
 Teiseks aastaks jäi 1 " 2 %
 Eksam sügisel 17 õpilast 34 %

Klassijuhataja üldmäärused:

(lk.2)

- 1) Kohanemine uue kooli nõuetele, andetus matemaatika ja keel-
suhtes kui mõnede juures ka hooletus.
- 2) Õpilaste aineiline olukord on rahuldav, enamusel näib kogun-
hea olevat.
- 3) Korteriolud on rahuldavad.
- 4) Organisatsioonest osavõtt on väga väike, pole mingit mõju
õppetööle
- 5) Enamus töötab kodus 2-3 t ja 30 % õpilasi 3-4 t.
- 6) Minu sooviks oleks töötamine hommiku poole oma ruumes, et
oleks võimalusi kokkutulekuks eriharrastusiks ka peale-
lõunat.
- 7) Klass on elav, ettevõtlik, õppimises püüdlik, mida näitab
hinnete paranemine IV veerandil.

/10, s.-ü. 360, lk. 10/

TALLINNA IV GÜMNAASIUMI DIREKTORILE

Härra Vabariigi president võtab kesknädalal, 22.mail s.a. vastu gümnaasiumide ja kõrgema astme keskkoolide lõpetajate esindajad, igast koolist kaks esindajat ühes nende koolide juhatajatega.

Vastuvõtule sõitjad saavad Vabariigi Valitsuse 16.skp. otsuse kohaselt tasuta sõidu Tallinna ja tagasi II klassi vagunis.

/ 10, s.-ü. 51, lk. 197 /

/10, s.-ü. 50, lk. 132/

Linnakoolivalitsusele alluvate koolide juhatajaile
täitmiseks ja teadmiseks

Koolides on vajalik nii kodus kui ka klassitöös
kirjalikes töödes anda teemasid kodukaunistamise alalt.

Teemadeks võiksid olla näiteks küsimused:

- 1)"Kuidas pean oma kodu hoidma korras ja puhas".
- 2)"Mis teen kevade tulekul oma kodu sisemise ja ümbruse
korrastamiseks"
- 3)"Miks istutan oma kodu ümber puid ja lilli?"
- 4)"Kord, puhtus ja ilu on jõu, tervise ja vabadusarmastuse
aluseid - kodukultuuri kandjad".
- 5)"Noorte osa kodukaunistamistöös".

/10, s.-ü. 50, lk. 132/

V.a. KOOLIDIREKTOR 1939/40

Eesti Noorte Punase Risti Kesk-juhatus korraldab eelmiste aastate eeskujul ka tänavu jõulupuu vaestele lastele. Erakorralistest aegadest tingituna püütakse tänavuste jõulupuude kinkide osa peale maiustuste ja mänguasjade korraldada võimalikult praktilisist esemeist (riietus,, andud jalatsid, pesu jne.) Teisest küljest on aga sõjaolukord Noorte Punase Risti seadnud sellise olukorra ette, et tänavu pole ette nähtud igal aastal saadetud jõulukinke Ameerika noortelt. Tänu Tallinna koolide juhtide ja õpilaste heatahtlikule organiseerimisele on koolide õpilaskond igal aastal kogunud hulk vaeslastele. Loodame, et see tagajärjekalt toimub ka tänavu, saates vaeslastele laste jõulurõõmu valmistamise teostada ka omal jõul. Vahsarva- nised kokku Väljasaat kassast

/10,s.-ü.53, lk.132/

120

65.38

177

ÕPETAJATE PALGAD 1939/40

Alkuvõrdline Palusaar (juhataja)

Hallama Elvi (käsitöö õpetaja)

Teenistusetasud			Teenis-	Mahaarvamised			
palk	teenis-	muud	tuse	haige-	2% pen-	korte-	saadud
	tuse	palga	tasud	kassa-	sioni-	riiür	avanssi
	vanuse	lisad	kokku	maks	kapita-		
	tasu				limaks		
1	2	3			2	3	4
57 ⁶⁰	6 ¹⁰	2 ⁸⁸	66 ⁵⁸	-	1 ²⁰	-	-

Õpetajate	Muud ilm	mund maha-	Mahaarva-	Väljamaks
koja maks	arvamised		mised	kassast
			kokku	
5	6			
-	-		1 ²⁰	65.38

178

Aleksandrine Pedusaar (juhataja)

Teenistusetasud			Teenis- tuse tasud kokku	Mahaarvamised			
palk	teenis- tuse vanuse tasu	muud palga lisad		haige- kassa- maks	2% pen- sioni- kapita- limaks	korteri üür	saadud avanssi
1	2	3	4	5	6	7	
226 ⁸⁰	46	22	294.80	-	4 ⁵⁰	-	-

Muud mahaarvamised

Mahaarvamised
kokkuVäljamaks
kassast

8

9

4.50

290³⁰

/8, s.-ü. 399, lk. 11/

/10, s.-ü. 50, lk. 179-186/

KODANIK ALEKSANDRINE PEDUSAAR

Linnavalitsus teatab, et Haridusministeeriumi Kooli-
osakonna s.a. 23.aug. kirj. Nr.3693 põhjal, et Teie olete
koolide sulgemise puhul vabastatud ametis Vabariigi Presi-
dendi otsusega Tallinna IV Gümnaasiumi direktori ameti
kohalt ja Haridusministeeriumi otsusega Tallinna VII Reaal-
kooli juhataja kohalt arvates 19.aug.1940.

KODANIK ALEKSANDRINE PEDUSAAR

Linnakoolivalitsus teatab, et Teie olete Vabariigi
Presidendi otsusega kinnitatud Tallinna IV Keskkooli direk-
tori kohusetäitjaks, arvates 19.aug. 1940 kuni 1.aug. 1941
ja Teil tuleb ajaviitmatult asuda oma ametikohuste täitmi-
sele.

/10, s.-ü.50, lk.179-186/

1940/41 ÕPPEAASTA ÕPETAJATE TÖÖKOORMUS

		Nädalatundide arv							
		I	II	III	IV	V	VI	Kokku	
1. Pedusaar, Aleksandrine	-	-	-	3	-	-	3		Ajalugu
	-	-	-	-	-	5	5		Vene keel
2. Kriisa, Alice	-	-	3	3	3	3	12		Eesti keel
3. Einberk, Elise	10	4	8	-	3	-	25		Matemaatika
4. Hallama, Elvi	4	4	2	-	-	-	10		Kodundus
5. Holberg, Selma	4	3	3	-	-	-	10		Eesti keel
6. Johanson, Florentine	-	4	-	4	-	2	10		Matemaatika
7. Kaus, Gerta	-	-	-	-	3	-	3		inglise keel
8. Kolts, Helenē	-	5	10	5	5	-	25		vene keel
9. Kuma, Roobert	6	4	6	2	3	3	24	} 27	Füüsika
	-	-	-	-	1	2	3		Astronoomia
10. Liblik, Kaare	-	-	-	4	2	2	8		Kodundus
11. Lindström, Alice	4	4	6	-	4	4	22	} 26	Ajalugu
	-	-	-	-	2	2	4		
12. Loik, Valeria	2	2	2	1	1	-	8		joonist. + joonest.
13. Lukk, Melanie	10	5	-	-	-	-	15	} 25	Vene keel
	4	-	3	3	-	-	10		Saksa keel
14. Meresmaa, Gabriele	4	3	-	-	-	-	7		Eesti keel
15. Niitra, Herta	4	4	4	2	2	2	18		Kehaline kasv.
16. Nipman, Luice	-	-	2	-	-	-	2	} 6	Esmaabi
	4	-	-	-	-	-	4		Maateadus
17. Puu, Gustav	-	4	4	2	-	-	10		Konstitutsioon

Nädalatundide arv

	I	II	III	IV	V	VI	Kokku	
18. Reinvalt, Dagmar	4	6	3	-	-	-	13)	Saksa keel
	-	-	-	-	-	3	3)	16 inglise keel
19. Riikoja, Helmi	-	2	4	-	-	-	6)	Looduslugu
	-	2	2	-	-	-	4)	16 Keemia
	-	2	4	-	-	-	6)	Maateadus
20. Toomingas, Adele	4	2	-	2	2	2		Loodusõp.
	-	2	-	2	1	2		25 Keemia
	-	2	-	2	1	1		Maateadus
21. Väinmaa, Ludmilla	1	1	1	1	1	1		6 Laulmine

/10, s.-ü. 54, lk. 18/

1940/41 ÕPPEAASTA

TALLINNA IV KESKKOOLI TUNNIKAVA (AINETE TUNDIDE
ARV)

Õppeained	Klassid						Kokku
	I 7.	II 8.	III 9.	IV 10.	V 11.	VI 12.	
1. Eesti keel	8	6	6	3	3	3	29
2. Vene keel	10	10	10	5	5	5	45
3. Saksa keel	8	6	6	3	-	-	23
4. Inglise keel					3	3	6
5. Ajalugu	4	4	6	3	4	4	25
6. Konstitutsioon	-	4	4	2	2	2	14
7. Matemaatika	10	8	8	4	3	2	35
8. Füüsika	6	4	6	2	3	3	24
9. Astronoomia	-	-	-	-	4	2	3
10. Maateadus	4	4	4	2	2	2	18
11. Keemia	-	4	2	2	1	2	11
12. Loodusteadus	4	4	4	2	2	2	18
13. Joonistamine Joonestamine	2	2	2	1	1	-	8
14. Käsitöö	4	4	2	-	-	-	10
15. Laulmine	1	1	1	-	1		4
16. Kehaline kasvatus	4	4	4	2	2	2	18

TALLINNA IV KESKKOOL 1940/41

19 KOOLIAASTAL SRA

Töötas 9 klassikomplekti, kus õpilaste arv oli järgmine:

Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IV	V	VI
46	42	44	47	36	24	39	26	25

Kokku 325 õpilast.

/10, s.-ü.380, lk.3/

/10, s.-ü.50, lk.7/

1940/41 ÕPPEAASRA

Hariduse Rahvakomissariaadi Kooliosakonnale.

Õpilaste nõrga edasi jõudmise põhjuste selgitamine.

- 1.a) Klassijuhataja on külastanud õpilaste kodusid, et selgitada kuivõrd soodustab või halvab õppetööd kodune miljöo.
- b) Nõrkade õpilastega on üksikult, teiste mitte kuulates, arutletud õppimise kiisimusi. On selgunud, et paljud on laiselnud.
2. Nõrkade õpilaste abistamine
 - a) Laisku on klassijuhatajad võtnud erilise valve alla ja informeerinud ka nende vanemaid.
 - b) Õpilased, kellel mõni aine raskelt läheb, on antud hääde õpilaste hoolamisele, kes neid seltsimeheliikult abistavad.

/10, s.-ü.54, lk.7/

/10, s.-ü.62, lk.117/

TELEFONOGRAMM NR: 41

Peaa iseenesest mõistetavaks, et koolid omal algatusel on teinud vajalikud ettevalmistused sms. Stalini sünnipäeva tähistamiseks 21.okt. 1941.

T.Maran Koolivalitsuse juhataja

TEADIS

Selle ettenäitaja Koidula Kitask, sünd.12. sept. 1925, õpib Tall. 4. Kk-s, elab tõelikult Nõmmel ning temal on tarvilik raudtee sõidupilet Nõmme jaamast Tallinnasse.

TÕENDUS

Esitamiseks Eesti Raudtee Valitsusele.

Käesolevaga tõendame, et Linda Roose on Tall.4. Kk. 6 kl. õpilane.

Üldine õppetöö lõpp 7.juuni 1941.

/10, s.-ü.62, lk.117/

LINNA KOOLIVALITSUSELE

1. Palun Koolivalitsuse nõusolekut koolipeo korraldamiseks 10.veebr.1940 kella 18-23-ni Tallinna IV Gümnaasiumi kehvemate õpilaste toetamiseks Tütarlaste Kommertsikooli ruumes.

2. Pidu on kinnine: Pääsmed on kr.1-

3. Vabatumis lappuvad kõik õpilased klassist, seades eelnevalt korda oma K a v a. asu.

4. Tallinna IV Gümnaasiumi 10.veebr. 1940 a. 3 kaup. reas. Seintele või aknatele toetamine pole lubatud.

5. Tundidest puudumine ja tunni hilinemine on vabandust al-
1. Näidend: "Klassitöö", H.Sturmi ja M.Farberi näidend 3-es
vaatuses.

2. Tantsud: a) "Hollandi tants" vabandused peab esitama enne
b) Tantsud varjudeks või inspektorile ja viimase

3) Deklamatsioon: a) Purunenud unenäod"
b) "Sõit hommikusse" M.Under

4. Laulud: a) "Humoresk", A.Dworak
b) "Barkarolle", J.Strauss

5. Etteaja... on keelatud. Õpilase
koos algu lihtne.
10. Õpilane on kohustatud tervitama kooli
õpetajaid.

11. Õpetaja või külalaste klassi ilmnemisel tulevad kõik õpilased püsti, astudes pikiidest välja. Kõnetamisel ja vastamisel tulevad nad samuti.

12. Õpil. võivad käia erilise loata koolipidudel, kontserditel ja spordivõistlustel.

/10, s.-ii.53, lk.163/

MÕNED NÄITED KODUKORRA 30-ST PUNKTIST

1. Kooliruumidesse võib ilmuda mitte varem kui 15 min. enne koolitöö algust.
2. Koolitöö lõppenud, lahkuvad õpilased kooliruumest 10 min. jooksul ja lähevad viibimata koju.
3. Õpilased lähevad klassi üleriieteta.
4. Vahetunnis lahkuvad kõik õpilased klassist, seades eelnevalt korda oma laua ja ümbruse.
5. Vahetunnis jalutavad õpilased mitte enam kui 3 kaupa reas. Seintele või aknalaudadele toetumine pole lubatud.
6. Tundidest puudumine ja tundi hilinemine on vabandata ainult mõjuval põhjusel: õpilase haigus, õpil. vanemate või lähemate sugulaste raske haigus või surm.
7. Õppeülesannete mittetäitmise vabandused peab esitama enne õppetöö algust kl.juhatajal. või inspektorile ja viimase allkirjaga vastavalt aineõpetajale tunni algul.
8. Õpilane peab olema rietatatud puhtalt, korralikult, lihtsalt ja otstarbekalt.
9. Ehteasjade kandmine, näo jumestamine on keelatud. Õpilase soeng olgu lihtne.
10. Õpilane on kohustatud tervitama esimesena kõiki oma kooli õpetajaid.
11. Õpetaja või külastaja klassi ilmunisel tõusevad kõik õpilased piisti, astudes pinkidest välja. Kõnetamisel ja vastamisel toimivad nad samuti.
12. Õpil. võivad käia erilise loata koolipidudel, kontserditel ja spordivõistlustel.

KESK- JA KUTSEKOOGLIDE JUHATAJAILLE

13. Suitsetamine, alkohoolsete jookide tarvitamine, restorani-
nides, tantsulokaalides, ballidel, avalikel pidudel vii-
bimine on keelatud.

14. Vanemateta või hooldajateta on tänavail liikuda õpilas-
tel lubatud ainult 22-ni.

/10, s.-ü. 52, lk. 50/

/8, s.-ü. 55, lk. 45/

KIRJALIK ANALÜÜS AKTUSE KOHTA.

Sm. Maasingu aktusekõne, milles kõneleja kriipsutas alla
neid aspekte, mis on toonud meie rahvale Chinamine NSVL-ga,
äratas kuulajates huvi ja kõnet jälgiti täielikus vaikuses.
Kõnele järgneb aplaus. Nagu selgus jutustamises sm. Maasinguga,
jäi ta oma kuulajaskonna tähelepanuga ja suhtumisega väga ra-
hule.

Internatsionaali laulis kogu õpilaspere, eriti hoogsalt
laulis aga koor.

Komhoorte esindajate sõnavõtt, milles kõneleja võrdles
tsaarisõjaa Venemaa olukorda NSVL-oludega ja saavutustega 10-
hikese aja vältel.

Aktuse sõnelist osa võib lugeda täiesti kordaläinuks.
Sama tuleb ütelda ka muusikalise-kunstilise osa suhtes.

Saal oli dekoreeritud punaste kangastega ja viisnurka-
dega. Vestibüüdis sissekäigu kohal olid punased kanged ja
ilgüüdsed, kõnepuldil oli valgeid lilli.

/10, s.-ü. 65, lk. 49/

KESK- JA KUTSEKOOLIDE JUHATAJAILE

Hariduse Rahvakomissariaadi ülesandel tuleb kesk- ja kutsekoolide juhatajail esitada 15.novembriks s.a., ülevaade oktoobripidustuste kordaminekust koolides aktuste ja pidulike koosviibimiste sisustamise, nendest osavõtu kui ka ruumide dekoreerimise suhtes. Ülevaates tuleb muuseas esile tõsta ilmnenud negatiivsed kui ka eriti positiivsed nähtused.

/8, s.-ü.55, lk.45/

KIRJALIK ANALÜÜS AKTUSE KOHTA.

Sm.Maasingu aktusekõne, milles kõneleja kriipsutas alla neid hüvesid, mis on toonud meie rahvale ühinemine NSVL-ga, äratas koosolijates huvi ja kõnet jälgiti täielikus vaikuses. Kõnele järgneb aplaus. Nagu selgus jutuaajamises sm.Maasinguga, jäi ta oma kuulajaskonna tähelepanuga ja suhtumisega väga rahule.

Internatsionaali laulis kogu õpilaspere, eriti hoogsalt laulis aga koor.

Komnoorte esindajate sõnavõtt, milles kõneleja võrdles tsaariaegse Venemaa olukorda NSVL oludega ja saavutustega lähikese aja vältel.

Aktuse sõnalist osa võib lugeda täiesti kordaläinuks. Sama tuleb ütelda ka muusikalise-kunstilise osa suhtes.

Saal oli dekoreeritud punaste kangastega ja viisnurkade. Vestibüüdis sissekäigu kohal olid punased kangad ja ilupõõsad, kõnepuldil oli valgeid lilli.

/10, s.-ü.65, lk.49/

Oktoobrirevolutsiooni 23.aastapäeva pidulik aktus
Tallinna IV Keskkoolis toimus 6.XI kell 17.30 järgmise
kavaga:

1. Koorilaul: "Priiuse hommikul" - K.Türnpu.
2. Avasõna - insp. A.Kriisa.
3. Kõne - seltsim. A.Masing.
4. Internatsionaal.
5. Komnoorte esindaja sõnavõtt - õpil. L.Raudsepp.
6. "Tormi kotkas" - M.Gorki dekl. õpil. H.Aron.
7. "Öösiti kumavad linnad" - dekl.õpil. E.Tartu.
8. Koorilaul duetiga "Karjaste laul" oop."Padaemand"
Tšaikovski.
9. "Nocturne" - Tšaikovski. Viiulisoolo - õpil.Joa.
10. Katkendeid Tšaikovski helindist - õpilasorkester.
11. Tants balletist "Pähklipureja" - Tšaikovski.
Ksülofonil õpil.S.Hödrejärv.
12. Vene tants - õpil. V.Kotšaski.
13. "Lüüriline laul" - Dunajevski.
14. Rühm I kl. õpilasi.
14. "O rodina" - Lebedev-Kumats.
Dekl. õpil. G.Kruber.
15. Üldlaul: "Laul kodumaale" - Dunajevski.

/10, s.-ü.55, lk.50/

TALLINNA LINNA KOOLIVALITSUSELE

Tallinna Linna Koolivalitsuse ringkirja kohaselt
28.XII 1940.a. Nr.413 teatan kooli spordikollektiivi
asutamisest 14.jaan.1941.a.

Ühtlasi saadan Teile alljärgnevad andmed:

1. Kooli nimetus ja aadress - Tallinna IV Keskkool
Tallinn Pärnu mnt. 13
2. Kollektiivi büroo koosseis -
3. Kollektiivi liikmete arv 151.
4. Sektsioonide arv ja liigid ja liikmete arv sektsioonide
kaupa:
 1. Sportmängude sektsioon 105 liiget
 2. Võimlemise " 49 "
 3. Veespordi " 91 "
 4. Kergejõustiku " 41 "
 5. Talispordi " 57 "
5. Koolijuhataja nimi ja aadress -
Aleksandrine Pedusaar. Tallinn, Toom-Kuninga 6.
6. Kehalise kasvatuse õpetaja nimi ja sportlik ettevalmistus
Herta Niitra, Kehalisekasvatuse ülikooli lõpetanud
7. Kommunistlike noorte juht - Loreida Raudsepp.

/8, s.-ü. 56, lk.22/

ANDMED ÕPILASRINGIDE KOHTA 1940/41 KOOLIAASTAL

Ringi nimetus	Asuta- mise aeg	Liik- mete arv	Üritused
1. Kehakultuuri	14. I 1941	152	1. Võrkpalli sõprusmäng J. Koor- ti nim. Rakenduskunsti koo- liga.
			2. Võrkpalli võitlused
			3. Suusapäevade korrald. tervele koolile
			4. Kl. vahelised võistlused oma koolis.
2. Tall. 4. KK muusikaring	17. III 1941	110	1. 27. IV - muusika õhtu koos Tall. II KK-ga
			2. 29. V - esinemine maipeol
			3. 7. VI - " lõpuaktusel
3. Noorte natu- ralistide ring	11. III 1941	25	1. Meteoroloogia sektsioon
			2. Zooloogia "
			3. Botaanika "
4. Enesearendamise ring	17. IV 1941	32	1. Referaat Majakovski elust
5. Osoaviahim	10. XII 1940		1) Õhu- ja gaasikaitse kursused
			2) Sanitaarring
			3) laskuring
6. NSVL Punase Risti ja Puna- se Poolkuu Seltside alg- organisatsioon	13. V 1941	37	

ANDMED OSOAVIAHIMI ALGORGANISATSIOONI

KOHTA TALLINNA IV KESKKOOLIS

a) Tallinna IV Keskkoolis on OSOAVIAHIMI algorganisatsiooni liikmeid 74 (tütarlast)

1. Laskur ringis	15
2. Ohu- ja gaasikaitstes	12
3. Sanitaarringis	12
4. Side- ja topograafia ringis	10
5. Kehakultuuriringis	25

74

b) Kursusi ja katseid sooritanud ning sõjalisi märke omandanud õpilaste arv

1. Laskuriringis on sooritanud katsed	15	õpilast
2. Ohu- ja gaasikaitseringis on soorit. katsed	10	õpilast
3. Sanitaarringis on sooritanud katsed	10	õpilast
4. Side- ja topogr.	"	" " "
5. Kehakultuuriringis	"	" 25 "

Sõjalisi märke on omandanud laskuralal 12 õpilast.

/10, s.-ü. 56, lk.139/

/10, s.-ü. 56, lk.77/

IV KESKKOOLI JUHATAJALE

Rahvahariduse Osakond teatab, et Hariduse Rahvakomissariaat korraldab käesoleval aastal juuli kuus ENSV-st 100 liikmelise õpilasekursiooni Leningradi. Ekskursioon peatub Leningradis 5 päeva, millise aja kestel külastatakse rida ajaloolisi kohti, muuseume ja kunstigaleriisid. Ekskursioon sõidab ka Peterhofi, mis on kuulus oma paleedega, parkidega ja purskkaevudega.

Nimetatud ekskursiooni koosseisu tuleb Tallinnast määrata 10 õpilast alates 7.õppeaastast, kaasaarvatud keskkooli lõpetajad. Sõidu- ja ülalpidamise kulud tasub Rahvahariduse Osakond.

Rahvahariduse Osakond Palub Teie kooli õppendukogul esitada Osakonnale hiljemalt 15.juuniks s.a. üks teie kooli õpilane ekskursiooni liikmekandidaadina koos tema elulooliste andmetega.

Esimeses järjekorras teostada valikut eeskujulikult õpivate kommunistlike noorte ja pioneeride hulgast, kusjuures silmas pidada ka organiseerimata noori, kuna nende jaoks on ekskursiooni koosseisu kohad reserveeritud.

/10, s.-ü.56, lk.7/

1941/42 ÕPPEAASTA.

TÖÖJAOTUS ÕPPEJÕUDUDE VAHEL

Kokku

Õppejõud	Aine	Klassid									Kokku
		Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	
1. Pedusaar, A.	Ajalugu	2	2	2	2						8)
	Majandus										) 9
	teadus									1	1)
2. Hallama, E.	Käsitöö	2	2	2	2	2	2				12
	Kl.juhat			1							1
3. Allapere, E.	Ajalugu	-	-	-	-	2	2	2	2	3	11
4. Einberk, E.	Matem.	4	4	4	4	-	4	3	3		26
	Kl.juhat						1				1
5. Johanson, F.	Matem.	-	-	-	-	4	-	-	-	2	6
6. Holberg, S.	Eesti keel	-	-	4	-	-	4	-	4	-	12
7. Kallak, S.	Saksa keel	5	5	-	-	-	5	-	5	-	20
8. Kriiver, O.	ladina k.	-	-	-	-	-	-	5	5	5	15
	kl.juhat								1		1
9. Kriisa, A.	eesti keel	-	-	-	4	4	-	4	-	3	15
	kl.juhat									1	1
10. Kuma, K.	füüsika	-	-	2	2	2	2	2	2	2	14)
	kosmo-										)
	graafia	-	-	-	-	-	-	-	-	-	1)
11. Lindström, A.	filosofia	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1
12. Luik, V.	joonist.	2	2	1	1	1	1				8
	joonest.										
13. Lukk, M.	saksa keel	-	-	5	5	5	-	5	-	5	25
	kl.juhat	-	-	1							1

196

Oppejõud	Aine	Klassid									Kokku
		Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V	
14. Mihkel-soo	loodust.	-	-	-	-	-	1	1	1	-	3)
	tervish.	-	-	-	-	-	2	1	1	-	4)
	keemia	-	-	-	-	-	-	1	1	-	2)
	maateadus	-	-	-	-	-	2	-	-	-	2)
15. Niitra, H	kehaline kasv.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	18)
	kl. juhat.							1			1)
16. Pärna, G.	vene k.	-	2	-	2						4)
	inglise k.	2	-	2	-	2	2	2	2	2	14)
	kl. juhat.	1									1)
17. Rünne, A.	eesti k.	4	4								8
18. Tamme-raid, M.	usuõpetus	2	2	2	2	2	2	1	1	1	15)
	kl. juhat.	-	1								1)
19. Teder, I.	Kodundus	-	-	-	-	-	-	2	2	2	6
20. Toomin-gas, A.	loodust.	3	3	1	1	1					9)
	tervish.	-	-	-	-	2					2)
	keemia	-	-	2	2	-					4)
	maatead.	2	2	2	2	2					10)
	kl. juhat.					1					1)
21. Väinmaa, L.	laulmine	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9)
	koorilaul		1					2			3)
	orkester				3						3)
		26	26	27	27	26	32	32	32	32	- 260

/ 11, s.-ü. 678, lk. 128/

197

TUMBIKAYA (AINUKE TUMBIKAYA) 1941/42 OP.

1941/42 ÕPPEAASTA

/ 11, s.-ü. 669, lk. 93/

TALLINNA IV GÜMNAASIUMI ÜLDÜLEVAADE

Õppeained	Humanitaarharu							
	I kl.	II kl.	III kl.	IV kl.	V kl.	Kokku		
1. Emakeel	4	4	4	4	4	4	3	35
2. Saksa keel								
3. Inglise keel	2	2	2	2	2	2	2	14
Õppeasutusse soovis astuda	105	32						137
Uusi õpil. võeti vastu	77	22	4	4	2			109
Eelmisest kl. toodi järeleksamiteta	-	49	48	34	19			150
järeleksamitega	-	14	17	8	3			42
Teiseks aastaks jäänud	9	9	2	-	1			21
Kokku	86	94	71	46	25			322
Neist								
a) linnadest	69	72	62	34	23			260
b) maalt	17	22	9	12	2			62
17. Kehaline kasv.	2	2	2	2	2			12
18. Looming	1	1	1	1	1			9
19. Koorilaul	1							3
20. Orkester								3
21. Usundõpetus	2	2	2	2	1	1	1	15
22. Kunstid	2	2	2	2	-	-	-	12
23. Kodundus	-	-	-	-	2	2	2	6
Klassijuhataja tund	1	1	1	1	1	1	1	9
Kokku	33	33	33	33	33	33	33	301

/ 11, s.-ü. 669, lk. 93/

TUNNIKAVA (AINETE TUNDIDE ARV) 1941/42 õp.

/ 11, s.-ü. 669, lk. 95/

Õppeained			Humanitaarharu								Kokku
	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	V		
1. Emakeel	4	4	4	4	4	4	4	4	3	35	
2. Saksa keel	5	5	5	5	5	5	5	5	5	45	
3. Inglise keel	2	-	2	-	2	2	2	2	2	14	
4. Vene keel	-	2	-	2	-	-	-	-	-	4	
5. Ladina keel	-	-	-	-	-	-	5	5	5	15	
6. Ajalugu	2	2	2	2	2	2	2	2	3	12	
7. Majandusteadus	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	
8. Filosoofia	-	-	-	-	-	-	-	-	2	2	
9. Matemaatika	4	4	4	4	4	4	3	3	2	32	
10. Loodusteadus	3	3	1	1	1	1	1	1	1	12	
11. Tervishoid	-	-	-	-	2	2	1	1	-	6	
12. Füüsika	-	-	2	2	2	2	2	2	2	14	
13. Keemia	-	-	2	2	-	-	1	1	-	6	
14. Maateadus	2	2	2	2	2	2	-	-	-	12	
15. Kosmograafia	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	
16. Joonist. ja joonest.	2	2	1	1	1	1	-	-	-	8	
17. Kehaline kasv.	2	2	2	2	2	2	2	2	2	12	
18. Laulmine	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9	
19. Koorilaul		1					2			3	
20. Orkester					3					3	
21. Usuõpetus	2	2	2	2	2	2	1	1	1	15	
22. Käsitöö	2	2	2	2	2	2	-	-	-	12	
23. Kodundus	-	-	-	-	-	-	2	2	2	6	
	32	32	34	34	34	34	34	34	34	292	
Klassijuhataja tund	1	1	1	1	1	1	1	1	1	9	
K o k k u	33	33	35	35	35	35	35	35	35	301	

TÖÖJAOTUS ÕPPEJOUDEDE VAHEL

1942/43. KOOLIAASTAL

Nimi	Opetatav aine	Nädala tundide arv										Kokku	Aasta
		Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	III	IVa	IVb	Va	Vb		
Pedusaar	Ajalugu	-	-	2	2	2	2	-	-	-	-	8	
Hallama, E.	Käsitöö	2	2	2	2	2	2	-	-	-	-	13	
	Kl.juhat.	-	-	-	-	1	-	-	-	-	-		
Einberk, E.	Matem.	-	-	4	4	3	3	-	3	3	3	24	
	Kl.juhat.	-	-	-	-	-	-	-	1	-	-		
Johanson, F.	matemaatika	4	4	-	-	-	-	3	-	-	-	11	
Kaljo, Ird	kodundus	-	-	-	-	-	-	2	2	1	1	6	
Allapere, Erika	ajalugu	2	2	-	-	-	-	2	2	3	3	15	
	kl.juhat.									1			
Kallak, Salme	saksa keel	5	-	5	5	-	-	-	5	-	5	26	
	Kl.juhat.	1											
Kriiver, Olga	Ladina keel	-	-	-	-	5	5	5	5	5	5	31	
	Kl.juhat.										1		
Kriisa, Alice	eesti keel	-	-	4	-	-	4	4	-	3	3	18	
Kuma, Robert	füüsika	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	22	
	kosmograafia									1	1		
Lindström, A.	filosoofia	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2	
Loik, Valeri	joonist. ja kunstial.	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	14	
Lukk, Melanie	saksa keel	-	5	-	-	5	5	5	-	5	-	26	
Meresmaa, G.	kl.juhat. eesti keel	4	4	-	4	4	1	-	4	-	-	20	

Nimi	Opetatav aine	Nädala tundide arv										Kokku	Aasta
		Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	Va	Vb		
Mihkelsoo, H.	loodusteadus	-	3	-	-	-	-	-	2	2	2	18	
	maateadus	2	2	-	-	-	-	-	2	1	1		
	klassijuh.		1										
Pärna, G.	inglise keel	2	-	2	-	2	-	2	2	2	2	21	
	vene keel	-	2	-	2	-	2	-	-	-	-		
	kl.juhat.			1									
Randver, Leida	kehaline kasv.	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	24	
Tammeraid, H.	usõpetus	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	15	
	kl.juhat.				1								
Toomingas, A.	loodustead.	3	-	3	3	2	2	2	-	-	-	26	
	maateadus	-	-	2	2	2	2	2	-	-	-		
	kl.juhat.	-	-	2	2	2		1					
Väinmaa, L.	laulmine	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	18	
	Koorilaul			1				1					
		35	35	35	35	36	36	36	36	36	36	358	

/7, s.-ü. 670, lk. 9/

/11, s.-ü. 670, lk. 10/

TUNNIKAVA (AINETE TUNDIDE ARV)

1942/43. KOOLIAASTA

Õppeained	+ humanitaarharu										Kokku
	Ia	Ib	IIa	IIb	IIIa	IIIb	IVa	IVb	Va	Vb	
Eesti keel	4	4	4	4	4	4	4	4	3	3	38
Saksa keel	5	5	5	5	5	5	5	5	5	5	50
Ladina keel	-	-	-	-	5	5	5	5	5	5	30
II võõrkeel (ingl.	2	-	2	-	2	-	2	2	2	2	14
vene	-	2	-	2	-	2	-	-	-	-	6
Ajalugu	2	2	2	2	2	2	2	2	3	3	22
Filosoofia	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Matemaatika	4	4	4	4	3	3	3	3	3	3	34
Loodusteadus	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	24
Füüsika	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	20
Maateadus	2	2	2	2	2	2	2	2	1	1	18
Kosmograafia	-	-	-	-	-	-	-	-	1	1	2
Joonestam. ja kunstiajal.	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	14
Kehaline kasv.	3	3	3	3	2	2	2	2	2	2	24
Laulmine	1	1	1	1	2	2	2	2	2	2	16
Tööõpetus	2	2	2	2	2	2	-	-	-	-	12
Usuõpetus	2	2	2	2	1	1	1	1	1	1	14
Kodundus	-	-	-	-	-	-	2	2	1	1	6
Klaasijuhat.t.	1	1	1	1	1	1	1	1	1	1	10
Koorilaul		1					1				2
	35				36						358

KLASSIDE JA ÕPILASTE ARV

1942/43. KOOLIAASTAL

Klassid	Humanitaarharu					Kokku
	I	II	III	IV	V	
arv	2	2	2	2	2	10
õppeasutusse soovis astuda	155	15	6	5	3	184
uusi õpilasi võeti vastu	91	5	6	5	3	110
eelmisest kl. toodi üle						
a)jäareleksamiteta	-	54	44	48	29	175
b)jäareleksamitega	-	16	17	11	11	55
c)teiseks aastaks jäänud	-	13	5	1	-	19
Kokku õpilasi	91	88	72	65	43	359
Neist:						
a)linnadest	59	67	32	55	31	264 74%
b)maalt	32	21	20	10	12	95
ja kõik on tütarlapsed						

/ 11', s.-ü. 670, lk. 8/

ÕPPETÖÖ VAHEAEGADE KOHTA 1942/43 KOOLIAASTAL
PANNAKSE KEHTIMA JÄRGNEVAD TÄHTPÄEVAD

23. detsember 1942 - õppetöö lõpp jõulupühiks pärast tunni-
plaanis ettenähtud kolmandat tundi.

4. jaanuar 1943 - õppetöö algus

21. aprillil 1943 - õppetöö lõpp ülestõusmise pühiks pärast
tunniplaanis ettenähtud viimast tundi

28. aprillil 1943 - õppetöö algus

/5. lk. 65/

/5. lk. 201/

ÕPPETÖÖ LÕPP 1944

1. Tegelik õppetöö kõigis koolides lõpeb 25.märtsil 1944. välja arvatud need koolid, kus õppetöö lõpetatakse evakueerimise tõttu varem.
2. Ulemineku- ja lõppkatsed jäävad koolides ära.
3. Güm.- ja kutsekoolide õpilastele antakse tunnistused klassikursuse või kooli lõpetamise kohta sügisel, kui nad on esitanud tõendi suvise töökohustuse täitmise kohta.

Algkooli õpilastele antakse tunnistus klassikursuse või algkooli lõpetamise kohta õppetöö viimasel päeval või evakueerimise puhul.

4. Uute õpilaste vastuvõtmine güm.-sse ja kutsekoolidesse toimub sügisel enne koolitöö algust.

/5, lk.201/

Tallinnas IV Gümnaasium

Lep. pr. Prei

Meesolevaga teatan, et Teie tütar Ellu loetakse koolist lahkunuks, arvates 9.märtsist s.a.

Põhjuseks on sagedane põhjusetu koolist puudumine.

/10, s.-d.26, lk.74/

KIRJAVAHETUS

Tallinna Varustus büroole

Käesolevaga tõendan, et Katrin Lepik on Tallinna IV Gümnaasiumi I b kl. õpilane.

Õpil. K. Lepik vajab tungivalt kingi. Tema praegused jalanõud on täiesti kandmiskõlbmatud.

-"-

Käesolevaga tõendan, et Koidula Kitlask on Tallinna IV Gümnaasiumi III b kl. õpilane.

A. Kitlask vajab tungivalt kalosse kooliskäimiseks. Tema kingad on kerged ja ilma kalossideta neid kanda ei saa.

Tallinna IV Gümnaasium

Lgp. pr. Prei

Käesolevaga teatan, et Teie tütar Ellu loetakse koolist lahkunuks, arvates 9. märtsist s.a.

Põhjuseks on sagedane põhjuseta koolist puudumine.

/10, s.-ü.26, lk.14/

TUNNIPIKKUSED

Kõige selle juures kehtib sügisest 1942 linnavalit-
suse korraldus:

Saksa rahvushümni mängimisel avalikel esinemistel
tuleb kasutada saksa tervitus viisi. See on: püsti seistes
tõsta käsi.

Retsensioon.

Käesolev diplomitöö annab ülevaate praeguse Tallinna H. Rekkooli asutamisest 1919. a., selle tööst Eesti Vabariigi perioodil ja kahele järgneval perioodil - 1940-1941 Nõukogude ajal ja 1941-1944 Saksa okupatsiooni ajal Eesti üldise hariduse taustal.

Tallinna H. Rekkooli ajalugu on muritud lühklikult. Seni mahukam ja põhjalikum on kooli 20. juubeliks koostatud album, mis annab hea ülevaate õpilaste - õpetajate elust, koolikorraldusest. Eriti vähe on teada aastatest 1940-1944. Siinutatud on kooli viiristlane ülle Johanssoni töö, materjali kogumine ja analüüs nende segaste aegade kohta 1940-41 ja Saksa aeg - sõjaaastad. Diplomitöö annab arhiivimaterjalide ja viiristlaste mälestuste kaudu ülevaate nende aastate koolielust, koolikorraldusest, gridevatest muundatutest, koolielu raskustest - tühendatud kooliaasta, ruumikitskus, puudus õpikute, riikikutest jms. ja annab hinnangu tolle aja õpetajale, kasvatustööle. Õpetajas hinnati õpetamisoskust ja erivõimeid, nõudlikkust, inimlikkust, õiglust,

huumorimeelt, käitumist ja rüetumiskultuuri jms.
 Tähtsünd oli suur nii õpetajatel kui õpilastele.
 Eriti direktoriss Aleksandriine Pedusaarel.
 Oluline osa on traditsioonidel ja koolivälisel tegevusel.

Antud diplomitöö on suur tähtsus
 Tallinna 4. Keskkooli ajaloo uurimisel,
 jäädvustamisel.

Tallinnas,
 28. mail 1992. a.

Lüüsa
 Evi Veesaar - Tallinna 4. Keskkooli
 inglise keele õpetaja 1967-1992.

Juhendaja arvamus Ülle Johannsoni lõputöö "Tallinna 4.

Keskkooli ajalugu 1919. - 1945.a. " kohta

Ülle Johannsoni lõputöö "Tallinna 4. Keskkooli ajalugu 1919. - 1945.a. " on valminud kooli vilistlasnõukogu palvel ning käsitleb siiani vähe uuritud perioodi kooli ajaloos. Esmakordselt esitatakse töös ulatuslik materjal aastatest 1939 - 1945, millest tänaseni puudus iga-sugune teave.

Uurimistöö aluseks on Tallinna Linna Keskarhiivi fondid, millele lisanduvad erakordselt väärtuslikud mälestused kooli vilistlastelt nii kodu- kui ka välismaalt. Praeguse Tallinna 4. Keskkooliga seotu on oskuslikult paigutatud omaaegse hariduselu konteksti. Lisades on esitatud tolleaegsed õppeplaanid, koolide nimestikud ning huvitav materjal, mis iseloomustab ajajärku laiemalt.

Lõputöö näitab üliõpilase häid eeldusi väga iseseisvaks uurimistööks, analüüsivõimet, oskust leida kontakti vilistlastega ning töötada arhiivimaterjalidega. Teen ettepaneku hinnata Ülle Johannsoni lõputöö väga heaks.

1.06.1992.a.

Alvar Põlvi